

BEGELEID BUITENSPEL ALS INVALSHOEK

Balans tussen begeleid spelen en spelen

Eindrapportage praktijkonderzoek in het kader van de leer-
route Master SEN Motorisch Remedial Teacher/ Motorisch begeleider

Naam: Hélène Langenhuijsen
Lesplaats: Tilburg
Studentnummer: 2177697
Begeleid door: mevr. M.J. de Ridder MA

Fontys Opleidingscentrum Speciale Onderwijszorg, Tilburg 2011- 2012

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
Introductie.....	5
1 Aanleiding onderzoek en probleemstelling.....	7
1.1 Aanleiding voor mijn onderzoek	7
1.2 De huidige situatie	7
1.3 Probleemstelling	8
1.4 Onderzoeksvraag	8
1.5 Deelvragen.....	8
1.6 De gewenste situatie	9
2 Theoretische onderbouwing.....	10
2.1 Spelen	10
2.2 Begeleid spel.....	11
2.3 Buitenspel	12
2.4 De inbreng van volwassenen door begeleid buitenspel als ontwikkelinstrument.	14
2.5 Opbrengst gericht werken en spel	14
2.6 Doelgericht buitenspelen	15
2.7 Landelijke organisaties en het onderwijsaanbod.	17
3 Onderzoeksmethodologie	18
3.1 Inleiding.....	18
3.2 Het type onderzoek	18
3.3 Onderzoeksgroep	18
3.4 Gekozen onderzoeksmethodiek	19
3.4.1 Afname Leerlingvolgsysteem van van Gelder en Stroes (2010).....	19
3.4.2 Leuvense betrokkenheidschaal voor kleuters (LBS-K) (Laevers, e.a. 1993).....	19
3.4.3 Observatie met het observatie- en planningssysteem van HOREB (Janssen-Vos, Pompert, 2007).	20
3.4.4 Schaalvragenlijst kinderen	20
3.4.5 Vragenlijst onderbouw team	21
3.4.6 Interview met een OGO - deskundige:.....	21
3.5 Ethische reflectie	22
4 Data analyse en resultaten.....	23
4.1 Leerlingvolgsysteem van van Gelder en Stroes (2010).....	23
4.2 Leuvense Betrokkenheidschaal voor kleuters (LBS-K) (Laevers, e.a. 1993).	26

4.3	Observatie met het observatie- en planningssysteem van Horeb.	28
4.4	Schaalvragenlijst kinderen.....	29
4.5	Vragenlijst onderbouw team.....	31
4.6	Interview met een OGO-deskundige	32
5	Conclusies	33
5.1	Theoretisch gedeelte	33
	Deelvraag 1	33
	Deelvraag 2	34
5.2	Praktisch gedeelte	35
	Deelvraag 1	35
	Deelvraag 2	37
	Deelvraag 3	39
5.3	Onderzoeksvraag	40
6	Reflectie.....	42
6.1	Mijn eigen professionele ontwikkeling	42
6.2	Aanbevelingen	43
	Nawoord	45
	Literatuurlijst	46
	Sites	47
	Bijlage:.....	48
	Bijlage 1: Vakgeïntegreerd.....	48
	Bijlage 2: Brieven toestemming ouders	50
	Brief 1: toestemming ouders deelname onderzoek MRT.....	50
	Brief 2: Toestemming LVS, van Gelder en Stroes.....	51
	Bijlage 3: Leuvense betrokkenheidschaal	52
	Bijlage 4: De activiteitenobservatie met het observatiemodel van Horeb.	56
	Bijlage 5: Vragenlijst collega's	69
	Bijlage 6: Tabellen 1-2-3, leerlingvolgsysteem van Gelder en Stroes.	71
	Bijlage 7: Uitwerking vragenlijsten collega's	74
	Bijlage 8: Verslag van het interview 13 juni 2012 – OGO Deskundige	81

Samenvatting

Spelen is voor ieder kind de meest natuurlijke en spontane vorm van bewegen. Vanuit het spel ontwikkelt het kind sociale- en motorische vaardigheden. Ik heb de afgelopen jaren opgemerkt dat leerlingen van groep 1 / 2 een groot verschil in motorische ontwikkeling laten zien. Ik heb onderzocht wat de buitenruimte kan betekenen voor bewegen voor alle kinderen van de onderbouw. De speelplaats is een ideale plek op school waar deze vaardigheden gestimuleerd kunnen worden en waardoor de ‘vrije tijd’ van het kind op school zinvol kan worden besteed. Jonge kinderen brengen immers 25 – 30% van hun tijd door op de buitenspeelplaats. (Caminada, 2012). Deze tijd kan effectief gebruikt worden als leerkrachten planmatig te werk gaan om de ontwikkelwaarde van buitenspel te benutten. Vrijheid in het spel betekent niet dat deze vrijblijvend is.

Ik heb gebruik gemaakt van theorieën van pedagogen met nieuwe inzichten over ‘spelen en begeleid spelen’. Begeleid spel op de buitenspeelplaats is binnen het onderwijs voor jonge kinderen nog niet vanzelfsprekend. Leerkrachten zijn veelal bezig als pleinwacht, observator en stimuleren naar eigen inbreng het spel. Extra initiatieven om het bewegingsgedrag van kinderen te ontwikkelen/ stimuleren worden niet of nauwelijks genomen. Om jonge kinderen optimaal van de ontwikkelingskansen van buitenspel te laten genieten wordt buitenspel naar mijn mening te weinig als instrument ingezet

Dit onderzoek is een uitwerking van bewegingsstimulering, door het ontwikkelingsgerichte thema vanuit de klas mee naar buiten te nemen, met behulp van ontwikkelingsgerichte interventies. De extra oefenmomenten in dit onderzoek met uitdagende materialen op de buitenspeelplaats geven de kinderen met een vertraagde motorische ontwikkeling kansen om de grenzen van hun mogelijkheden te verleggen.

Om de motorische vaardigheden van kinderen goed in beeld te krijgen, zijn observaties met een leerlingvolgsysteem afgenomen van van Gelder en Stroes (2010). Hieruit zijn vier kinderen geselecteerd met een motorische ontwikkelingsvertraging. Om de kwaliteit van het onderwijsaanbod te verbeteren heb ik vanuit de visie Ontwikkelings Gericht Onderwijs, gericht op de vaardigheid ‘gooien- vangen’, acht activiteiten met betekenisvolle interventies tijdens begeleid buitenspel ingezet. De activiteiten zijn uitgewerkt met het observatie- en planningssysteem van Basisontwikkeling (HOREB-PO). Binnen dit onderzoek heb ik met vier kinderen op de buitenspeelplaats mee gespeeld met het spel van het kind binnen de zone van naaste ontwikkeling om zo het kind uit te dagen om te ondernemen waar het net aan toe is. Er wordt dieper ingegaan op de betekenis en observatie van welbevinden en betrokkenheid van kleuters en of de betrokkenheid van kinderen bij het thema ‘Woeste Willem’¹ effect had tijdens het begeleidspel buiten. Aan de hand van een schaalvragenlijst konden de kinderen van zichzelf aangeven hoe goed zij de vaardigheid gooien – vangen konden uitvoeren vóór en na de acht interventies. Ik heb als leerkracht voor mijn collega’s model gestaan om hen te betrekken bij begeleid buitenspel. Mijn collega’s vulden daarna vragenlijsten in om de visie

¹ ‘Woeste Willem’ is de hoofdpersoon uit het prentenboek ‘Woeste Willem’

op begeleid buitenspel te peilen. Deze informatie is gebruikt voor mijn school om voor de toekomst veranderingen mogelijk te maken.

Van de verschillende onderzoeksfases en de gebruikte instrumenten is een weergave gemaakt. Uit dit onderzoek is voor mij vast komen te staan, dat individuele instructies die gericht zijn op motorische minder vaardige kinderen tijdens het buitenspel, kunnen leiden tot een aanzienlijke verbetering van de kwaliteit van de beweging. De resultaten van de vier kinderen lieten zien dat alle kleuters een vooruitgang op motorische vaardigheden hadden. Door het thema vanuit de klas mee naar buiten te nemen is er een hoge betrokkenheid waar te nemen. Als leerkracht/onderzoeker heb ik ervaren dat de leerkracht zich ervan bewust moet zijn dat hij/zij een cruciale rol speelt tijdens het begeleid buitenspel.

Introductie

Ieder kind is uniek. Ieder kind vindt spelen leuk. Tijdens mijn studie aan de kleuteropleiding heb ik specifiek veel over de spelontwikkeling van kinderen van vier tot zes jaar geleerd. Deze leeftijdsfase van een kind sprak mij van nature aan. Het spel, de fantasie, de energie van het kind om de wereld om hem heen te ontdekken. Het deed me wat. Een van de dingen die mij tijdens de opleiding intrigeerde was vooral de uitspraak van prof. Dr. M.J. Langeveld; (2012) ‘Spelen is een wezenskenmerk van het veilige kind in een wereld die nog van alles kan blijken te zijn.’ Deze uitspraak is voor mij de basis om te werken met het jonge kind. Spelenderwijs ervaren en leren. Als leerkracht kan ik mogelijkheden zien en kansen benutten om kinderen te begeleiden en te ontwikkelen.

Na het behalen van mijn diploma lerares basisonderwijs ben ik mijn werkzaamheden begonnen als kleuterleidster in groep 1/2. Aanvankelijk enkele jaren als full - time leerkracht. Later heb ik gewerkt in een duobaan in de 1/2 groep. Na de komst van mijn vierde kind in 1991 heb ik me bewust teruggetrokken uit het onderwijs en ben ik bij mijn kinderen thuis geweest. Nadat de jongste in 1995 naar de basisschool mocht, ben ik een dag in de week het zogenaamde “hoekenwerk”, als voorloper naar ontwikkelingsgericht werken, vorm gaan geven in een apart lokaal van een basisschool in Boxtel. Daarna ben ik 2 dagen per week op deze school gaan werken in een duobaan in groep 1/2, waarbij ontwikkelingsgericht werken steeds meer vorm kreeg binnen het pedagogische en didactisch klimaat van de school. Momenteel sta ik vier dagen voor groep 1/2. De school werkt in de onderbouw, waar ik werkzaam ben, met de visie van Ontwikkelingsgericht onderwijs. Tijdens de jaren dat ik werkzaam ben, heb ik verschillende bijscholingen gevolgd waaronder Autisme, VVEsterk (Voor en Vroegschoolse Educatie), Ontwikkelings Gericht Werken (OGO) en verschillende nascholingscursussen van “De Activiteit” (Landelijk centrum voor Ontwikkelingsgericht Onderwijs, www.de-activiteit.nl) over Ontwikkelingsgericht werken binnen de groep. Hierbij werd het accent gelegd op het ordelijk, functioneel, en uitdagend samen met de kinderen inrichten van de hoeken. Materialen leren kiezen die verbinding tussen activiteiten mogelijk maken. Digitale Horeb (leerlingvolgsysteem), logboek schrijven, kinderen begeleiden in de naaste zone van ontwikkeling. Plannen en reflecteren van betekenisvolle activiteiten. Daarnaast ben ik Natuur-, Milieu en Educatie coördinator van de buitenruimte van de school en begeleid ik vanuit het team de ouder activiteitenraad. Leerkrachten zijn op dit moment in de mogelijkheid om een lerarenbeurs aan te vragen. Dit heeft mij doen besluiten om mij bij te scholen tot Master Special Education Needs (SEN) Motorisch Remedial Teacher / Motorisch Begeleider.

Een nieuwe openbare basisschool is in augustus 2002 ontstaan door een fusie van twee basisscholen. Het is een prettige werkplek met fijne collega's. Dagelijks gaan hier 295 kinderen tussen de 4 en 12 jaar naar school onder begeleiding van een team waarvan de onderwijsvisie de uitgangspunten van het concept ontwikkelingsgericht onderwijs nastreeft. Hiermee willen we de kinderen uitdagen om zelf te leren door te doen en willen we aansluiten bij de ervaringen en de plannen van de kinderen. De onderbouw leerkrachten van deze school

zijn de afgelopen jaren begeleid door “De Activiteit”. Dit heeft geleid tot een meer ontwikkelingsgerichte houding en interventies van leerkrachten. Ook op bovenschools niveau wordt de visie en de missie uitgedragen binnen de school en de Brede school waarin we gehuisvest zijn.

Volgend jaar komt een basisschool in het gebouw erbij. Hierdoor komt intern een verbouwing en zal ook de buitenruimte opnieuw bekeken worden.

De natuurspeelplaats/tuin hoort bij onze visie van onderwijs en deze willen we behouden en waarborgen. Het komende jaar kunnen we, daar waar mogelijkheden en verbeterpunten liggen, plannen bedenken. Een van de verbeterpunten kan eerherstel voor het spel zijn. Van Oers (2012) pleit voor eerherstel van het spel. Veel pleidooien gaan om een romantisch ideaal meent van Oers; iets natuurlijks voor kinderen waar ouderen zich niet in mogen mengen (2003a). Spel wordt niet gezien als opvoedmiddel maar meer als vermaak. Hierdoor krijgt spel een andere invulling en is de doelgerichte inmenging van volwassenen minder vanzelfsprekend. Spel met een pedagogische betekenis is geen vrij spel of ongerichte bezigheid van jonge kinderen. Kinderen bewegen, handelen, onderzoeken met hun hele lijf de wereld om hun heen in het klaslokaal en op de buitenspeelplaats.

Met dit onderzoek wil ik bewegingsstimulering op de speelplaats door ontwikkelingsgericht begeleid spel belichten en uitwerken door het ontwikkelingsgerichte thema vanuit de klas mee naar buiten te nemen.

Ik hoop met dit onderzoek collega's te stimuleren en uit te dragen om begeleide spelactiviteiten op de buitenspeelplaats te initiëren om zo een belangrijke bijdrage te leveren aan het bewegingsgedrag binnen totale ontwikkeling- en leerprocessen.

Als ik kinderen alleen vrij laat spelen tijdens de buitenspeeltijden worden belangrijke kansen binnen de onderwijstijd niet benut. Doelgerichte inmenging van mij als volwassene kan de kwaliteit van het buitenspel verhogen. Door met het kind mee te spelen kan ik persoonlijk contact met het kind hebben. Hierdoor kan ik me inleven in de betekenis die het kind geeft aan de activiteit gooien – vangen om te ontdekken welke interesses het kind heeft. Ik vraag me af of ik door in te spelen op de specifieke interesses nieuwe handelingsmogelijkheden kan toevoegen tijdens het buitenspel.

1 Aanleiding onderzoek en probleemstelling.

1.1 Aanleiding voor mijn onderzoek

De laatste jaren staat het met plezier en goed kunnen buitenspelen van kinderen steeds meer in de belangstelling. Veel kinderen worden met de auto naar school gebracht. Deze kinderen noemt (Karsten, 2002) wel de achterbankgeneratie. Kinderen kunnen steeds minder op een spontane manier hun omgeving verkennen en onderzoeken. Kinderen vinden spelen leuk en spel motiveert om motorische vaardigheden te oefenen. De leefomgeving van jonge kinderen is hun leeromgeving. Daarnaast brengen kleuters gemiddeld een derde deel van hun onderwijstijd op de speelplaats door (Caminada, 2012).

Op een openbare basisschool, gevestigd in een Brede school te Boxtel, is een natuurspeelplaats/tuin aanwezig. Deze school heeft voor de onderbouw, de groep 1 t/m 4, 'ontwikkelingsgericht onderwijs' (OGO) uitgewerkt in het werkplan Basisontwikkeling. Spel is daarbij een van de kernactiviteiten.

Binnen OGO is spel in de onderbouw de leidende activiteit (Janssen-Vos, 1997).

De preventie van risico's bij het bewegen van kinderen is vastgelegd in regels. Kinderen kunnen steeds minder bewegingservaringen opdoen. Cultureel bepaalde bewegingstekorten van kinderen vormen volgens Kunz, (1993) een groot risico. Faalangst om te bewegen kan ontstaan door minder bewegen, wat leidt tot minder goed bewegen waardoor kinderen in een vicieuze cirkel terecht komen. Als leerkracht van groep 1 / 2, Natuur en Milieu Educatie (NME)- coördinator en Motorisch Remedial Teacher, wil ik onderzoeken wat de buitenruimte kan betekenen voor bewegen voor alle kinderen van de onderbouw. Ik heb de afgelopen jaren opgemerkt dat leerlingen van groep 1 / 2 een groot verschil in motorische ontwikkeling laten zien.

1.2 De huidige situatie

De groepen 1 / 2 werken aan de hand van een thema ontwikkelingsgericht. Tijdens de buitenspelmomenten kiezen de kinderen wat ze spelen. Op de natuurspeelplaats/tuin is veel te spelen, te ontdekken, klimmen, verzorgen enzovoorts. De kinderen hebben vrijheid om te spelen binnen de afgesproken buitenspelregels. De thema's die wij binnenaanbieden, verbinden we op dit moment niet aan het buitenspel.

Leerkrachten zijn veelal bezig als pleinwacht, observator en stimuleren naar eigen inbreng het spel. Extra initiatieven om het bewegingsgedrag van kinderen te ontwikkelen/ stimuleren worden niet of nauwelijks genomen.

De natuurspeelplaats ligt op het zuiden en heeft inheemse groenbeplanting.

Een grote schuur voor opslag en los buitenmateriaal is aanwezig. Daarnaast is er een hoge berg waarover de kinderen een natuurlijk pad belopen hebben. Boven op de berg is een plateau waar je over de hele speelplaats kunt uitkijken. Er is een grote zandbak, die vanaf 11.00 uur in de zon ligt. Op de speelplaats zijn knikkerpotjes tussen de tegels en hinkelfiguren zijn op de tegels geschilderd. Er is ruimte om te kunnen voetballen. Het nadeel hier is dat lantaarnpalen midden op het speelveld zijn geplaatst. De ondergrond varieert van zand, gras, rubbertegels, tegels, looppaden met stapstenen tussen beplanting. Er is voldoende rijdend

materiaal, losse spelattributen en kosteloos materiaal zoals lappen en dekens, touwen, karton is aanwezig. Deze ruimte wordt nu intensief gebruikt om kinderen voor / na en tijdens de pauzes:

- elkaar te ontmoeten
- diverse vormen van spel uit te oefenen
- tot rust te komen
- op onderzoek uit te gaan
- de natuur om hen heen te ervaren.

1.3 Probleemstelling

Om jonge kinderen optimaal van de ontwikkelingskansen van buitenspel te laten genieten wordt buitenspel naar mijn mening te weinig als instrument ingezet. Ik wil daarom onderzoek doen naar begeleid buiten spelen. Daarbij wil ik de uitwerking van het thema binnen ontwikkelingsgericht onderwijs in de klas mee naar buiten nemen, om kinderen uit te dagen om te spelen, met als doel hen te stimuleren in hun motorische en persoonlijke ontwikkeling. Ik wil graag weten welk effect een intensievere begeleiding op de speelplaats heeft op het verbeteren van de grove motoriek en welke interventies binnen OGO daar geschikt voor zijn. Caminada en Leenders stellen (april 2012) dat de vrijheid in het buitenspel niet betekent dat deze activiteit vrijblijvend is.

1.4 Onderzoeksvraag

Welke Ontwikkelingsgerichte onderwijsinterventies binnen begeleidspel buiten leiden tot verbetering van de motorische vaardigheden gooien/vangen bij 4 kinderen van groep1 / 2.

1.5 Deelvragen

Theoretisch:

1. Wat wordt binnen dit onderzoek onder buitenspel en begeleid spel binnen ontwikkelingsgericht onderwijs verstaan?
2. Hoe kan ik als leerkracht/onderzoeker het begeleid buitenspel voor jonge kinderen als ontwikkelinstrument effectief inzetten?

Praktisch:

1. Wat is het effect van OGO begeleid buitenspel voor de ontwikkeling van motorische vaardigheden 'gooien-vangen'?
2. Wat is het effect qua betrokkenheid bij de kinderen wanneer het onderwijsaanbod meer gericht wordt op begeleid spel op de buitenspeelplaats?
3. Hoe ervaren onderbouwcollega's en management het begeleid spel op de buitenspeelplaats door het OGO thema vanuit de klas mee naar buiten te nemen?

1.6 De gewenste situatie

Buitenspel is een wezenlijk onderdeel van het schoolprogramma en dus een activiteit om kinderen verder te helpen in hun ontwikkeling. Individuele instructies die gericht zijn op motorische minder vaardige kinderen tijdens het buitenspel kunnen leiden tot een aanzienlijke verbetering van de kwaliteit van de beweging. Dit onderzoek is geslaagd als kinderen door begeleid spel betrokken buiten kunnen spelen om de vaardigheden ‘gooien en vangen’ spelenderwijs te oefenen en te verbeteren. Betrokken buiten spelen wil hier zeggen dat een kind in hoge mate aan de activiteiten deelneemt.

Daarnaast wil ik met dit onderzoek meer bewustwording creëren bij collega's over mogelijkheden van het stimuleren van de ontwikkeling van kinderen tijdens het buiten spelen. De ideale uitkomst van mijn onderzoek zou zijn als het thema van OGO mee naar de buitenspeelplaats wordt genomen waarbij leerkrachten binnen het thema met regelmaat, planmatig te werk gaan, om jonge kinderen optimaal van de ontwikkelingskansen te laten genieten.

2 Theoretische onderbouwing

‘Spelen is een wezenskenmerk van het veilige kind in een wereld die nog van alles kan blijken te zijn.’ prof. Dr. M.J. Langeveld.

In dit hoofdstuk wordt het belang van spelen, begeleid spel en buitenspel toegelicht. De inbreng van volwassenen door begeleid spel als ontwikkelinstrument wordt uitgediept. Vervolgens wordt de relatie tussen spel en opbrengstgericht werken op de buitenspeelplaats toegelicht.

Daarnaast zal ik aangeven in hoeverre vanuit landelijke organisaties als Stichting leerplan ontwikkeling en de inspectie gedacht wordt over het onderwijsaanbod ten aanzien van jonge kinderen.

2.1 Spelen

Spelen is voor het jonge kind een levensbehoefte en intense ervaring (Caminada, 2012). Al spelend verbindt het kind zich met de omringende wereld om deze te leren kennen. Jonge kinderen ontwikkelen zich door te spelen en buitenspelen biedt daarbij unieke mogelijkheden. Vanuit een pedagogische invalshoek binnen OGO is er geen definitie van spelen. Er zijn wel kenmerken:

- Spelen is prettig en spannend; het levert een positieve ervaringen en betrokkenheid op.
- Spelen betekent vrijheid van handelen; kinderen bepalen zelf wát ze doen met de spullen in hun omgeving en welke betekenis ze daar aan geven.
- Spelen kent ook regels.
- Spelen is altijd vrijwillig, je kunt het niet opleggen of dwingen.
- Spelen is een open of flexibele activiteit waarin het vooral om het proces en minder om een product gaat.
- Het spel kan zich herhalen, vernieuwen of een wending aan nemen.

Buitenspelen bieden kinderen andere uitdagingen doordat de beperkingen van het klaslokaal wegvallen. Hierdoor kunnen kinderen andere ervaringen opdoen en aan specifieke ontwikkelingsbehoeften voldoen.

Gezien de tijdsinvestering in buitenspelen gedurende de kleuterperiode stelt Caminada (2012) dat doelgericht buitenspelen noodzakelijk is. Kleuters brengen een derde deel van hun onderwijstijd op de speelplaats door. Daarnaast gaan veel kinderen naar de tussen schoolse opvang (TSO) en de buiten schoolse opvang (BSO). Volgens Caminada (2012) kan dit gunstig zijn omdat kinderen thuis steeds minder buiten willen, kunnen en mogen spelen. Omdat spontane kennismakingen met de ‘echte wereld’ voor veel kinderen geminimaliseerd zijn, wordt de speelplaats bij school steeds belangrijker.

Van Oers (2003a) pleit voor eerherstel van spel. Hij zegt; spel is een vorm om op een eigen manier motoriek, fantasie en sociale vaardigheden te oefenen, om deel te nemen aan de activiteiten in de cultuur waarin het kind leeft en waarin het mag manipuleren met objecten. In de wisselwerking tussen kind en anderen is het spel de context waarin het kind leert

spreeken, zijn taal leert gebruiken en waarin het een fundamenteel zelfvertrouwen kan ontwikkelen.

Volgens Janssen –Vos (2006) worden pleidooien voor spel gehouden. Vaak gaat het om een romantisch ideaal meent van Oers; iets natuurlijks voor kinderen waar ouderen zich niet in mogen mengen. Door de verkeerde invulling van het spel, die de indruk geeft dat we kinderen moeten laten spelen, is ook de doelgerichte inmenging van volwassenen minder vanzelfsprekend. Pedagogisch gezien schrijft Van Oers (2001b) hierover dat het spel niet bij voorbaat een volledige vrije activiteit is. Geen puur vrije of ongerichte bezigheid van jonge kinderen. We moeten begrijpen dat kinderen proberen in hun spel mee te doen met de sociaal-culturele wereld en dat die wens de motivatie voortbrengt om te spelen en daardoor te leren. Van Oers concludeert dat dit alles de deelname van volwassenen aan spel en een houding om spel te ondersteunen en mogelijkheden te benutten voor sociaal – culturele ontwikkeling vereist.

Vygotskij gaat ervan uit dat naast een biologische ontwikkeling een sociaal-culturele ontwikkeling plaatsvindt. Vygotskij stelt (in Van Oers, 2004) dat de buitenwereld wel degelijk invloed kan uitoefenen op de ontwikkeling. Of de mogelijkheden van het kind gerealiseerd worden, hangt mede af van de mate waarin het kind de gelegenheid krijgt om zijn mogelijkheden te gebruiken en daarbij begeleid wordt. De invloeden vanuit de omgeving veranderen het kind, maar op zijn beurt verandert het kind zijn omgeving. Zo ontstaat een wisselwerking, die Vygotskij ‘evocatieve wisselwerking’ noemt. Vygotskij introduceert het begrip ‘zone van naaste ontwikkeling’. Dat wil zeggen dat in de begeleiding het kind steeds moet worden uitgedaagd waar het aan toe is. Doordat Vygotskij het leren als ontwikkeling zag, kon hij het leren niet aangeven als een punt maar als een proces. Hij spreekt binnen het spel over een leidende activiteit wat het kind stimuleert om zich te ontwikkelen.

Binnen dit onderzoek ga ik met vier kinderen op de buitenspeelplaats meespelen met het spel van het kind binnen de zone van naaste ontwikkeling om zo het kind uit te dagen om te ondernemen waar het net aan toe is. Door deze benadering wordt het kind geprikkeld in zijn nieuwsgierigheid en motivatie.

2.2 Begeleid spel

“De inmenging van volwassenen in het spel is in principe gewenst, hoewel er vragen zijn over de rol die deze volwassenen spelen” (Lindqvist, 1995). Een van die vragen is volgens van Oers (1999a): “Kunnen we het leren bevorderen zonder de kwaliteit van het spel voor het kind te verstoren?” Voor van Oers staat de noodzaak van pedagogische bemoeienis met het spel van jonge kinderen vast. Dit mag niet ten koste gaan van de vrijheid van de kinderen in het spel.

Strategieën voor de bevordering van nieuwe leerprocessen (in de zone van naaste ontwikkeling) moeten gezocht worden in spelactiviteiten. Binnen de spelactiviteit zijn nieuwe handelingsmogelijkheden zinvol. Daarbij geeft Van Oers twee criteria, waaraan ze moeten bijdragen;

- ze moeten bijdragen aan de kwaliteit van de spelactiviteit zelf.

- aan de mogelijkheid deel te nemen aan de activiteit die in de volgende ontwikkelingsperiode ‘leidend’ wordt.

Van Oers beweert de tweedelige intentie van spelontwikkeling; “Leren spelen om het spelen zelf en leren spelen om veel te leren”.

Een andere zienswijze van Both (2006) is dat er aanwijzingen zijn dat informele leersituaties van onschatbare betekenis zijn, niet alleen met het oog op de natuurbeleving, maar daarmee ook verbonden aan een gezonde motorische ontwikkeling. Binnen de informele leersituatie is het heel goed mogelijk dat leerkrachten begeleid meespelen met het spel van de kinderen.

Stichting leerplan ontwikkeling (SLO) hecht binnen haar visie grote waarde aan spelactiviteiten. Zij ziet het verbeteren van de spelontwikkeling als de eerste en noodzakelijke kernactiviteit in de Basisontwikkeling; spel schept een belangrijke voorwaarde om te groeien in de bewuste leeractiviteit. Spel wordt gezien als een krachtig instrument ten behoeve van de zintuiglijke, motorische, cognitieve, emotionele en sociale ontwikkeling. Daarnaast is het van grote betekenis voor het zelfbewustzijn en voorstellingsvermogen.

Spel en ontwikkeling staan met elkaar in verband. Spel is een factor bij het leren van kinderen. De relatie en interactie met de leerkracht is waarschijnlijk even bepalend. Jansen-Vos(2006) concludeert dat de leerkracht een belangrijke rol speelt. Zij stelt dat het vrije spel niet alle ontwikkelingsmogelijkheden benut en dat kinderen dus meer nodig hebben. Het is een gemiste kans als leerkrachten zich buiten spelactiviteiten houden aldus Jansen-Vos en Van Oers(2005). Ik heb tijdens het onderzoek het OGO-thema van binnen in de klas (Woeste Willem) mee naar de buitenspeelplaats genomen om vier kinderen te begeleiden met de motorische vaardigheid gooien – vangen.

2.3 Buitenspel

Buiten spelen is een wezenlijk onderdeel voor de ontwikkeling van opgroeiende kinderen. Caminada (2012) zegt dat kinderen met buitenspel andere mogelijkheden krijgen tot spel dan thuis of in de klas en dat daarmee andere ontwikkelingsgebieden aangesproken worden. Dit omdat de ruimte buiten minder is afgebakend en er minder eisen gesteld worden aan geluid, rommel en wisseling van activiteit. Als buitenspel echt uitdagend en liefst zo natuurlijk mogelijk is, ziet Tovey grote ontwikkelingsmogelijkheden in buitenspel. Tovey(2011) zegt: kinderen hebben buiten meer bewegingsvrijheid zonder zich zorgen te maken over de consequenties als ze iets willen uitproberen. Met spelmateriaal kan buiten op veel grotere schaal worden geëxperimenteerd, waarmee een substantieel andere ervaring kan worden uitgeroepen”. Binnen kunnen kinderen bijvoorbeeld ervaring opdoen met ballen gooien en vangen, mikken en stuiten. Buiten kunnen deze bewegingen veel groter zijn, waardoor ervaringen worden uitgebreid en er ook meer mogelijkheden ontstaan voor samenwerking en problemen oplossen.

Binnen dit onderzoek wil ik kinderen in relatie tot eigen vragen en activiteiten kennis laten verwerven.

Bovenstaande is ook opgenomen in de kerndoelen van Stichting leerplan ontwikkeling (SLO):

“Kinderen bewegen veel en graag. Dat zien we bijvoorbeeld op het schoolplein tijdens het buitenspelen van de kleuters. Het behouden van

die actieve leefstijl is een belangrijke doelstelling van dit leergebied. Om dat doel te bereiken leren kinderen in het bewegingsonderwijs deelnemen aan een breed scala van bewegingsactiviteiten, zodat ze een ruim «bewegingsrepertoire» opbouwen. Dat repertoire bevat motorische aspecten, maar ook sociale vaardigheden.

Het is eigen aan «bewegen» dat er plezier aan te beleven valt.

Dat plezier is van groot belang voor een blijvende deelname aan bewegingsactiviteiten.

Kerdoelen 57

De leerlingen leren op een verantwoorde manier deelnemen aan de omringende bewegingscultuur en leren de hoofdbeginselen van de belangrijkste bewegings- en spelvormen ervaren en uitvoeren.

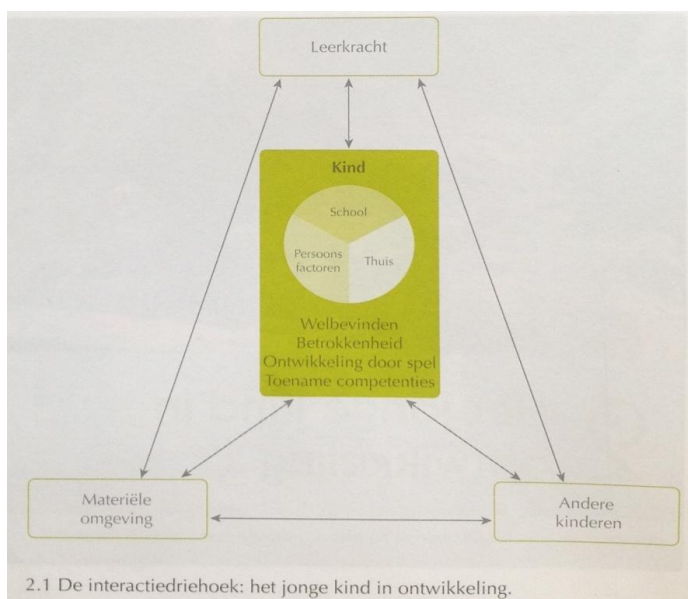
Kerdoelen 58.

De leerlingen leren samen met anderen op een respectvolle manier aan bewegingsactiviteiten deelnemen, afspraken maken over het reguleren daarvan, de eigen bewegingsmogelijkheden inschatten en daarmee bij activiteiten rekening houden”.(SLO, 2006)

Caminada & Leenders (2012) omschrijven de ontwikkelingswaarde van buitenspelen als volgt; “Jonge kinderen ontwikkelen zich spelenderwijs. Om intensief te kunnen spelen, moet het kind lekker in zijn vel zitten (zich welbevinden en betrokken zijn). Hiervoor moet aan de basisbehoefte zijn voldaan. Om zich breed te kunnen ontwikkelen, heeft het kind een scala aan ervaringen nodig. Buiten spelen is daarvan een belangrijk onderdeel. Hierbij kan het kind al zijn competenties oefenen, op een andere manier dan binnen.

Niet altijd verloopt de ontwikkeling vanzelf; regelmatig is iets extra's nodig op het gebied van spelaanbod of begeleiding. Aanknopingspunten voor een goed speelmilieu zijn te vinden in de interactiedriehoek.

De interactiedriehoek is een weergave van visie op ontwikkeling. Kinderen – met eigen aanleg en sociale context – worden gevormd door de omgang met hun omgeving, inclusief materialen, en de interacties met andere kinderen.

2.4 De inbreng van volwassenen door begeleid buitenspel als ontwikkelinstrument.

‘Leraren zijn tekstschrijvers op het lied dat zij horen in elk kind.’ Luc Versteyleen.

- Volgens Bosch en Boomsma (2009) zijn leerkrachten krachtige pijlers die bijdragen aan de kwaliteit van het spel van kinderen. De nature-theorie geeft aan dat de omgeving, inclusief de leerkracht van groot belang is en dat ‘deze’ het leren van het kind beïnvloedt.
- Spelbegeleiding is een delicate kwestie benadrukken pedagogen waaronder Janssen – Vos, van Oers, Caminada en Leenders.
- Zowel te veel inbreng (de controle over het spel overnemen) als te weinig inbreng (het spel negeren) in het spel werkt volgens Johnson (1999) negatief.
- Voor buitenspel is ruimte nodig en buitenspelen moet een essentieel onderdeel uitmaken van het leren (Tovey, 2011).
- Het leren in de klas gebeurt voornamelijk zittend, terwijl het lichaam helemaal niet gebouwd is om zo lang stil te zitten. Beweging kan ertoe bijdragen dat makkelijker verbindingen worden gemaakt in de hersenen. Bewegen is daarnaast- vooral voor jongens- essentieel (Gurian & Stevens, 2010).
- Caminada (2012) geeft aan dat buitenspelen voor de meeste kinderen belangrijk is vanwege de ruimte en de mogelijkheden om lekker en ook vrij te kunnen bewegen, maar de meerwaarde is groter.

Bovengenoemde stellingen geven aan dat buiten spelen belangrijk is omdat het kinderen unieke speel- en ontdekmogelijkheden biedt en omdat er essentiële ontwikkelingsaspecten worden aangesproken. Daarbij is buitenspel een wezenlijk onderdeel van het schoolprogramma en een activiteit bedoeld om kinderen verder te helpen in hun ontwikkeling.

2.5 Opbrengst gericht werken en spel

Tijdens buitenspel zijn plannen en organiseren van belang. Daarbij is het belangrijk dat leerkrachten de ontwikkelingslijnen die kinderen doormaken, goed in hun hoofd hebben. Door improviseren kun je ieder kind ondersteunen en stimuleren in zijn ontwikkeling. Veel van de ervaringen van het kind vinden buiten plaats via ervaren, exploreren en vormgeven. Door de invloed van de leerkracht tijdens het spel wordt het begeleide spel bij basisontwikkeling als een zinvol ontwikkelinstrument ervaren omdat het vrije spel niet alle ontwikkelingsmogelijkheden van jonge kinderen benut.

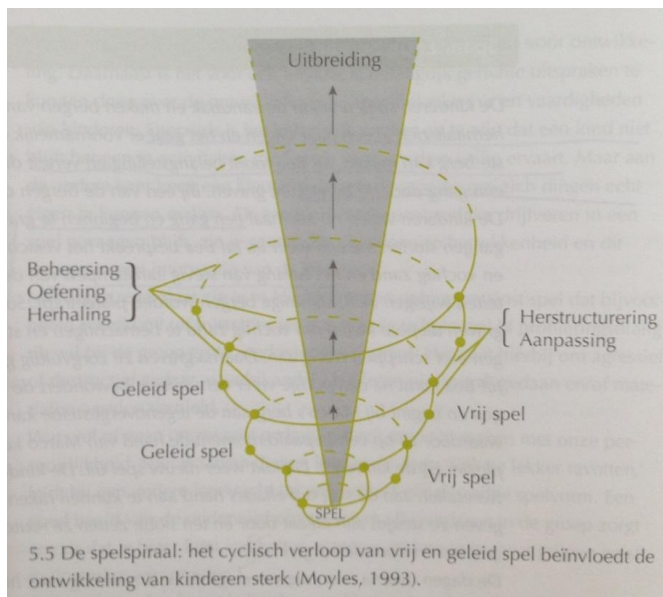
Opbrengstgericht werken bij het buitenspel wil volgens Caminada en Leenders (2012) zeggen dat je het buitenspel niet ziet als een vrijblijvend uurtje ontspannen voor kinderen en leerkrachten. Het is een weldoordachte aantrekkelijke activiteit, waarin kinderen alle ruimte krijgen om zelf invulling te geven aan hun spel en waarbij ze dus ook een hoge vrijheidsgraad genieten. Buitenspel een wezenlijk onderdeel van het schoolprogramma en dus een activiteit bedoeld om kinderen verder te helpen in hun ontwikkeling.

Kleuters spelen gemiddeld 25 á 30 procent van hun schooltijd op de speelplaats. Gezien de

tijdsinvestering is reflectie zowel van belang in de klas als tijdens het buitenspel. Binnen dit onderzoek gebruik ik de onderwijstijd tijdens het buitenspel om met een groep kinderen doelgericht te spelen met gooi en vang activiteiten. Doordat de doelen meetbaar zijn kan ik verbeteringen in kaart brengen.

2.6 Doelgericht buitenspelen

Caminada en Leenders (2012) geven aan dat de hoge vrijheidsgraad die kinderen genieten kenmerkend en uniek is voor buitenspel. De geboden vrijheid wordt door kinderen niet altijd benut voor hun ontwikkeling. Ondersteuning van de leerkracht is dan nodig omdat bijvoorbeeld de betrokkenheid in het spel afneemt. Bovendien ontstaan er op de speelplaats situaties die ontwikkelingskansen bieden voor kinderen als de leerkracht daarop inspeelt.

De spelspiraal van Moyles(1993) geeft een cyclisch verloop van vrij en geleid spel. Het is vooral de afwisseling die de ontwikkeling van kinderen sterk bevordert.

Voorbeeld van een afwisseling in vrij en geleid spel binnen dit onderzoek:

De kinderen hebben een schatkaart van de buitenspeelplaats. Buiten staat een schatkist met scheppen klaar in de zandbak. Ze zijn nieuwsgierig en willen de schat zoeken. Nadat de schatkist gevonden is willen ze de schat zoeken. De schatten liggen apart begraven. Ik bespreek met hen de spelregels. (geleid spel) De kinderen beginnen enthousiast te graven. Een kind vindt een schat. Ik vraag aan de kinderen hoe de schat in de schatkist kan komen zonder ernaar toe te lopen. Alle kinderen denken mee. Gooien wordt de oplossing. Dit lokt nieuw spel uit. De kinderen graven naar schatten om ze in de kist te gooien. Ik observeer het spel en de kinderen experimenteren de vaardigheid gooien. Om de kinderen succeservaringen op te laten doen toon ik belangstelling, reik ideeën aan, geef gerichte aanwijzingen en demonstreer zo nodig de vaardigheid gooien.

Door spelstimulering bij verschillen tussen kinderen en in het bijzonder voor kinderen met een vertraagde ontwikkeling kunnen kinderen extra vaardigheden oefenen.

Om vorm te geven aan een actieve houding van de leerkracht op de buitenspeelplaats leggen Caminada en Leenders (2012) een relatie tussen handelingsgericht werken en buitenspelen zonder afbreuk te doen aan de vrijheid van het spelen op de speelplaats. Caminada en Leenders hebben hiervoor een stappenplan ontwikkeld met interventies. Planmatig werken begint met het stellen van doelen. Caminada en Leenders (2012) stellen dat de invloed ten aanzien van de kwaliteit van het spel door interventies van leerkrachten en het aanbod van de materialen groot is. Dus ook op de ervaringen die kinderen op kunnen doen! Interventies dragen eraan bij dat kinderen zich bewust worden van aspecten die van belang zijn voor die ontwikkeling. In de praktijk is het zo dat de doelen die in de klas gesteld zijn ook voor buitenspelen opgaan. Buiten gaat het ook om de brede ontwikkeling.

Als voorbeeld heb ik dit stappenplan uitgewerkt voor de spelactiviteit gooien - vangen.

- **Dit zijn mijn bedoelingen:** *Waar let ik op bij mijn begeleiding(welke impulsen, hulp)* Betekenisvol begeleid buitenspel waarbij ik de kinderen uitdaag tot de motorische vaardigheden ‘gooien – vangen’ met paalkoppen.
Hierbij neem ik het thema vanuit de klas ‘Woeste Willem’ mee naar de buitenspeelplaats.
A/M; is bang van de bal en onzeker. Laten ervaren wat ze wel kan en vandaar uit succeservaringen laten opdoen.
B/M; stilstaan is moeilijk waardoor ze alles heel snel doet. Hierdoor gooit ze niet gericht naar de ander. Laten ervaren wat haar lichaam doet tijdens het spel en vandaar uit succeservaringen laten opdoen.
C/J; Komt moeilijk tot spel en samenspel. Verwoorden is moeilijk door articulatieproblemen. Observeren. Kan hij ‘gooien – vangen’. Wat doet hij precies.
D/J; Loopt op zijn tenen en maakt slurfbewegingen tijdens het lopen met zijn benen en tijdens het gooien met zijn armen. Hij beweegt graag en met plezier.
- **Observeren.** *Ik stel mezelf de volgende vragen: Is er sprake van betrokken spel? De kinderen zijn enthousiast en actief. Heeft het spel een ontwikkelwaarde voor de kinderen? Het spel heeft meerdere ontwikkelwaarde. Gekeken naar de vaardigheid gooien hebben de kinderen ontwikkeling in evenwicht, behendigheid, coördinatie, richten. De kinderen moeten op cognitief gebied afstanden inschatten.*
- **Afwegingen maken.** *Observaties maken duidelijk dat de kinderen 1 extra oefenmomenten nodig hebben met gooien. De zandbak als ondergrond, laat de kinderen voelen hoe ze stevig met hun voeten moeten gaan staan anders vallen ze om. Hier maak ik gebruik van door in gesprek te gaan over omvallen en klaarstaan om gericht te gooien.*
- **Reageren.** *Ik neem initiatieven. Een van de kinderen reageert door hardop voor zichzelf te zeggen: ben je er klaar voor? Ik reageer, herhaal de woorden en demonstreer de houding. Alle kinderen reageren en worden zich bewust van de houding van de voeten bij het gooien. Bewustwording van de lichaamshouding is een belangrijk aspect.*

Mogelijke interventies om spel te stimuleren;

- **Spel bevestigen;** *Ik laat merken dat het spel mij boeit, moedig aan en maak grapjes. Ik vraag kinderen om een verklaring of het nu beter gaat met “stevige voeten”.*
- **Spel bewust stimuleren;** *Ik speel in op de kinderen door vragen te stellen. De uitdagende materialen blijven stimuleren. Alle schatten willen ze vinden en in de schatkist krijgen. De uitvoering van de vaardigheid gooien is voor hen nog niet belangrijk.*
- **Spel bijsturen;** *Om de vaardigheid ‘gooien’ beter uit te voeren los ik met de kinderen een probleem op hoe het komt dat de schat ook wel eens naast de kist valt. De kinderen krijgen het gevoel dat hun bijdrage onmisbaar was. Bij een kind wat angstig is speel ik mee en pas ik modelling toe, waarbij ik letterlijk voordoe hoe je kunt gooien. Doordat het materiaal niet prettig is om mee te gooien – vangen stuur ik het spel bij door andere materialen te gebruiken (bal, knuffels).*

2.7 Landelijke organisaties en het onderwijsaanbod.

De inspectie van het Onderwijs (2010) zegt: ‘Opbrengstgericht werken is het systematisch en doelgericht werken aan het maximaliseren van prestaties. Volgens Boomsma en Bosch (2012) is spel te verenigen met de volgende vijf indicatoren binnen het waarderingskader van de inspectie:

1. **Volg vorderingen van leerlingen en spel.** Op grond van observatie kun je interventies doen om de spelkwaliteit te verhogen. Kinderen kunnen zelf ook een belangrijke rol spelen in het ‘volgen van hun vorderingen’.
2. **Gebruik van een leerlingvolgsysteem en spel.** Ontwikkelingsvolgmodel en toetsingslijsten kunnen gehanteerd worden. kinderen presteren ook op taal, reken en andere gebieden als men gebruik maakt van spel als didactisch middel.
3. **Effecten van de zorg en spel.** Door professionele waarneming in beeld brengen van de spelontwikkeling; wat de sterke punten zijn en waar meer te bereiken is. Het is belangrijk dat er transfer plaatsvindt; dat er ook in andere spelsituatie gespeeld wordt.
4. **De school evalueert jaarlijks de opbrengsten en spel.** Activiteiten van jonge kinderen hebben volgens de ontwikkelingspsychologie een spelkarakter. In het waarderingskader moet spel dan ook een gelijkwaardige plaats krijgen.
5. **Evalueer het onderwijsproces en spel.** Spel kan geëvalueerd worden aan de hand van de PDCA-cyclus (plan–do-check-act). Kijk naar de essentie van evaluatiesystemen en pas deze leeftijdsgericht toe.

Door deze vergelijking vinden Boomsma en Bosch (2012) dat ontwikkeling binnen spel opbrengstgericht is. Spel kan een goed ontwikkelinstrument zijn.

Het Landelijk centrum voor Ontwikkelingsgericht Onderwijs genaamd “De Activiteit”, zegt dat de inspectie kijkt of een peuterspeelzaal of basisschool de ontwikkeling van kinderen systematisch in beeld brengt. Indien leidsters en leerkrachten de digitale Horeb goed gebruiken kunnen zij de juiste conclusies trekken voor het aanbod voor de kinderen. Zo concludeert Van Oers (2002) in zijn onderzoek naar HOREB.

3 Onderzoeksmethodologie

3.1 Inleiding

In dit onderzoek staan twee onderwerpen centraal: Begeleid spelen en doelgericht buitenspelen. Het onderzoek is uitgevoerd van november 2011 tot en met mei 2012. In deze periode is gewerkt met vier kinderen; drie vijfjarige kleuters en een zesjarige kleuter. De kinderen werden geselecteerd op motorische vaardigheden door gebruik te maken van het LVS van van Gelder en Stroes.

Tijdens dit onderzoek neem ik de thema-activiteiten van binnen in de klas mee naar de buitenspeelplaats. Om vakgeïntegreerd te werken heb ik het boek 'Het prentenboek als invalshoek' van (Nieuwmeijer 2008) als bronnenboek gebruikt. In (Bijlage 1: Vakgeïntegreerd) is hiervan een onderbouwing te lezen. Een van de bronnen is: 'Woeste Willem' van Ingrid en Dieter Schubert wat binnen dit onderzoek als uitgangspunt is gebruikt.

3.2 Het type onderzoek

Het onderzoek is volgens Van Harinck en de theorie van Hutjes & van Buuren (1999) een 'meervoudige gevalstudie' ofwel 'casestudy'. Volgens Harinck (2006) richt dit onderzoek zich op het handelen van een professional met een of enkele leerlingen. In geval van dit onderzoek spreken we van een meervoudige gevalstudie omdat het gaat om meerdere kinderen. Het gaat om de belichting van het gehele behandelingsproces. Het onderzoek kan tevens getypeerd worden als een actieonderzoek omdat ik als onderzoeker tevens onderdeel uitmaak van het onderzoek. Ik bekijk namelijk hoe ik mijn begeleidingsgedrag op de buitenspeelplaats kan verbeteren. Mijn handelen geeft op een concrete manier opbrengst gericht werken tijdens begeleid spel op de buitenspeelplaats aan. De conclusies van dit onderzoek hebben geen algemene geldigheid, want ze zijn alleen van toepassing op mijn eigen onderwijs en mijn eigen school. Dit betekent niet dat de uitkomsten niet relevant kunnen zijn voor het onderwijs. Het is best mogelijk dat dit onderzoek als een '*best practice*' door andere leraren of scholen kan worden gebruikt.

3.3 Onderzoeksgroep

De kinderen die deel uitmaken van de onderzoeksgroep zijn twee meisjes (5,7 en 4,8 jaar) en twee jongens (5,0 en 5,0 jaar) uit groep 1/2 waarbij alle kinderen een motorische ontwikkelingsvertraging tonen ten opzichte van leeftijdsgenoten. Dit blijkt uit een afname van het leerling volgsysteem (LVS) van van Gelder en Stroes (2010). Dit LVS is afgenomen bij alle kinderen van groep 1 – 4 in samenwerking met de Beweegconsulent van de Brede school in Boxtel waarmee de school samenwerkt. De ouders van de kinderen zijn over de afname van het LVS geïnformeerd door een brief en de resultaten zijn zo nodig door middel van een gesprek besproken. (Bijlage 2: Brieven toestemming ouders)

De leerkrachten van de onderbouw werden gevraagd om een vragenlijst in te vullen over hun visie over begeleid buitenspelen op de speelplaats.

Een onderbouwcollega en een stagiaire zorgden voor de video-opnames en dachten mee over de materialen die bruikbaar waren voor de buitenspelactiviteiten.

Daarnaast is een interview met een OGO-deskundige afgenomen.

3.4 Gekozen onderzoeksmethodiek

Om de data voor mijn onderzoek te verzamelen heb ik voor de volgende onderzoeksmethodieken gekozen en worden deze uitgelegd in de vermelde paragrafen:

1. Een observatie met een leerlingvolgsysteem. (paragraaf 3.3.1)
2. Een observatie met een betrokkenheidschaal (paragraaf 3.3.2)
3. Een observatie met het observatiemodel van Horeb (paragraaf 3.3.3)
4. Een schaalvragenlijst voor de kinderen (paragraaf 3.3.4)
5. Een vragenlijst voor het onderbouwteam. (paragraaf 3.3.5)
6. Een interview met een OGO-deskundige (paragraaf 3.3.6)

Ik maak bij mijn onderzoek gebruik van meerdere gegevensbronnen om triangulatie toe te passen. In een casestudie gaat het lang niet altijd om eenduidig vaststaande zaken, maar om opvattingen en betekenisgeving van verschillende belanghebbenden. Door het belichten van verschillende invalshoeken, namelijk methodiek 2, 3 en 4, ten aanzien van het onderwerp “betrokkenheid bij de activiteit” zorg ik ervoor dat het trekken van conclusies beter mogelijk wordt.

3.4.1 Afname Leerlingvolgsysteem van van Gelder en Stroes (2010)

Als pilot werd dit jaar in samenwerking met de beweegconsulent Brede Scholen, de 4- S'en van het LVS van van Gelder en Stroes (2010) bij de kinderen uit de groepen 1 tot en met 4 afgenomen.

Met dit leerlingvolgsysteem wordt gemeten bij groep 1 tot en met 4 hoe de ontwikkeling van de grove motoriek van het kind is ten opzichten van zijn/haar leeftijdgenoten. Ik wil met dit observatie-instrument de respondenten met specifieke onderwijsbehoeften signaleren en selecteren. Wanneer ze ook daadwerkelijk een vertraging laten zien van de grove motoriek worden de respondenten na overleg met de beweegconsulent en de leerkracht geselecteerd voor de hele test van het LVS. Daarna selecteer ik 4 kinderen uit mijn groep 1/2 voor het onderzoek

Door de resultaten in een tabel te plaatsen en te scoren met een kleur krijg ik een duidelijk overzicht van de kinderen met specifieke onderwijsbehoeften.

Het leerlingvolgsysteem is verwerkt in een tabel.

Rood; sterke uitval van de vaardigheden, advies kinderfysiotherapie

Oranje; veel uitval van de vaardigheden, extra aandacht

Blauw; uitval van de vaardigheden, overleg met de docent

Groen; vaardigheden zijn goed

	advies kinderfysiotherapie
	extra gym + totale screening
	twijfel overleg docent
	is goed

3.4.2 Leuvense betrokkenheidschaal voor kleuters (LBS-K) (Laevers, e.a. 1993).

Betrokkenheid bij spel is een van de factoren die meespeelt bij de ontwikkeling van jonge kinderen. Wanneer een kind in hoge mate betrokken is bij de activiteit is er sprake van ontwikkeling (Caminada 2012). Betrokkenheid is het resultaat van de interactie tussen factoren in de omgeving van het kind en factoren in het kind. Laevers (1993) ontwikkelde een

manier om kleuterbetrokkenheid te meten: de Leuvense Betrokkenheidschaal voor Kleuters. (LBS-K)

Betrokkenheidscores

De betrokkenheid kan zich voordoen in verschillende gradaties, van hoog naar laag. Het hanteert hiervoor een vijfpuntensysteem, lopend van geen activiteit (1) tot optimale betrokkenheid (5). Voor de gegevens van de Leuvense betrokkenheidschaal verwijs ik u door naar [\(Bijlage 3: Leuvense betrokkenheidschaal\)](#)

- Ik meet de betrokkenheid van de 4 kinderen tijdens de begeleid buitenspelactiviteiten door middel van de Leuvense betrokkenheidschaal. Tijdens het begeleid buiten spelen zijn videobeelden opgenomen. Deze beelden geven nauwkeurige observatiemogelijkheden over de betrokkenheid van de kinderen bij het spel en over de vaardigheden gooien – vangen.
- Ik meet of de betrokkenheid van de kinderen bij begeleid buiten spelen hoog is. Wanneer een kind in hoge mate is betrokken bij de activiteit die het onderneemt, is er sprake van ontwikkeling.
- Daarnaast analyseer ik de beelden op interventiemomenten tijdens de betrokkenheid van het spel. Welke kansen kan ik als begeleider aangrijpen.

Bij de betrokkenheidmeting geef ik met behulp van een staafdiagram weer hoe hoog de gemiddelde betrokkenheid van ieder kind is tijdens de 8 begeleide buitenspelactiviteiten. Ik concludeer zo of begeleide buitenspelactiviteiten, waarbij het thema vanuit de klas mee naar buiten wordt genomen, de betrokkenheid verhoogd waardoor doelbewuste vaardigheden extra geoefend kunnen worden.

3.4.3 Observatie met het observatie- en planningssysteem van HOREB (Janssen-Vos, Pompert, 2007).

HOREB staat voor Handelingsgericht Observeren, Registreren en Evalueren van Basisontwikkeling. HOREB-PO is een observatie- en planningssysteem van Basisontwikkeling. HOREB-PO bevat de aanwijzingen en middelen (instrumenten) waarmee leidsters en leerkrachten ontwikkelingsgericht kunnen werken met jonge kinderen in de peuterperiode en de onderbouw. De observaties zijn gericht op een activiteitsaanbod en op mijn begeleiding die tot doel hebben om het handelen van elk kind uit te breiden.

Tijdens de praktijkuitvoering binnen dit onderzoek observeer ik acht activiteiten werk deze uit met het observatiemodel van HOREB.

[Zie \(Bijlage 4: De activiteitenobservatie met het observatiemodel van Horeb.\)](#)

3.4.4 Schaalvragenlijst kinderen

Om er achter te komen of de leerling zelf een hulpvraag nodig heeft ten aanzien van ‘gooien – vangen’ neem ik voor en na de acht begeleide buitenspelactiviteiten de ‘hoe vind ik dat ik het doe’ lijst met schaalvragen van 1 t / m 10 af. Deze reflectie zorgt ervoor dat de kinderen over hun handelen gaan nadenken en daarmee planmatiger en doelgerichter gaan handelen. Ik geef daarmee het spel een impuls.

- Vóór de activiteiten krijgen de respondenten een groene pijl die ze mogen inschalen van 0 (slecht) tot 10 (zeer goed).
- Na de activiteiten krijgen zij een prent van “Woeste Willem” die de kinderen inschalen van 0 tot 10 als antwoord op de vraag; hoe vind ik dat ik het doe na het gooien en vangen met ‘Woeste Willem’.

Dit geeft een beeld van wat het kind zelf vindt van de uitvoering van de vaardigheid ‘gooien – vangen’. Hieruit kan ik concluderen hoe de kinderen hun eigen vaardigheid ervaren en beoordelen.

3.4.5 **Vragenlijst onderbouw team**

De bedoeling van de vragenlijst is om te achterhalen wat op dit moment vanuit de expertise van mijn onderwijscollega’s de visie over begeleid spel op de buitenspeelplaats is. Daarnaast wil ik erachter komen of zij de intentie hebben om meer planmatig te werk te gaan tijdens de buitenspelmomenten en of zij “nieuwe” inzichten waarderen en mogelijkheden zien om deze in te zetten. De leerkrachten krijgen de vragenlijst digitaal en kunnen mij altijd aanspreken indien er onduidelijkheden zijn. Na inleveren zal ik hun waardering hiervoor scoren.

Onderzoeksdeelnemers:

In totaal hebben 6 van de 7 ondervraagden (86%) de vragenlijst ingevuld. Vier van de ondervraagden hebben de uitvoering van het begeleidspel tijdens het buitenspel aanschouwd. De antwoorden over de visie en intenties van mijn collega’s zal ik verwerken in Excel.

De vragenlijst is aan dit onderzoek toegevoegd. [Zie \(Bijlage 5: Vragenlijst collega’s\)](#)

3.4.6 **Interview met een OGO - deskundige:**

Ik interview een professional die werkzaam is binnen OGO – activiteiten. Naar mijn mening zijn de ideeën van een specialist en ervaringsdeskundige waardevol om mee te nemen binnen dit onderzoek. Het kan een toevoeging zijn. Ik vergelijk met dit interview de ervaringen van mijn collega’s en management en krijg hierdoor een antwoord op de deelvraag: Hoe ervaren onderbouwcollega’s en management het begeleid spel op de buitenspeelplaats door het OGO thema vanuit de klas mee naar buiten te nemen?

3.5 Ethische reflectie

Voor het verkrijgen van de gegevens is tijdens het onderzoek rekening gehouden met de vijf principes in het kader van ethische reflectie op praktijkonderzoek Master SEN (Boerman 2008).

1. Vertrouwen, bedrog en zelfbedrog.

De leden van de onderzoeksgroep zijn geïnformeerd over het doel van het onderzoek. Ook de ouders van deze kinderen zijn hierover geïnformeerd. De directie en de leerkrachten van de school zijn ingelicht over het doel en de werkwijze van het onderzoek. Met mijn medestudenten en mijn begeleider heb ik contact gehad door hen mijn werk na te laten lezen en met hen te overleggen om er voor te zorgen dat ik ordelijk en correct te werk ging.

2. Zorgvuldigheid en nalatigheid

Van de schoolleiding heb ik toestemming gekregen om mijn onderzoek uit te voeren. De ouders van de kleuters hebben aan het begin van het onderzoek een akkoord verklaring getekend voor deelname van hun kind aan het onderzoek en de begeleiding, (Bijlage 2: [Brieven toestemming ouders](#)). Zij hebben toestemming gegeven voor het maken van filmopnames om zo goed mogelijk te kunnen observeren. Deze opnames zijn alleen gebruikt voor het onderzoek. Al de onderzoeksgegevens zijn anoniem. Hiervoor werden voor de namen van de kinderen fictieve namen gekozen. De naam van de school is niet vermeld om anonimiteit te verzekeren. Alle observaties zijn afgenomen door dezelfde personen, zodat steeds op dezelfde wijze is gescoord. De resultaten van het onderzoek werden teruggekoppeld naar de betrokken ouders, leerkrachten en directie.

3. Volledigheid en selectiviteit

De resultaten van het onderzoek zijn gebruikt om tot een juist beeld te komen van het resultaat van het behandelingsproces.

4. Publiceren, auteurschap en geheimhouding

Daar ik er van overtuigd ben dat nieuwe inzichten gedeeld moeten worden, zodat kennis verder ontwikkeld kan worden, geef ik toestemming om mijn onderzoek te publiceren.

5. Concurrentie en collegialiteit

Mijn critical friends' hebben me feedback gegeven en bijgestaan om te komen tot dit resultaat. Zelf heb ik mijn critical friends zo goed mogelijk ondersteund bij het uitvoeren en uitschrijven van hun onderzoek.

6. Onderzoek en opdracht

Het onderwerp en de vraagstelling van mijn onderzoek zijn voortgekomen uit een eigen praktijksituatie. Een begeleider van Fontys OSO en mijn critical friends hebben me bijgestaan in de formulering hiervan.

4 Data analyse en resultaten

Om een duidelijk beeld te krijgen op mijn onderzoeksvraag heb ik mijn data op verschillende manieren verzameld. Belangrijk hierbij was om het accent te leggen op het begeleid spel op de buitenspeelplaats voor kinderen die zichtbaar een motorische ontwikkelingsvertraging hebben. Ik bedoel daarmee gezonde kinderen die moeite hebben met soepel bewegen.

In dit hoofdstuk zal ik de volgende data weergeven:

1. Een observatie met een leerlingvolgsysteem. (paragraaf 4.1)
2. Een observatie met een betrokkenheidschaal (paragraaf 4.2)
3. Een observatie met het observatiemodel van Horeb (paragraaf 4.3)
4. Een schaalvragenlijst voor de kinderen (paragraaf 4.4)
5. Een vragenlijst voor het onderbouwteam. (paragraaf 4.5)
6. Een interview met een OGO-deskundige (paragraaf 4.6)

4.1 Leerlingvolgsysteem van van Gelder en Stroes (2010)

Uit de resultaten van het afnemen van de het LVS van van Gelder en Stroes (2010) de 4- Sen bij alle kinderen van groep 1 tot en met 4 blijkt dat bij alle groepen meerdere kinderen aandacht nodig hebben voor motorische vaardigheden. Uit de 1^e observatie heb ik binnen mijn groep 4 kinderen geselecteerd die in aanmerking komen voor dit onderzoek. Kinderen met een motorische ontwikkelingsvertraging die om verschillende redenen extra aandacht nodig hebben voor de vaardigheid ‘gooien–vangen’.

De tabellen 1-2-3 worden hieronder kort toegelicht en in (Bijlage 6: Tabellen 1-2-3, leerlingvolgsysteem van Gelder en Stroes.) vind u de uitwerkingen.

In tabel 1 de gegevens van deze 1^e observatie (0 – meting)

Korte beschrijving van opvallende zaken tijdens de 1^e observatie;

- A/M(eisje) groep 2, 5,7 jaar, testleeftijd 3,3 is in eerste instantie gemotiveerd om de activiteiten uit te voeren. A/M is angstig om te springen en om de bal te vangen. Ze beweegt met haar hele lichaam naar achteren als de bal gegooid wordt. Ze vangt de bal met haar borst en zegt dat dit pijn doet.
- B/M(eisje) groep 1, 4,8 jaar, testleeftijd 4,0 is gemotiveerd om de activiteiten uit te voeren. Zegt dat ze alles kan en dat dit ‘poepi’ makkelijk is. Ze is heel beweeglijk en kan moeilijk stil blijven staan tijdens de activiteiten.
- C/J(ongen) groep 1, 5,0 jaar, testleeftijd 4,3 Articuleert moeilijk. Begrijpt de opdracht wel. Onrustig, clownesk gedrag tijdens het uitvoeren van de activiteiten, beweegt met kleine hupbewegingen en zegt steeds ja, ja, ja.
- D/J(ongen) groep 1, 5,0 jaar, testleeftijd 4,0 Loopt veel op zijn tenen en met de rechtersoet naar binnen. Slurfbewegingen bij vooral de benen en tijdens het gooien bij de armen. Slurfbewegingen zijn antagonistische bewegingen. Deze vinden plaats op basis van spanning en ontspanning, bijvoorbeeld het bewegen van een slang. De bal wordt altijd schuin weggegooid. Er is nog geen controle over de beweging.

Tabel 2: tussen meting (8 vaardigheden) voor de interventies.

Korte beschrijving van opvallende zaken van de tussenobservatie;

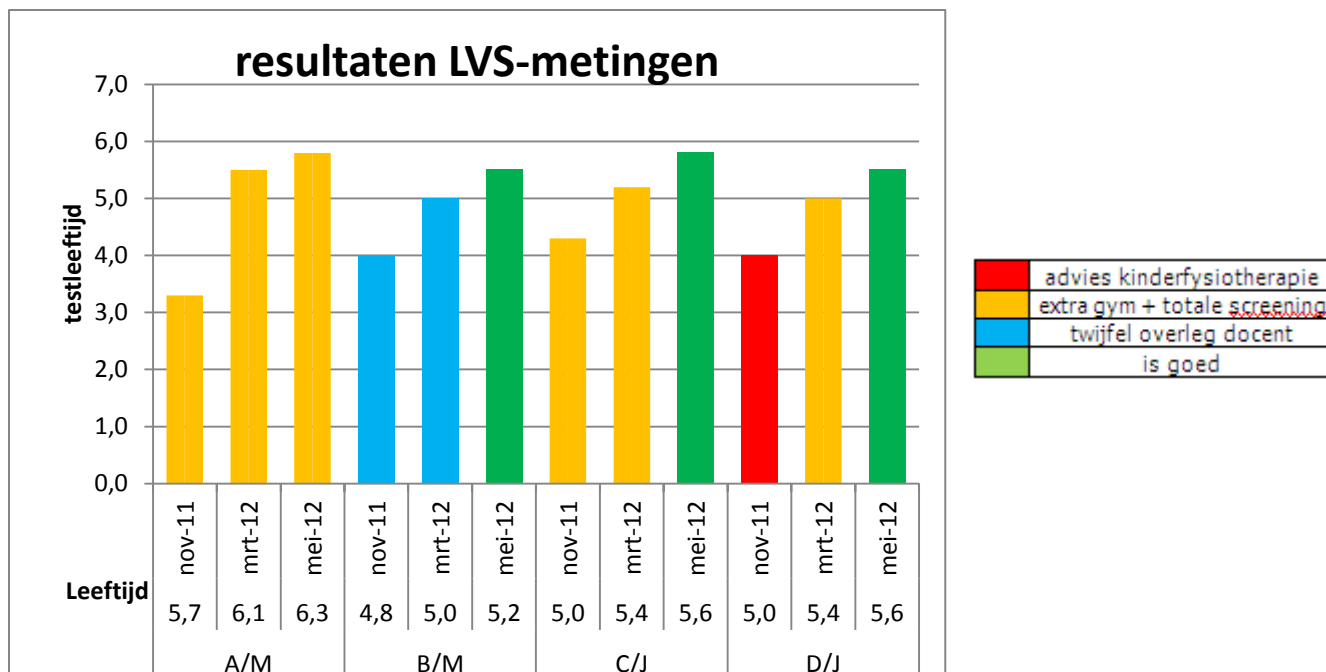
- A/M; 6,1 jaar, testleeftijd 5,5; Angst uitgesproken door A/M. Oefenen van de koprol en vangen is moeilijk. Ze vangt alleen met zachte bal. Angst.
- B/M; 5,2 jaar, testleeftijd 5,0; Koprol staat op het hoofd. Gooien – vangen heel haastig, snel zonder concentratie en rust om naar de ander te kijken.
- C/J; 5,4 jaar, testleeftijd 5,2 Leren samenspelen met de ander om gooien en vangen uit te voeren. Clownesk gedrag. Gericht gooien nog moeilijk. Vangen met de toppen van de vingers.
- D/J; 5,4 jaar, testleeftijd 5,0 Slurfbeweging armen. Vangen lukt goed. Tips geven voor rechterbeen (voet naar binnen) bij het gooien.

Tabel 3: de hele meting na de interventies

Korte beschrijving van opvallende zaken van de hele meting na de observaties;

- A/M; 6,3 jaar, testleeftijd 5,8; Angst uitgesproken door A/M. Ze wil oefenen met zachte voorwerpen. Dit lukt. Grote bal gaat goed. Wegdraaien van het hoofd is soms waarneembaar.
- B/M; 5,4 jaar, testleeftijd 5,5 Onrust minder door met de ander te overleggen; vraagt uit zichzelf aan de ander; "ben je er klaar voor?"
- C/J; 5,6 jaar, testleeftijd 5,8 vangt nu met een goede houding van de handen. Is trots op zijn eigen resultaat en heeft plezier. Hoeft daardoor geen clownesk gedrag meer te vertonen.
- D/J; 5,6 jaar, testleeftijd 5,5 Slurfbeweging armen en handen is in mindere mate maar vooral in vrije situaties aanwezig. Rechterbeen (voet naar binnen) blijft ondanks oefentips. Verwijzing naar een podotherapeut.

De resultaten van de tabellen 1-2-3 zijn in onderstaande grafiek geïntegreerd weergegeven.

In de grafiek is zichtbaar hoe de resultaten van de vaardigheden van kleur veranderen en hoeveel de testleef tijd verbeterd.

Bij de kinderen zijn de volgende LVS- resultaten waarneembaar; Bij alle kinderen is een vooruitgang in vaardigheden waargenomen.

A/M; oranje – oranje – oranje

blijft extra gym en totale screening nodig hebben

B/M; blauw – blauw – groen

vaardigheden na interventies op goed niveau

C/M; oranje – oranje – groen

vaardigheden na interventies op goed niveau

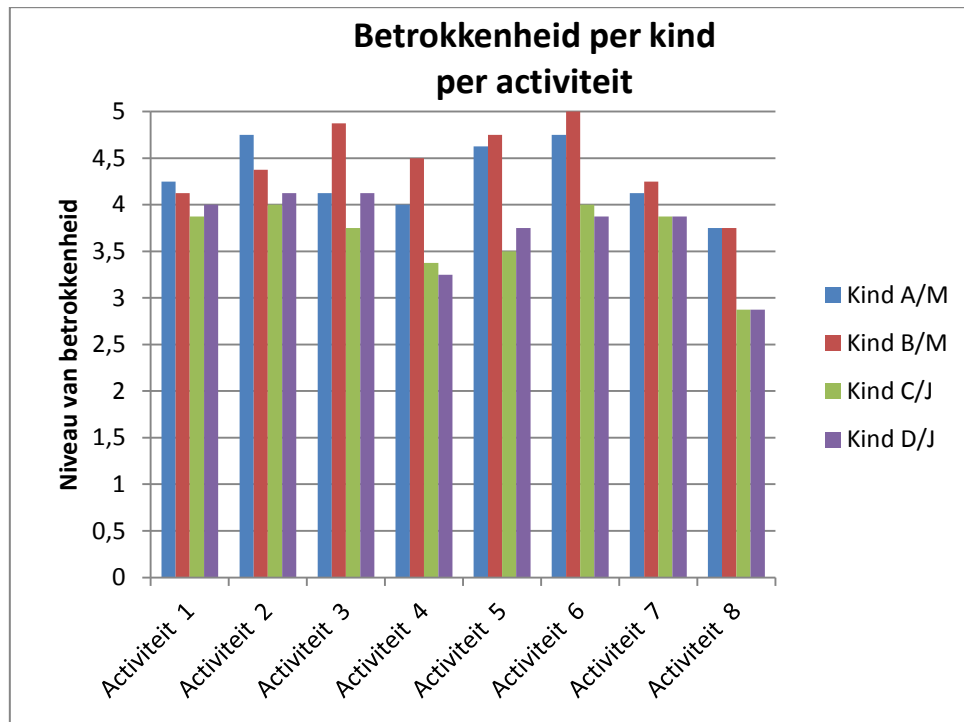
D/M; rood – oranje – groen

vaardigheden na interventies op goed niveau

4.2 Leuvense Betrokkenheidschaal voor kleuters (LBS-K) (Laevers, e.a. 1993).

De betrokkenheidsscores per kind zijn uitgewerkt in een grafiek.

Om conclusies te trekken ten aanzien van de betrokkenheidsscores is het zinvol om te analyseren hoe deze scores zich verhouden ten opzicht van de ervaringen van de kinderen zelf met de schaalvragen en de observatie van de leerkracht/onderzoeker met het observatiemodel van Horeb.

Niveaus omschrijving (de verticale as)

Niveau 1 **Geen activiteit.** Niveau 2 **Vaak onderbroken activiteit.**

Niveau 3 +/- **aangehouden activiteit.**

Niveau 4 **Activiteit met intense momenten.**

Niveau 5 **Aangehouden intense activiteit.**

Hoe hoger de score, hoe hoger de betrokkenheid van het kind.

Activiteit1; Gooien – vangen met paalkoppen.

Twee kinderen, beide meisjes, scoren boven niveau 4.

Een jongen scoort niveau 4

Een jongen scoort beneden niveau 4

Activiteit 2 (herhaling van 1);

Drie kinderen, scoren boven niveau 4.

Een jongen scoort niveau 4

Alle kinderen scoren beter bij activiteit 2.

Activiteit 3; Gooien – vangen met tennisballen.

Een meisje scoort niveau 5

Twee kinderen, meisjes en een jongen, scoren boven niveau 4.

Een jongen scoort beneden niveau 4

Activiteit 4; (herhaling van 3);

Een meisje scoort boven niveau 4

Een meisje scoort niveau 4

Twee jongens scoren boven 3

Alle kinderen scoren minder bij activiteit 4

Activiteit 5; Gooien – vangen met knuffels.

Twee meisjes scoren boven 4

Twee jongens scoren boven 3

Activiteit 6; (herhaling van 5);

Een meisje scoort 5

Een meisje scoort boven 4

Een jongen scoort 4

Een jongen scoort boven 3

Alle kinderen scoren beter bij activiteit 6

Activiteit 7; De hele klas doet mee. Gooien - vangen met knuffels

Twee meisjes scoren boven 4

Twee jongens scoren boven 3

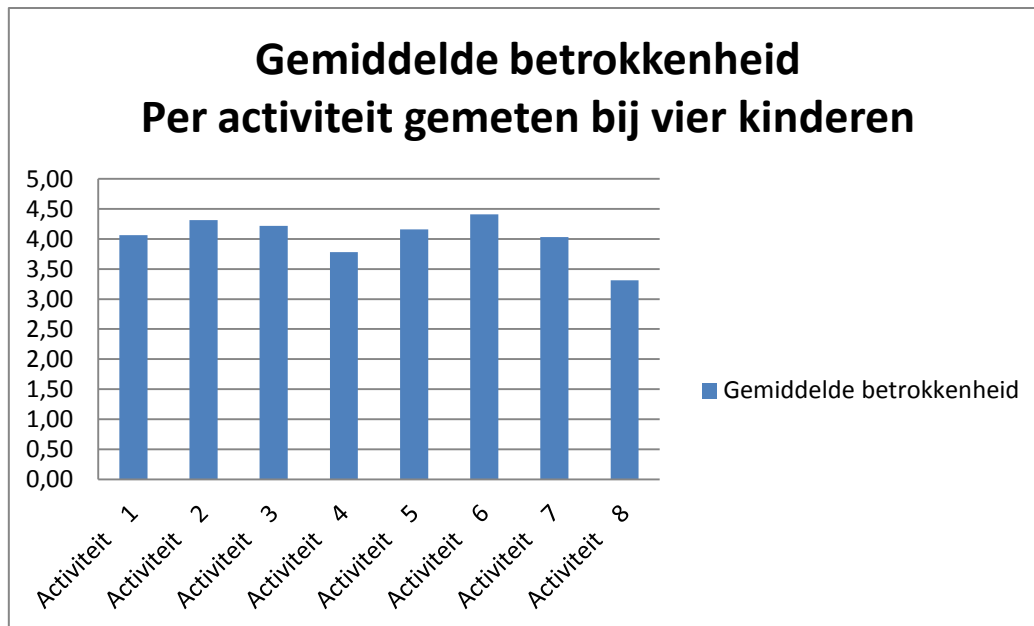
Activiteit 8; Videoreflectie.

Twee meisjes boven 3

Twee jongens boven 2

De videobeelden waren herkenbaar. De kinderen hebben de reflectievragen goed kunnen verwoorden. De jongens waren sneller klaar met vertellen en wilden buiten spelen met de groep.

De grafiek toont een hoog niveau van betrokkenheid bij alle activiteiten bij alle kinderen tijdens het begeleid spel op de buitenspeelplaats. Bij activiteit 4 en 8 minder betrokkenheid. De meisjes tonen meer betrokkenheid dan de jongens.

De grafiek geeft aan dat er een hoge mate van betrokkenheid was bij alle activiteiten.

Activiteit 4 geeft aan dat er minder betrokkenheid was.

Activiteit 6 geeft de hoogste betrokkenheid.

Bij activiteit 8 reflectiegesprek met videobeelden valt op dat deze lager is. De kinderen vonden het leuk om de beelden terug te zien en om te vertellen wat ze aan het doen waren tijdens het spel. De rest van de klas ging buitenspelen. De jongens gaven tijdens het gesprek meerder keren aan dat ze buiten wilde spelen.

4.3 Observatie met het observatie- en planningssysteem van Horeb.

Op de buitenspeelplaats heb ik vooral het spel van de kinderen geobserveerd om op doelgerichte wijze de kinderen te stimuleren. Het volgende onderscheid is van belang:

- Observaties gericht op het spel in het algemeen;
 - Ik leid het vrije spel meer in banen door situaties te verhelderen. Waar zijn we nu? Wat kunnen we hier gaan doen? Doe het maar.
 - Ik voer interventies uit om het spel om te buigen, uit te breiden of complexer te maken.
 - Ik zet uitdagende materialen in die spel uitlokken voor 'gooien – vangen'.
 - Ik voer samen met de kinderen spelregels in.
 - Ik draai regelmatig de rollen om zodat ieder om de beurt leider, gooier of vanger is.
 - Ik baken zones af waar het spel zich afspeelt. De zandbak, vlot, eiland, kraaiennest.
 - Als het spel op gang komt trek ik me geleidelijk terug en kijk en volg het spel.
 - Ik geef kinderen uitdagende opdrachten die vragen om oplossingen.
- Observaties gericht op kinderen in risicosituaties;
 - worden uitgedaagd om te 'leren spelen' (kind C/J) door modellering van de leerkracht en de andere vriendjes.
 - vinden het spel leuk.

- zijn betrokken.
- Observaties gericht op specifieke ontwikkelingsaspecten.
Kinderen;
 - herhalen en oefenen vaardigheden zoals, graven, mikken, gooien - vangen.
 - oefenen specifieke aandachtspunten zoals stilstaan, klaarstaan, richten, balans houden, houding van de handen.
 - wisselen vrij spel en geleid spel af.
 - krijgen door de begeleidende rol van de leerkracht een beter beeld van oorzaak en gevolg tijdens het spel en een beter begrip van wat er tijdens het spel gebeurt.

(Bijlage 4: De activiteitenobservatie met het observatiemodel van Horeb.) uitwerking van alle acht activiteiten inclusief de reflecties van de kinderen en de interventies van de leerkracht.

4.4 Schaalvragenlijst kinderen

- Vóór de interventies krijgen de respondenten een groene pijl die ze mogen inschalen van 0 tot 10.
A/M geeft zichzelf een 3. Ik ben bang.
B/M geeft zichzelf een 8 en zegt; poepi makkelijk.
C/J geeft zichzelf een 7, verwoord niet echt waarom.
D/J geeft zichzelf een 7 en zegt dat hij dit een beetje kan.
- Na de interventies krijgen zij een prent van “Woeste Willem” om in te schalen met de vraag; hoe vind ik dat ik het doe na het gooien en vangen met ‘Woeste Willem’.
Hoe vind je dat je nu gooit en vangt?
A/M geeft zichzelf een 8, Zegt; Ik ben niet bang om de knuffels te vangen. Ze is blij.
B/M geeft zichzelf een 9-10, Zegt; het gaat nu beter als eerst, nog niet altijd goed
C/J geeft zichzelf een 9-10, Zegt; ik kan vangen. Hij is blij en staat dicht bij ‘WW’.
D/J geeft zichzelf een 9, Zegt dat hij dit nu goed kan en lacht met heel zijn gezicht.

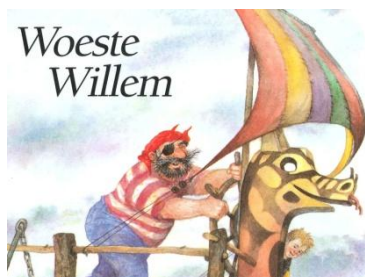
De 'Hoe vind ik dat ik het doe lijst'

↓ = Meting beginsituatie

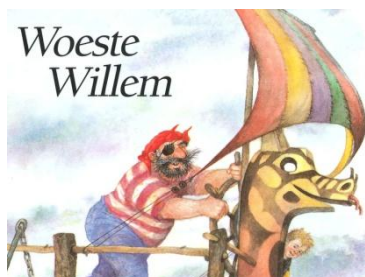
= Meting eindsituatie.

Naam:...A/M...

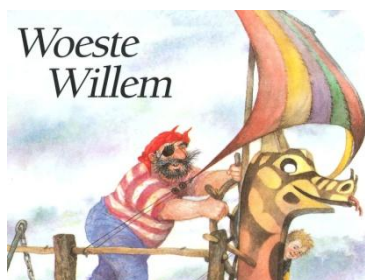
1----2----3----4----5----6----7----8----9----10

Naam:...B/M...

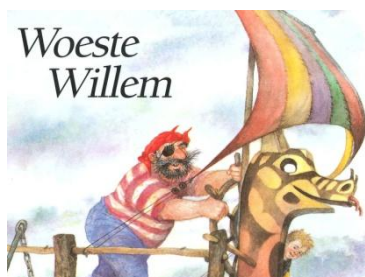
1----2----3----4----5----6----7----8----9----10

Naam:...C/J...

1----2----3----4----5----6----7----8----9----10

Naam:...D/J...

1----2----3----4----5----6----7----8----9----10

4.5 Vragenlijst onderbouw team

Bij de analyse van de vragenlijst ben ik uitgegaan van een kwantitatieve verwerking omdat ik niet alleen wil aangeven *wat* er genoemd is, maar ook *hoe vaak* iets genoemd is. Hierbij heb ik de antwoorden van de open vragen onderverdeeld in steekwoorden. Deze heb ik per steekwoord geturfd. Hoe hoger de frequentie van een steekwoord is, hoe meer ondervraagden dit benoemd hebben.

Hieronder de belangrijkste resultaten vanuit de uitwerkingen, van het belang om het OGO-thema met begeleid spel wel mee naar de buitenspeelplaats te nemen in mate van belangrijkheid:

- Door het grote enthousiasme om te spelen bij de activiteit is een hoge mate van betrokkenheid bij de activiteit gezien door de leerkrachten.
- Begeleidspel is buiten te koppelen aan een OGO-thema.
- Specifiek doelgericht oefenen van motorische vaardigheden is mogelijk binnen begeleid spel met uitdagende materialen.
- Betere inzet van de 5 impulsen van OGO.
- Brede ontwikkeling van het kind wordt gestimuleerd.
- Op een ander manier in de ruimte kunnen experimenteren met de beweging ‘gooien – vangen’.
- Kinderen werken samen.
- Gericht observeren bij begeleidspel is mogelijk.
- Nieuwe materialen dagen uit tot bewegen.
- Het benutten van de effectiviteit van de buitenspeeltijd is hoog.

De belangrijkste resultaten vanuit de uitwerkingen, van het belang om het OGO- thema met begeleid spel niet mee naar de buitenspeelplaats te nemen in mate van belangrijkheid:

- Zonder thema wordt de fantasie van het kind meer geprikkeld.
- Binnen en buitenspel staan los van elkaar.
- Goede voorbereiding is nodig.
- Goede afspraken zijn nodig over materialen, organisatie en uitvoering.

In (Bijlage 7: Uitwerking vragenlijsten collega's) zijn de volledige uitwerking van de vragenlijsten van collega's te vinden.

4.6 Interview met een OGO-deskundige

Verslag interview 13 juni 2012: de belangrijkste argumenten van het belang van het OGO thema met begeleid spel mee naar de buitenspeelplaats te nemen volgens S.D.:

- Het spel van de kinderen wordt rijker.
- De zone van naaste ontwikkeling kan zinvol benut worden.
- De buitenspeelplaats kan als ontwikkelinstrument ingezet worden.
- Zoals de begeleidende rol van de leerkracht binnen in de hoeken ingezet wordt, kan deze op de buitenspeelplaats ook benut worden.
- Buiten kunnen kinderen geobserveerd worden. Goed observeren geeft waardevolle informatie over het kind.

Voor het volledige verslag zie (Bijlage 8: Verslag van het interview 13 juni 2012 – OGO Deskundige)

5 Conclusies

In dit hoofdstuk geef ik een conclusie aan de hand van de gegevens die ik heb verkregen uit de literatuur, de observaties en de argumenten van onderbouwcollega's en een OGO-deskundige.

5.1 Theoretisch gedeelte

Deelvraag 1

Wat wordt binnen dit onderzoek onder buitenspel en begeleid spel binnen ontwikkelingsgericht onderwijs verstaan?

Vygotskij (van Oers, 2004), Janssen- Vos(2006), Tovey (2007), Gurian & Stevens (2010) Bosch en Boomsma (2009), Caminada en Leenders (2012), Both (2005b) zien spel als een kernactiviteit, een intense ervaring en van onschatbare waarde voor de ontwikkeling. Spel wordt door Basisontwikkeling en de Stichting Leerplan Ontwikkeling gezien als voorwaarde om te groeien in de bewuste leeractiviteit.

Van Oers beweert de tweedelige intentie van spelontwikkeling;
Leren spelen om het spelen zelf en leren spelen om veel te leren.

Binnen dit onderzoek is buitenspelen belangrijk omdat het kinderen unieke speel- en ontdekkingmogelijkheden biedt en omdat essentiële ontwikkelingsaspecten worden aangesproken. Buitenspel is een wezenlijk onderdeel van het schoolprogramma en dus een activiteit bedoeld om kinderen verder te helpen in hun ontwikkeling.

Caminada (2012) geeft aan dat buitenspelen voor de meeste kinderen belangrijk is vanwege de ruimte en de mogelijkheden om lekker en ook vrij te kunnen bewegen, de meerwaarde is groter. Vaardigheden die binnen geleerd/ geoefend zijn kunnen buiten worden toegepast. Ervaringen die buiten zijn opgedaan kunnen binnen verwerkt worden. Hierdoor worden de competenties van kinderen versterkt en breder inzetbaar.

Begeleid buitenspel binnen dit onderzoek was gericht op het benutten van de onderwijstijd voor de ontwikkeling van het kind. Voor van Oers staat de noodzaak van pedagogische bemoeienis met het spel van jonge kinderen vast. Dit mag niet ten koste gaan van de vrijheid van de kinderen in het spel. Van Oers (1999a) vraagt zich af: "Kunnen we het leren bevorderen zonder de kwaliteit van het spel voor het kind te verstoren?"

Binnen dit onderzoek heb ik planmatig en doelgericht spel op de buitenspeelplaats begeleid, waarbij ik de vaardigheden 'gooien-vangen' van vier kinderen heb gestimuleerd. Hierbij moet worden opgemerkt dat de observatie, de planning en de reflectie van de leerkracht/onderzoeker een subjectief gegeven is.

Deelvraag 2

Hoe kan ik als leerkracht/onderzoeker het begeleid buitenspel voor jonge kinderen als ontwikkelinstrument effectief inzetten?

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van de literatuur, het observatie- planningssysteem Horeb, de vragenlijsten en het interview met een deskundige.

- Om vorm te geven aan een actieve houding van de leerkracht leggen Caminada en Leenders (2012) een relatie tussen handelingsgericht werken en buitenspelen zonder afbreuk te doen aan de vrijheid van het buitenspel.
Door het volgen van een stappenplan (Caminada en Leenders, 2012) heb ik een goede basis kunnen leggen wat geleid heeft tot interventies van de leerkracht; Observeren, Afwegingen maken, Reageren. (Zie hiervoor het voorbeeld stappenplan in 2.6)
Ik heb ervaren dat naast het verzamelen en inzetten van uitdagende materialen er een effectieve rol voor de leerkracht is voor het initiëren, bijsturen, stimuleren en bevestigen van nieuw spel.
- Het observatie en planningssysteem HOREB-PO werd verwerkt in de voorbereiding en de uitwerking van de acht activiteiten waarmee de voortgang van de ontwikkeling van de kinderen werd gevolgd. Alle kinderen hebben op eigen competenties vorderingen gemaakt: A/M heeft minder angst en succeservaringen. B/M kan meer rust nemen om stil te staan door haar bewegen te verwoorden. C/J heeft een betere vaardigheid van de houding van zijn handen. D/J probeert zich op een punt te concentreren bij het gooien waardoor er minder slurfbewegingen zijn.
Als leerkracht/onderzoeker heb ik ervaren dat het goed gebruiken van Horeb-PO aangeleerd moet worden. Modelling werd door mij ingezet om collega's te stimuleren en te motiveren om begeleid spel op de speelplaats toe te passen. Mijn conclusie en advies zijn dat Horeb-PO effectief ingezet kan worden indien voldoende aandacht en tijd gegeven wordt om leerkrachten dit aan te leren.
- Binnen dit onderzoek komt uit de vragenlijsten van mijn collega's naar voren dat zij:
 - vrij spel buiten belangrijk vinden.
 - aangeven weinig ervaring te hebben met geleid spel buiten door het OGO-thema mee naar buiten te nemen.
 - hebben gezien dat kinderen betrokken zijn bij het OGO-thema buiten en de nieuwe materialen.
 - vinden dat de inzet van de 5 impulsen van OGO mogelijk is. Een goede voorbereiding en afspraken met collega's zijn daarbij nodig.
 - hebben aangegeven dat bij het voorbereiden van nieuwe thema's, begeleid buitenspel meegenomen moet worden.

- Het interview: S.D. geeft aan dat zoals de begeleidende rol van de leerkracht binnen in de hoeken ingezet wordt, deze op de buitenspeelplaats ook benut kan worden. Buiten kunnen kinderen net zoals binnen gericht geobserveerd worden. Goed observeren geeft waardevolle informatie over het kind.

Algemeen: Door de opzet van dit onderzoek met doelgericht begeleid buitenspel en de gegevens vanuit verschillende invalshoeken wordt bevestigd dat, begeleid buitenspel effectief ingezet kan worden door een actieve houding van de leerkracht. Een bewustwordingsproces bij collega's werd in gang gezet.

5.2 Praktisch gedeelte

Deelvraag 1

Wat is het effect van OGO begeleid buitenspel voor de ontwikkeling van motorische vaardigheden 'gooien-vangen'?

- Vanuit de literatuur stellen Caminada en Leenders (2012) dat de invloed ten aanzien van de kwaliteit van het spel door interventies van leerkrachten en het aanbod van de materialen groot is. De doelen die in de klas gesteld worden, kunnen ook voor buitenspelen opgaan. Volgens Boomsma en Bosch (2012) is het belang van spel, binnen het waarderingskader van de inspectie met de indicatoren te verenigen.
- Het LVS van van Gelder en Stroes(2010) biedt de mogelijkheid om een beeld te krijgen van de motorische vaardigheden van kinderen en de voortgang daarvan. Dit geeft overzicht en richtlijnen voor observatie en planning van onderwijsaanbod van vaardigheden.

De beginsituatie van de testleeftijd is bepaald door het afnemen van het LVS.

De eindmeting van de testleeftijd geeft veranderingen aan. Tussen het begin en de eindmeting zit zes maanden en hebben acht interventies plaatsgevonden.

	Beginmeting leeftijd	Beginmeting testleeftijd	Eindmeting leeftijd	Eindmeting testleeftijd
A/M	5,7	3,3	6,3	5,8
B/M	4,8	4,0	5,4	5,5
C/J	5,0	4,3	5,6	5,8
D/J	5,0	4,0	5,6	5,5

Bij alle kinderen is een vooruitgang in vaardigheden waargenomen. A/M zit in de risicozone wat blijkt uit het verschil tussen de werkelijke testleeftijd en de testleeftijd (6,3 versus 5,8). De andere kinderen zitten in de veilige zone. Om de grove motorische ontwikkeling van de kinderen te volgen is een samenwerking met de beweegconsulent in gang gezet. Ouders en onderbouwleerkrachten hebben aangegeven dat vroegtijdig

signaleren van een motorische bewegingsachterstand prettig is. Zo kan in een vroegtijdig stadium extra aandacht ingezet worden.

- Horeb; Observeren vanuit doelen en ontwikkelingsperspectieven terwijl je begeleidt in een activiteit met groeikracht zoals bij gooien – vangen. Op de buitenspeelplaats is observatie met een kleine groep kinderen mogelijk.
Verschillende materialen en ondergrond geven kinderen intense rijke ervaringen. De verschillende materialen, die tijdens dit onderzoek aan bod kwamen om mee te gooien, geven aanknopingspunten voor mij om te reageren.
De volgende effecten deden zich voor:
 - harde materialen kunnen pijn doen bij het vangen.
 - tennisballen stuiten altijd hard en hoog.

Door deze ervaringen op te doen, erover na te denken, leren de kinderen spelenderwijs. Gooien, vangen, stuiten in de gymzaal, dingen die binnen geleerd zijn kunnen buiten worden toegepast. Ervaringen die buiten zijn opgedaan kunnen binnen verwerkt worden. Een voorbeeld is dat een tennisbal in de gymzaal snel tegen een plafond kaatst of tegen een ander aan komt. Buiten ervaart het kind zacht en heel hard stuiten in de grote ruimte op een andere manier. De bal stuit heel hoog en ver weg. Je moet de bal gaan halen. Hierdoor worden competenties zoals een bal vangen, stuiten, in een bepaalde richting gooien van kinderen versterkt en breder inzetbaar.

- Interview OGO – deskundige S.D.
Uit het interview concludeer ik:
Vanuit het OGO kan de buitenspeelplaats als ontwikkelinstrument waardevol ingezet worden. Buiten kunnen kinderen geobserveerd worden. Door goed te observeren heb ik waardevolle informatie over het kind verkregen.

Door de leerlijnen 'gooien-vangen' te koppelen aan begeleidspel buiten en de observatiemodellen in combinatie met de ontwikkelingsperspectieven van spel te gebruiken, heb ik een goed inzicht gekregen op de zone van naaste ontwikkeling. Daardoor kon ik de motorische vaardigheden gooien - vangen zinvol stimuleren binnen de zone van naaste ontwikkeling.

Leerlijnen koppelen vergt improvisatievermogen van mij. Door mijn creatieve interventies was het vervolgaanbod van gooien – vangen mogelijk. Zo ervaart een kind zijn mogelijkheden. Complimenteren en succeservaringen zijn daarbij belangrijk. Het effect is dat kinderen durven blijven oefenen met gooien - vangen

Een kanttekening valt te plaatsen. Niet alle vooruitgang kan toegeschreven worden aan de interventies die hebben plaatsgevonden. Een testopname is een momentopname. Van Oers ziet als een van de bezwaren tegen de tendens om opbrengsten met gestandaardiseerde toetsen te meten, dat testuitkomsten gelijkgesteld worden aan ontwikkeling (2002a). Een testresultaat zegt iets over de vraag of een kind een test goed maakt, maar niets over de ontwikkeling van het kind.

Deelvraag 2

Wat is het effect qua betrokkenheid bij de kinderen wanneer het onderwijsaanbod meer gericht wordt op begeleid spel op de buitenspeelplaats?

- De grafiek gemiddelde betrokkenheid van de LBS-K geeft aan dat er een hoge mate van betrokkenheid was (een volgehouden intense activiteit) bij de activiteiten 1-2-3-5-6-7 van alle kinderen tijdens het begeleid spelen.
De spelherhaling bij activiteit 2 en 6 geven meer betrokkenheid aan.
Activiteit 4 en 8 hebben een duidelijke minder betrokkenheid wat komt doordat de kinderen minder geconcentreerd waren op de activiteit. Bij 4 waren de wegstuitende tennisballen te moeilijk. Bij 8 was het zien van de videobeelden van de activiteit niet interessant genoeg. De vier kinderen gingen liever buiten spelen met de groep.
De grafiek per kind toont aan dat niet alle kinderen op dezelfde mate betrokken waren bij de activiteiten. De meisjes hadden meer, de jongens minder betrokkenheid bij alle activiteiten.
- Volgens de schaalvragen van de kinderen ervaren zij een vooruitgang van de vaardigheid ‘gooien-vangen’. Alle kinderen geven zichzelf een betere score;
A/M van 3,5 naar 7,5
B/M van 8 naar 9,5
C/J van 8 naar 9,5
D/J van 7,5 naar 8,5
Hierbij moet opgemerkt worden dat bij deze leeftijdsgroep kinderen het getalsbegrip om te vergelijken niet aanwezig was. In interactie met de leerkracht wordt duidelijk dat ‘gooien-vangen’ na de activiteiten beter gaat.
- Volgens het Horeb- observatiesysteem komt naar voren dat: ‘De betrokkenheid hoog was wanneer rekening gehouden wordt met de belevingswereld en de fantasie van het kind door het thema van de klas mee naar buiten te nemen.
Uitdagende materialen zoals een schatkaart, een schatkist, paalkoppen, tennisballen en knuffels hebben invloed op de betrokkenheid bij het spel. De beweging die het materiaal uitlokt is van invloed op de betrokkenheid. Zo waren de paalkoppen te hard van materiaal en maakte het de kinderen angstig waardoor het kind negatief betrokken was. De tennisballen waren te klein en stuiterden waardoor een hele andere beweging ontstond die later als vervelend ervaren werd. De zachte knuffels daarentegen waren zacht en met verschillende vormen en uitsteeksels goed te vangen. Succeservaringen van het kind beïnvloeden de betrokkenheid positief. Doordat ik de kinderen stimuleer en complimenteer ontstaat er een positieve betrokkenheid bij de activiteit.

Het effect qua betrokkenheid bij de kinderen binnen dit onderzoek is in hoge mate aanwezig door begeleid spel op de speelplaats mee naar buiten te nemen.

De LBS-K geeft een sterke mate van betrokkenheid aan naar mate er meer uitdaging in de activiteit aanwezig was.

De kinderen geven aan dat ze beter geworden zijn in gooien – vangen door zichzelf een hoger cijfer te geven. Door de vooruitgang hebben zij een positieve ervaring waardoor de betrokkenheid bij de activiteit hoog is.

Mijn actieve houding is van groot belang geweest. Observeren en complimenteren leidt tot succes in de prestaties. Kleine spelimpulsen door het inzetten van nieuwe materialen daagt uit en maakt kinderen meer en langer betrokken.

-

Deelvraag 3

Hoe ervaren onderbouwcollega's en management het begeleid spel op de buitenspeelplaats door het OGO thema vanuit de klas mee naar buiten te nemen?

Ik constateer dat er positieve ervaringen opgedaan zijn door mijn collega's.

Meerdere teamleden hebben aangegeven dat zij geen ervaring hebben met begeleid spel buiten. Ze hebben enthousiast gereageerd tijdens de uitvoering van mijn activiteiten en mij laten weten dat ze bewuster zijn gaan nadenken over het begeleid spel buiten. Een uitspraak was: 'Jij bent zo creatief en bedenkt leuke materialen en spelactiviteiten'.

De vragenlijst die ingevuld is door mijn collega's geeft aan dat er een goede basis is om begeleid spel buiten toe te passen. (zie paragraaf 4.5)

Daarnaast zijn er wel aspecten die de collega's niet uit het oog willen verliezen:

- Goede voorbereiding is nodig.
- Goede afspraken zijn nodig over materialen, organisatie en uitvoering.
- Vrij spel moet daarbij mogelijk blijven.

Uit het interview met een OGO- professional S.D. komt naar voren dat de eigen schoolsituatie vergeleken met een andere school die OGO werkt overeenkomsten en verschillen laat zien.

Het is goed om te horen dat andere scholen ook in ontwikkeling zijn om vorm te geven aan onderwijsinterventies tijdens buitenspel. Door dit contact is het mogelijk om ervaringen tussen scholen uit te wisselen naar elkaar. (*best practice*)

Belangrijke overeenkomsten zijn;

- Buitenspeeltijd is zeker onderwijstijd en geen 'pauze'.
- Door het begeleidende spel van de leerkracht komt er verdieping in het spel.
- Betrokken en actief spel door OGO- themamaterialen.
- Door de betrokkenheid van de kinderen bij het OGO- thema hebben de kinderen interesse om te onderzoeken en te exploreren.

De kinderen gaan betrokken en actief spelen, nemen een rol aan.

Belangrijke verschillen die wij op dit moment op mijn school niet hebben;

- In de praktijk heeft S.D. ervaring met materialen die bij enkele OGO- thema's van haar school speciaal verzameld en aangeboden waren.
- Zoals de begeleidende rol van de leerkracht binnen in de hoeken ingezet wordt, kan deze op de buitenspeelplaats ook benut worden.
- De zone van naaste ontwikkeling kan zinvol benut worden.

- Vanuit observatie kunnen de bedoelingen van de leerkracht uitgezet en uitgewerkt worden.

5.3 Onderzoeksvraag

Welke Ontwikkelingsgerichte onderwijsinterventies binnen begeleidspel buiten leiden tot verbetering van de motorische vaardigheden gooien/vangen bij 4 kinderen van groep 1 / 2.

Door Ontwikkelingsgerichte Onderwijsinterventies in te zetten ben ik tot de volgende vaststelling gekomen;

Tijdens het buitenspel bewegen kinderen met veel energie.

Bewegingsactiviteiten worden geoefend. Het oefenen van de vaardigheid 'gooien-vangen' is afhankelijk van het beschikbare materiaal wat op de buitenspeelplaats aanwezig is. De motorische ontwikkeling lijkt als vanzelf op gang te komen.

Binnen dit onderzoek zijn de volgende begeleidende interventies ingezet;

- Aanpassing of verrijking van de omgeving ten aanzien van materiaalgebruik;
 - Materialen die aansluiten bij het prentenboek 'Woeste Willem' zijn van binnen mee naar buiten genomen (schatkaart) en aangevuld met een schatkist met wisselende schatten).
 - Kinderen materiaal laten toevoegen: een echt vlot met mast en piratenvlag die de kinderen zelf erbij bedachten en een eiland.
 - Een combinatie van toestellen maken en een bewegingsrichting afspreken om de schatten in de kist, op het vlot of op het eiland te krijgen.
 - Bij het spelen met spelmateriaal is de hanteerbaarheid belangrijk. Te hard, te zacht, te klein geven ervaring waarbij kinderen wel of niet succeservaringen krijgen. Dit is belangrijk voor de betrokkenheid bij het spel. Spelenderwijs ervaren de kinderen de mogelijkheden met plezier.
- Interacties tussen kinderen bevorderen;
 - Kinderen stimuleren dat de schat in de kist moet zonder dat je hem lopend brengt. De kinderen bedenken zelf dat gooien een oplossing is. Er komt spel.
 - Kinderen stimuleren elkaar te helpen met moeilijke bewegingen. Kinderen begrijpen elkaar sneller en beter. Modelling stimuleert het andere kind.
- Spelvormen;
 - Spelregels samen bedenken zodat het spel voor iedereen leuk is.
 - Werken met een klein groepje geeft veel betrokkenheid en veel activiteit.
 - Spelruimte besproken en ingedeeld met de kinderen. Spel kan ongestoord gespeeld worden.
 - Taken van de kinderen afspreken zodat iedereen zich betrokken en verantwoordelijk voelt.

- Uitvoering van beweging verbeteren, laten ontdekken:
 - Kinderen hulp bieden met de uitvoering van de beweging ‘gooien-vangen’.
 - Gerichte aanwijzingen geven.
 - Andere kinderen hun ideeën herhalen en bevestigen.
- Goed kijken:
 - Observeren en alleen goed kijken om de zone van naaste ontwikkeling te ontdekken bij ieder kind.
 - Meespelen vanuit de achterhoede zodat kinderen hun eigen spel kunnen spelen en oplossingen kunnen bedenken.

Ik heb me gericht op specifieke ontwikkelingsaspecten. Enerzijds mag het kind niet blijven hangen in activiteiten die het als vertrouwd en veilig ervaart. Anderzijds heeft de kleuter ook herhaling nodig. Als een kind om redenen blijft hangen in zijn spel vraagt dit om interventies van de leerkracht.

Interventies om spel te stimuleren zijn;

- Spel bevestigen
- Spel bewust stimuleren
- Spel bijsturen
- Nieuwe spelmogelijkheden en nieuw spel initiëren.

Alle toegepaste interventies hebben bijgedragen dat kinderen zich bewust werden van aspecten die van belang waren, om hun motorische vaardigheden ‘gooien-vangen’ te verbeteren.

Dit vroeg een andere rol van de leerkracht/onderzoeker waarbij ook plannen en organiseren tijdens het buitenspel van belang waren. Daarnaast moest de leerkracht de ontwikkellijnen kennen om aan te kunnen sluiten en durven improviseren om het kind te ondersteunen en te stimuleren in zijn ontwikkeling.

Uit dit onderzoek kwam naar voren dat het meenemen van het OGO-thema ‘Woeste Willem’ van binnen naar buiten een enorme betrokkenheid van alle kinderen bij het spel tot gevolg had.

Ik concludeer dat de interventies van de leerkracht tijdens het begeleid buitenspel ontwikkelwaarde hebben voor het individuele kind.

6 Reflectie

Het onderzoek heeft zijn vorm gekregen. Terugdenkend aan de tijd hoe het allemaal begon en waar ik nu sta is er heel wat gebeurd. In dit hoofdstuk evalueer ik op mijn proces in het onderzoek over het begeleid buiten spelen. Een balans tussen spelen en begeleid spelen. Eerst beschrijf ik mijn eigen professionele ontwikkeling. Daarna worden aanbevelingen gedaan over het onderzoeksproces.

6.1 Mijn eigen professionele ontwikkeling

Terugkijkend, hoe het allemaal begon?

Twee jaar geleden dacht ik met de mogelijkheden van een lerarenbeurs: “Nu een studie oppakken, anders doe ik het nooit meer”. Gestudeerd op de Kleuteropleiding, gewerkt op een Kleuterschool en later de Basisschool. In een duobaan gewerkt gecombineerd met de zorg van mijn gezin. Waar wil ik mij de komende jaren in gaan verdiepen? Nu de kinderen ouder zijn en studeren, werk ik vier dagen. Ik zie bij mijn kinderen de veranderingen binnen het onderwijs en de vooruitgang in de maatschappij. De computer binnen het onderwijs biedt vele mogelijkheden. De vooruitgang gaat snel.

Een studie is een goede keuze.

Ik ga het doen en.....ik heb er geen moment spijt van gehad!

Mijn ervaringen ten aanzien van het onderzoek.

Voor mij is het uitvoeren van dit onderzoek voor de opleiding Master SEN een verrijkende maar zware opdracht geweest. Het heeft me op meerdere fronten veel over mezelf geleerd. Veel nieuwe opvattingen, denk- en werkwijze en het perfectionisme wat in me zit, hebben mij vele uren, dagen en weken intensief aan deze uitdaging gebonden. Achteraf bekeken, heeft dit onderzoek mij energie en voldoening gegeven.

Na veel denkwerk en gesprekken met collega's had ik ideeën om het onderzoek uit te werken. Ideeën genoeg. De kunst voor mij is om deze klein te maken en gestructureerd uit te werken. Alles lijkt interessant en belangrijk. Overal zie ik raakvlakken. Een ontwikkelpunt wat steeds naar voren komt is; 'Maak het kleiner en blijf dicht bij jezelf'!

Met behulp van mijn collega's, Critical Friends en begeleider van de opleiding ben ik tot een goed onderwerp gekomen waar ik zelf heel enthousiast over ben.

Spel; Begeleid buitenspel als invalshoek. Een van de dingen die mij tijdens de opleiding intrigeerde was toch vooral de uitspraak van Langeveld (Caminada, 2012); 'Spelen is een wezenskenmerk van het veilige kind in een wereld die nog van alles kan blijken te zijn.' Deze uitspraak is voor mij de basis om te werken met het jonge kind. Spelonderwijs ervaren en leren. Als leerkracht kan ik mogelijkheden zien en kansen benutten om kinderen te begeleiden en te ontwikkelen.

Binnen dit onderzoek heb ik buitenspelen in de wereld van de veranderde maatschappij van het kind kunnen onderzoeken. Daar heeft Van Oers (Janssen-Vos, 2006) mij geïntrigeerd; Van Oers beweert de tweedelige intentie van spelontwikkeling; Leren spelen om het spelen zelf en leren spelen om veel te leren. Dat is wat ik binnen mijn dagelijkse werk ervaar en meer mee wil doen.

Het andere ontwikkelpunt is; samen met anderen, op tijd communiceren en overleggen. Bij de start van het onderzoek had ik mezelf voorgenomen om dit goed uit te voeren maar toch bleek het moeilijk om op tijd met anderen in gesprek te gaan. Ik wil pas iets aan anderen vertellen en laten zien als alles “goed” is. Terwijl ik weet dat je van ‘fouten’ kunt leren (dit zeg ik heel vaak tegen mijn kleuters in de klas). Keuzes maken en bijstellen in samenspraak met de ander brengt mij verder.

Zoals ik tijdens de reflectiebijeenkomsten van de lolgroep tips heb gekregen van mijn critical friends. Vooral de materiaaltip om met knuffels over te gooien was bruikbaar en functioneel. Communiceren kost tijd. Keuzes maken en prioriteiten stellen zijn meer in mijn denkpatroon gekomen. Hopelijk op tijd om deze bagage mee te nemen voor de toekomst.

Persoonlijk heeft dit onderzoek veel effect gehad op de manier van kijken naar buitenspelen in het algemeen en begeleid buitenspelen in het bijzonder. Al vroeg ben ik gaan lezen in de literatuur over ‘buitenspelen’. Het werd mij duidelijk dat veel pedagogen nieuwe inzichten hebben over buitenspelen. Inzichten waarbij buitenspelen niet alleen een activiteit is waar iedereen van geniet, maar tevens een zinvolle rol in de brede ontwikkeling van kinderen vervult.

Dit onderzoek was voor mij de aanzet om mijn manier van benaderen van buitenspel te professionaliseren. Opbrengst gericht werken in relatie tot buitenspel. Een benadering om effectief onderwijs te realiseren. Door het OGO-thema mee van binnen de klas, naar buiten te nemen waren de kinderen in hoge mate betrokken bij de spelactiviteit. Leeropbrengsten ontstonden door handelingsgericht met een groepje kinderen mee te spelen tijdens het buitenspel. Om jonge kinderen optimaal van hun ontwikkelingskansen te laten genieten, kan ik tijdens het buitenspel planmatig te werk gaan. Op grond van observaties kan ik interventies toepassen om de spelkwaliteit te verhogen. Door de afname van het LVS van van Gelder en Stroes (2010) is een concrete samenwerking ontstaan met de beweegconsulent van de Brede school. De motoriek van de kinderen wordt vroegtijdig in beeld gebracht. Leerkrachten en ouders worden bewust van motorische ontwikkeling. Indien sprake is van vertraging kan zo nodig aandacht besteed worden aan specifieke motorische vaardigheden. Ik ben me bewust geworden dat de samenwerking voor zowel de collega's als de ouders als prettig en verduidelijkend ervaren werd. Kansen en mogelijkheden binnen de school voor begeleiding voor motorische zorg zal ik in het nieuwe schooljaar zeker stimuleren en uitwerken.

6.2 Aanbevelingen

Naast de conclusies, die eerder genoemd zijn in hoofdstuk 5, heb ik nog een aantal aanbevelingen.

- De groepsleerkrachten van groep 1 / 2 geven aan dat ze nog weinig ervaring en kennis hebben om de buitenruimte van de school bij het OGO- thema te betrekken. Dit onderzoek geeft aan dat resultaten behaald worden door het gewoon te doen. Onderbouwcollega's hebben wel de intentie om ermee aan de slag te gaan. Mijn collega's wil ik uitnodigen om samen in de toekomst thema's uit te werken en doelgericht in te plannen voor begeleid spel buiten.

- Observeren geeft kansen op de buitenspeelplaats om motorische vaardigheden extra te oefenen. Ik wil de onderbouwcollega's aansporen om de buiten speeltijd actief en effectief te benutten.
- De rol en de invloed van de leerkracht is groot ten aanzien van de kwaliteit van het spel en de ervaringen die kinderen op kunnen doen. Ik wil aangeven dat leerkrachten hier bewust mee om moeten gaan.
- Wat je niet geoefend hebt kun je ook niet leren! Ik zou de themamaterialen buiten aan willen bieden zodat kinderen geïnteresseerd raken. Dit zal er toe bijdragen dat kinderen meer en beter zullen oefenen waardoor zij zich beter kunnen ontwikkelen.
- Tijdens het toepassen van de schaalvragenlijst heb ik ervaren dat niet alle kinderen van 5 – 6 jaar getalsbegrip hebben van 0 tot 10. Voor de volgende keer zou ik kiezen voor concrete afbeeldingen van 'Woeste Willem' die wel of niet kan 'gooien-vangen'.
- Kinderen krijgen meer aandacht in een kleinere groep waardoor ze serieuzer genomen worden tijdens het spel. De leerkracht kan het onderwijsaanbod hierop beter afstemmen waardoor kinderen in hun eigen zone van naaste ontwikkeling kunnen spelen. Minder motorisch vaardige kinderen hebben zo meer gerichte oefenmomenten. Ik wil daarom aanbevelen om de doelgroep niet te groot te maken, vier tot zes kinderen.

Nawoord

In dit nawoord wil ik graag mijn dank uitspreken aan iedereen die een bijdrage geleverd heeft aan het tot stand komen van dit onderzoeksverslag.

Allereerst wil ik mijn gezin bedanken voor al het geduld wat ze gehad hebben. Mijn man Peter die altijd in mij is blijven geloven, ook als het even niet mee zat. Gewoon beginnen en durven zei hij altijd. Mijn kinderen die enthousiast betrokken waren bij mijn werk op school en bij mijn studie. Ze waren er best trots op dat hun moeder aan een Master- studie begon. Ik heb veel van hen kunnen leren over de manier van studeren van nu. Informatie verzamelen, literatuurstudie, computervaardigheden bijleren, met anderen samen werken en ideeën uitwisselen, competenties van jezelf helder krijgen en veranderen. Heel anders als het onderwijs in mijn studietijd. Ik ben er van gegroeid.

Lenneke bedankt voor je vormgeving van de voorpagina en je warme wollen vestje wat ik dag in dag uit aanhad. Bram en Pieter bedankt voor alle schouderklopjes en het geduld voor het uitleggen en toepassen van de computervaardigheden. Bram, je was een geweldige ‘Woeste Willem’ in levenden lijve. De kinderen speelden met veel betrokkenheid met jou mee. Milou, dank voor de structuur en planning die je mij gaf tijdens het bij elkaar voegen van alle gegevens. Zonder jouw hulp was de uitwerking van dit onderzoek mijn levenswerk geworden. Door de gegevens samen te verwerken heb ik gezien (modelling) welke mogelijkheden er allemaal met de computer zijn. Geloof me, ik ben enthousiast over de computer geworden.

Wilma en Clasien, dank je wel voor de aansporingen en de oppeppende gesprekken.

Wilma je was voor mij een voorbeeld om gedreven aan een studie te beginnen.

Clasien, hopelijk kan ik jou voorbeeld volgen om als ondernemer een advies- en begeleidingspraktijk te starten om kinderen te begeleiden met een motorische ontwikkelingsvertraging. Jullie hebben me alle vertrouwen gegeven.

Mijn critical friends op de opleiding Ria, Marina, Marjan, Tinneke, Mariska en mijn begeleidster Marie-José hebben mij kritisch geholpen om verder na te denken over mijn onderzoeksproces. Bedankt voor jullie zinvolle opmerkingen, tips en verbeteringen.

Al mijn onderbouwcollega's van de Basisschool, Loes, Ria, Pieternel, Anouska, Renee, Marijke, Kim wil ik bedanken voor hun open, enthousiaste houding ten aanzien van alle ideeën en activiteiten die ik heb aangedragen de afgelopen 2 jaar. Ik heb de mogelijkheid gekregen om te experimenteren en te ondervinden in hoeverre begeleid buitenspel aan een OGO- thema te koppelen was door deze van binnen mee naar buiten te nemen.

Collega's binnen het management Liesbeth, Ger, Femke en Anouska: bedankt dat jullie mij de gelegenheid hebben gegeven om te groeien tot Specialist Education Needs.(SEN) Motorisch remedial teacher/Motorisch begeleider.

Tot slot wil ik de OGO- ervaringsdeskundige en de beweegconsulent van de Brede school hartelijk bedanken voor de waardevolle inhoudelijke adviezen, het samenwerken met het LVS en de kostbare tijd die zij beschikbaar stelde voor het interview. Ik hoop van harte dat de resultaten van dit onderzoek niet alleen voor deze Basisschool zeer waardevol zijn, maar ook van nut zullen zijn voor andere Basisscholen die van plan zijn ‘Begeleid buitenspel, als invalshoek’ meer in te zetten bij de totale ontwikkeling van kinderen.

Literatuurlijst

- Boerman, R. (2008) *Ethische uitgangspunten bij praktijkonderzoek*. Portal Fontys OSO.
- Boomsma, C., Bosch, W. (2012). Leeropbrengsten in de zandbak. *Jeugd in School en Wereld*. 96 (9), 14-17.
- Bosch, W., Boomsma, C. (2011) *Onderwijs aan het jonge kind... een vak apart*, Amersfoort: ThiemeMeulenhoff
- Both, K. (2006). 'Kinderen in beweging'. *De wereld van het jonge kind*. 33 (4), 118-121.
- Caminada, G. (2005), *Beter buiten spelen, Naar een goed speel- leerklimaat op de speelplaats*. Baarn: Bekadidact.
- Caminada, G., Leenders, Y. (2012), *Buitenspelen in het zonnetje, De ontwikkelwaarde van buitenspel voor jonge kinderen*. Amersfoort: ThiemeMeulenhoff.
- Caminada, G., Leenders, Y. (2012). Buitenspel, Opbrengst gericht werken. *De wereld van het jonge kind*. 21.
- Gelder, W., Stroes, H. (2010) *Leerlingvolgsysteem bewegen en spelen*, Elsevier.
- Gelder, W., Berg, M., Weene, E. (2007) *Zorg voor beweging in de PABO*, Heeswijk-Dinther: Esstede.
- Gurian, M., Stevens, K., King, K. (2010) *BOYS & GIRLS*, Helmond: Onderwijs maak je samen.
- Harinck, F. (2006), *Basisprincipes praktijkonderzoek*. Antwerpen- Apeldoorn: Garant uitgevers.
- Van Heddegem, I., Gadeyne, E., Vandenbergh, N., Laevers, F. & van Damme, J. (2004) *Longitudinaal onderzoek in het basisonderwijs Observatie-instrument schooljaar 2002 – 2003*. Geraadpleegd juni 2012 via http://www.steunpuntloopbanen.be/rapporten/LOA-rapport_20.pdf
- Inspectie van onderwijs (2010)/Opbrengst gericht werken. www.onderwijsinspectie.nl/.../Opbrengstgericht+werken+in+het+...
- Janssen- Vos, F. (1997) *Basisontwikkeling in de onderbouw*, Assen: Van Gorcum & Comp.
- Janssen- Vos, F., Oers, B. van. (2005). Van begeleid spelen valt veel te leren. *Zone* 4(1), 4-7.
- Janssen- Vos, F. (2006) *Spel en ontwikkeling, spelen en leren in de onderbouw*, Assen: Koninklijke van Gorcum.
- Johnson, J.E., J.F. Christie, T.D. Yawkey (1999) *Play and Early Childhood Development*. New York: Longman.
- Kallenberg, T., Koster, B., Onstek, J., Scheepsm, W., (2010). *Ontwikkeling door onderzoek. Een handreiking voor leraren*. Baarn/Utrecht/Zutphen: ThiemeMeulenhoff.
- Karsten, L. (2002). Oases in het beton. *Aandachtspunten voor een jeugdvriendelijke openbare ruimte*. Assen: Van Gorcum.
- Kunz, T. (1993), *Weniger Unfälle durch bewegung*. Hofmann, Schorndorf.

- Laevers, F., Depondt, L., Nijsmans, I. & Stroobants, I. (1993) *De Leuvense Betrokkenheidschaal voor kleuters Leuven*: centrum voor ervaringsgericht onderwijs
- Laevers, F., & Laurijsen, J. (2001). *Welbevinden, betrokkenheid en tevredenheid van kleuters en leerlingen in het basisonderwijs. Een draaiboek voor systematische observatie en bevraging*. Leuven; Onderzoekscentrum voor Kleuter en Lager Onderwijs.
- Lindqvist, G. (1995) *A Didactic Study of play and Culture in Preschools*. Uppsala University, Uppsala
- Mooren, P. (2000). *Het prentenboek als springplank*. Nijmegen: Sun.
- Mooy, C., e.a. (2011). *Basisdocument, Bewegingsonderwijs voor het basisonderwijs*, Zeist: Jan Luiting Fonds
- Moyles, J. (1993). *Laat ze toch spelen. De rol van het spel van jonge kinderen*. Nijkerk: Intro.
- Nieuwmeijer, C. (2008). *Het prentenboek als invalshoek. Werken met prentenboeken in het onderwijs*. Assen: Koninklijke van Gorcum BV.
- Oers, B. van (1999a) Teaching opportunities in play. J. Lompscher en M. Hedegaard (eds). *Learning Activity and Development in the Education System for Young Children (4-8) in The Netherlands*. Paper voor een seminar bij het Institut national de Recherche Pédagogique, Paris, juni 1999.
- Oers, B. van (2001b) *Ontwikkelingsgericht werken in de bovenbouw van de basisschool*. Vrije Universiteit/Academie voor Ontwikkelingsgericht onderwijs.
- Oers, B. van (2003a) Het spel en de knikkers. Vroegkinderlijke opvoeding. *De wereld van het jonge kind*, januari 2002.
- Onderwijsraad (2009)
<http://www.onderwijsraad.nl/artikelen/presentatie/2009/item2623>
- Schubert, I., & Schubert, D. (2006). *Woeste Willem*, Rotterdam: Lemniscaat.
- Sutton-Smith, B. (1997) *The Ambiguity of play*. Cambridge: Harvard University Press.
- Tovey, H. (2011) *Laat ze buiten spelen. Pleidooi voor gezonde risico's*. Fontys Reeks Educatief, 13. Antwerpen – Apeldoorn: Garant.

Sites

- <http://www.thiememeulenhoff.nl/binaries/content/assets/Hoger-onderwijs/Pedagogisch-Onderwijs/PedagogiekDidactiek/documenten/artikel-buitenspel-hjk-jrg39-april2012.pdf>
- www.de-activiteit.nl
- www.kinderopvanghumanitas.nl
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2006). *Kerndoelen primair onderwijs*. Geraadpleegd (mei 2012) via <http://www.slo.nl/primair/kerndoelen/>

Bijlage:

Bijlage 1: Vakgeïntegreerd

Om vakgeïntegreerd te werken heb ik het boek ‘Het prentenboek als invalshoek’ van (Nieuwmeijer 2008) als bronnenboek gebruikt.

Het prentenboek ‘Woeste Willem’ van Ingrid en Dieter Schubert wordt het uitgangspunt van mijn onderwijsaanbod.

Piet Mooren, docent kinderliteratuur aan de KUB in Tilburg, promoveerde op onderzoek naar de rol van prentenboeken bij cultuurspreiding en leesbevordering. Uit Moorens onderzoek blijkt dat het inzetten van prentenboeken leidt tot het inlopen van achterstanden op diverse gebieden. De kracht van het prentenboek blijkt te schuilen in de combinatie van tekst en beeld. Mooren haalt hier de *dual coding theory* van de Canadese onderzoeker Paivio aan. Deze theorie houdt kort gezegd in dat als je iets leert, het onthouden van wat je hebt geleerd makkelijker wordt als je de informatie in zowel woord als beeld krijgt aangereikt. Je begrijpt het beter en je onthoudt het langer. Volgens Nieuwmeijer (2008) vormt deze theorie samen met het onderzoek van Mooren dus voor een pleidooi voor het integreren van tekst en beeld in (leer)teksten en het gebruik van prentenboeken in het onderwijs.

Uit onderzoek naar effecten van prentenboeken op onderwijs is gebleken dat kinderen veel van prentenboeken leren. Goed onderwijs is onderwijs waarin kinderen op hun eigen manier en vanuit verschillende invalshoeken kunnen leren. De projectvorm waarin prentenboeken worden aangeboden, biedt mogelijkheden om tegemoet te komen aan de verschillen tussen kinderen, zoals de verschillen in leerstijlen en intelligenties. Het prentenboek zorgt voor de input en de doorgaande lijn.

Het verhaal en de illustraties van een prentenboek vormen de aanleiding om te gaan bewegen. Hier is een wisselwerking tussen beweging en beleving.

Prentenboeken kunnen een rol spelen in de ontwikkelingslijn voor elk vak in de onderbouw van de basisschool.

In de preambule van de kerndoelen 2005 lees je;

Het geheel van samenhangende en daarom doorgenummerde kerndoelen geeft een beeld van het inhoudelijk aanbod van het basisonderwijs.

In de tweede plaats dienen inhouden en doelen zo veel mogelijk op elkaar te worden afgestemd, verbinding te hebben met het dagelijks leven en in samenhang te worden aangeboden. In concreet onderwijs zijn doorgaans doelen uit verschillende hoofdstukken tegelijk van belang. Taal bijvoorbeeld komt voor bij alle vakken. Aandacht voor cultuur is niet beperkt tot het kunstzinnig domein.

Samengevat betekent dit dat;

1. Inhouden en doelen zoveel mogelijk op elkaar afgestemd moeten worden en in samenhang aangeboden moeten worden.
2. Er moet verbinding zijn tussen onderwijs en het dagelijkse leven.

Onderwijs in thema of projectvorm aanbieden geeft mogelijkheden.

Spelonderwijs wordt het kinderen duidelijk hoe bepaalde vakgebieden onderling met elkaar te maken hebben. De inhoud krijgt hierdoor meer betekenis voor kinderen. Doordat ik bij de keuze van mijn prentenboek 'Woeste Willem' aangesloten heb bij de belevingswereld van de kinderen, bereid ik hen voor op de 'echte wereld'. Door het nabootsen van de wereld om hen heen kunnen ze de cultureel- instrumentele vaardigheden oefenen.

Bijlage 2: Brieven toestemming ouders

Brief 1: toestemming ouders deelname onderzoek MRT

Maart / April 2012

Verzoek om toestemming van de ouders.

Sinds 2010 volg ik de Masteropleiding Special Education Needs, Motorisch remedial teacher/Motorisch begeleider.

Voor deze opleiding zal ik een actieonderzoek uitvoeren.

Als onderwerp heb ik begeleid buiten spelen op de buitenspeelplaats.

Dit begeleid buitenspelen zal uitgewerkt worden vanuit Ontwikkelings Gericht Onderwijs.

Het thema in de klas neem ik daarbij mee naar buiten.

Op dit moment is het thema het prentenboek Woeste Willem.

De directie en de bewegingsconsulente Boxtel zullen mij ondersteunen bij dit onderzoek.

Ik heb U mondeling gevraagd of U als ouder hieraan mee wilt werken. U hebt hier positief op geantwoord.

Graag betrek ik Uw kind bij dit onderzoek en wil ik U vragen om toestemming te geven om bij uw kind op school een screening, test voor de motoriek af te nemen.

Dit zijn individuele en groepstest(en), screening en observaties. Ook wil ik een beroep doen op uw medewerking om een oudervragenlijst over de motoriek van uw kind in te vullen. Een filmopname (videoanalyse) om de bewegingen terug te zien zal deel uit maken van het onderzoek. Dit gebeurt om de bewegingen te bekijken in functie van het onderzoek.

Na afloop van het onderzoek worden de opnames allemaal vernietigd. Na het onderzoek bespreek ik de resultaten met U. Omwille van de privacy worden in het onderzoeksrapport de namen van kinderen en leerkrachten niet vermeld.

Heeft U nog vragen, ik beantwoord ze graag voor U.

Hartelijk dank voor uw medewerking.

Met vriendelijke groet,
Hélène Langenhuijsen.

Ik geef hierbij toestemming voor het afnemen van de motorische test(en), screening en filmopname.

Naam:

Datum:

Handtekening:

Brief 2: Toestemming LVS, van Gelder en Stroes

2 november 2011

Aan de ouders/ verzorgers van de
leerlingen van groep 1 t / m 4 van Basisschool de Spelelier.

Geachte ouders/verzorgers,

Om de voortgang van de motorische ontwikkeling van uw kind goed te kunnen volgen, controleren we in samenwerking met de sportcoördinator en beweegconsulent Boxtel, deze weken de 4S'en, volgens het leerling volgsysteem; Stilstaan, Springen – Kracht, Springen – Coördinatie en Stuiten. De bedoeling hiervan is dat we leerlingen met motorische belemmeringen beter kunnen signaleren en adequater kunnen ondersteunen. De bevindingen zullen eerst met de leerkracht worden doorgesproken. Bij extra zorg zal de leerkracht van uw kind u op de hoogte brengen en zal de beweegconsulent een voorstel voor een plan van aanpak met u en de betreffende leerkracht bespreken.

In geval van vragen kunt u contact opnemen met Hélène Langenhuijsen.

Met vriendelijke groet,

Sportcoördinator en beweegconsulent Boxtel.

Hélène Langenhuijsen
Basisschool.
Opleiding Motorial Remedial Teaching / Motorial Begeleiding.

Bijlage 3: Leuvense betrokkenheidschaal

Binnen Basisontwikkeling, Ontwikkelingsgericht Onderwijs is welbevinden een van de eerste voorwaarde om zich goed te kunnen ontwikkelen naast nieuwsgierig zijn en zelfvertrouwen. Als hieraan voldaan wordt, kunnen we kijken of er sprake is van echte ontwikkeling door te letten op de mate van betrokkenheid. Als een kind in hoge mate betrokken is bij de activiteit is er sprake van ontwikkeling.

Betrokkenheid kan zich voordoen in verschillende gradaties, van hoog naar laag. De Leuvense betrokkenheidschaal van Ferre Laevers hanteert hiervoor een vijfpuntensysteem, lopend van geen activiteit tot optimale betrokkenheid (Laevers en Van Sanden, 1992).

Betrokkenheid wordt door Laevers en Laurijssen (2001), gedefinieerd als ‘een bijzondere kwaliteit van menselijke activiteit die zichzelf laat herkennen aan een geconcentreerd, aangehouden en tijd vergeten bezig zijn, waarbij de persoon zich openstelt, een intense mentale activiteit aan de dag legt, zich gemotiveerd voelt en geboeid is, een grote mate van energie vrijmaakt en een sterke voldoening ervaart omdat de activiteit aansluit bij de exploratiedrang en het behoeftepatroon en zich aan de grens van de individuele mogelijkheden situeert’. Betrokkenheid is het resultaat van de interactie tussen factoren uit de leeromgeving en factoren in het kind. Laevers (1993) ontwikkelde een manier om de betrokkenheid te meten: de Leuvense Betrokkenheidschaal voor Kleuters (LBS-K). Met dit observatie – instrument is het mogelijk om tijdens een korte periode van tien tot vijftien minuten een kind te observeren tijdens een activiteit en in te schalen volgens onderstaande schaalwaarden (Heddegem, 2004):

Niveaus omschrijving

Niveau 1 **Geen activiteit**: volledig afgehaakt – dromen – prullen – tijdsvullend – niet-functioneel gedrag – staren – afwezig zijn – lusteloos een beweging herhalen.

Niveau 2 **Vaak onderbroken activiteit**: activiteit met frequente onderbreking (prullen, dromen, niets doen) – het kind doet iets maar kijkt telkens rond.

Niveau 3 +/- **aangehouden activiteit**: activiteit zonder echte concentratie – activiteit die routinematig uitgevoerd lijkt te worden, niet intens bezig, oppervlakkig.

Niveau 4 **Activiteit met intense momenten**: duidelijke momenten van concentratie & intense mentale activiteit – intense betrokkenheid.

Niveau 5 **Aangehouden intense activiteit**: nagenoeg doorlopend sterk geconcentreerd – volkomen opgeslokt – volgehouden intense activiteit.

Hoe hoger de score, hoe hoger de betrokkenheid van het kind.

De indicatoren van betrokkenheid binnen dit instrument zal ik hieronder weergeven.

Concentratie; de aandacht van de kleuter is op één beperkt punt gericht, namelijk zijn activiteit.

Energie; de kleuter legt heel veel kracht en ijver in zijn activiteit.

Complexiteit en creativiteit; het kind doet iets persoonlijks met de activiteit, laat zien dat het van hem is

Mimiek en houding; de niet-verbale tekenen van betrokkenheid zijn een grote hulp bij het beoordelen. Zo kun je het onderscheid maken tussen een kleuter die dromerig in de leegte kijkt, veel gaapt of die kleuter die geïnteresseerd en gespannen naar iets kijkt.

Persistentie; kleuters die betrokken zijn laten hun activiteit moeilijk los.

Nauwkeurigheid; wanneer kleuters betrokken zijn hebben ze een grote zorg voor hun werk, letten op details en dergelijke.

Verwoording; kleuters geven spontane commentaren waarmee ze zelf laten zien dat ze betrokken bezig waren met een activiteit.

Voldoening; kinderen die erg betrokken zijn bij een activiteit genieten ervan.

Hieronder geef ik de naar aanleiding van de video-observaties tijdens de verschillende activiteiten de scores die gescoord zijn met behulp van de LBS-K.(2001)

Activiteit	Kind A/M	Kind B/M	Kind C/J	Kind D/J	Gemiddelde betrokkenheid
Activiteit 1	4,25	4,13	3,88	4,00	4,06
Activiteit 2	4,75	4,38	4,00	4,13	4,31
Activiteit 3	4,13	4,88	3,75	4,13	4,22
Activiteit 4	4,00	4,50	3,38	3,25	3,78
Activiteit 5	4,63	4,75	3,50	3,75	4,16
Activiteit 6	4,75	5,00	4,00	3,88	4,41
Activiteit 7	4,13	4,25	3,88	3,88	4,03
Activiteit 8	3,75	3,75	2,88	2,88	3,31
Gemiddelde kind	4,30	4,45	3,66	3,73	

In de volgende tabellen word uitgelegd hoe ik aan de gemiddelde Betrokkenheid per kind kom.

Kind A	activiteit 1	activiteit 2	activiteit 3	activiteit 4	activiteit 5	activiteit 6	activiteit 7	activiteit 8
1 concentratie	4	5	4	4	5	5	4	4
2 Energie	5	5	5	4	5	5	5	3
3 Complexiteit	4	5	3	3	4	5	4	4
4 Mimiek/Houding	3	3	4	4	4	4	4	4
5 Persistentie	5	5	5	3	4	4	3	4
6 Nauwkeurigheid	4	5	3	4	5	5	4	3
7 Verwoording	4	5	5	5	5	5	5	4
8 Voldoening	5	5	4	5	5	5	4	4
Totaal	4,25	4,75	4,125	4	4,625	4,75	4,125	3,75

Kind B	activiteit 1	activiteit 2	activiteit 3	activiteit 4	activiteit 5	activiteit 6	activiteit 7	activiteit 8
1 concentratie	3	4	4	5	5	5	4	4
2 Energie	5	5	5	5	5	5	5	3
3 Complexiteit	4	3	5	3	4	5	4	4
4 Mimiek/Houding	4	5	5	5	5	5	4	4
5 Persistentie	5	5	5	3	4	5	3	4
6 Nauwkeurigheid	3	3	5	5	5	5	4	3
7 Verwoording	4	5	5	5	5	5	5	4
8 Voldoening	5	5	5	5	5	5	5	4
Totaal	4,125	4,375	4,875	4,5	4,75	5	4,25	3,75

Kind C	activiteit 1	activiteit 2	activiteit 3	activiteit 4	activiteit 5	activiteit 6	activiteit 7	activiteit 8
1 concentratie	4	4	3	3	3	4	3	3
2 Energie	4	5	5	4	4	4	4	3
3 Complexiteit	3	3	3	3	3	4	3	2
4 Mimiek/Houding	4	5	4	4	4	4	4	3
5 Persistentie	5	4	3	3	3	4	4	2
6 Nauwkeurigheid	3	3	3	3	3	4	4	3
7 Verwoording	3	3	4	3	3	3	4	3
8 Voldoening	5	5	5	4	5	5	5	4
Totaal	3,875	4	3,75	3,375	3,5	4	3,875	2,875

Kind D	activiteit 1	activiteit 2	activiteit 3	activiteit 4	activiteit 5	activiteit 6	activiteit 7	activiteit 8
1 concentratie	4	4	4	3	3	3	3	3
2 Energie	5	5	5	4	4	4	4	3
3 Complexiteit	3	3	3	3	3	3	3	2
4 Mimiek/Houding	4	5	5	4	4	5	4	3
5 Persistentie	5	5	4	3	4	4	4	2
6 Nauwkeurigheid	3	3	3	3	3	3	4	3
7 Verwoording	3	3	4	3	4	4	4	3
8 Voldoening	5	5	5	3	5	5	5	4
Totaal	4	4,125	4,125	3,25	3,75	3,875	3,875	2,875

Bijlage 4: De activiteitenobservatie met het observatiemodel van Horeb.

De activiteiten van Betekenisvol begeleid buitenspel.

Schema voor planning van speciale aandacht;

Activiteit 1 en 2 (herhaling van act.1)

- **Dit ga ik doen;** *Welke activiteiten wil ik speciaal ondernemen*
Betekenisvol begeleid buitenspel waarbij ik de kinderen uitdaag tot de motorische vaardigheden 'gooien – vangen' met paalkoppen.
Hierbij neem ik het thema vanuit de klas 'Woeste Willem' mee naar de buitenspeelplaats.
- **Dit zijn mijn bedoelingen;** *Waar let ik op bij mijn begeleiding(welke impulsen, hulp)*
De kinderen die ik ga begeleiden hebben een motorische ontwikkelingsvertraging op verschillende vaardigheden volgens het LVS van van Gelder en Stroes.(2010).

A/M; is bang van de bal en onzeker. Laten ervaren wat ze wel kan en vandaar uit succeservaringen laten opdoen.

B/M; stilstaan is moeilijk waardoor ze alles heel snel doet. Hierdoor gooit ze niet gericht naar de ander. Laten ervaren wat haar lichaam doet tijdens het spel en vandaar uit succeservaringen laten opdoen.

C/J; Komt moeilijk tot spel en samenspel. Verwoorden is moeilijk door articulatieproblemen. Observeren. Kan hij 'gooien – vangen'. Wat doet hij precies.

D/J; Loopt op zijn tenen en maakt slurfbewegingen tijdens het lopen met zijn benen en tijdens het gooien met zijn armen. Hij beweegt graag en met plezier.

- **Zo pak ik het aan;** *Verloop van de activiteiten. Hoe was mijn hulp. Welke resultaten/winst.*

De 5 impulsen van OGO en de rol van de leerkracht/onderzoeker;

Impuls 1. Gezamenlijke oriëntatie op de activiteit. Wat gaan we doen? Wie is deze keer de hoofdpiraat die de schatkaart vasthoudt. Wat gaan we zoeken? Naar welke plek brengt de schatkaart ons? Wat vinden we daar?

Impuls 2. Verbeteren en verdiepen van de activiteit. Aangekomen bij de schat onderzoeken we wat er in de grote schatkist zit. Scheppen! Wat kunnen we daarmee? Zoek de schat!

Impuls 3. Verbreden naar anderen activiteiten. De schat die gevonden is moet in de schatkist bewaard worden. Gooi de schat vanaf de vindplek in de kist. SLO – gooien in een horizontaal doel. Activiteit 2. Gooi 1 keer over naar alle kinderen en dan in de schatkist.

Impuls 4. Toevoegen van nieuwe handelingsmogelijkheden.

Kijk eens naar de ander als die de schat gooit. De kinderen nemen zelf initiatieven om gooien- vangen te ervaren met de paalkoppen. Door middel van interacties, vragen, voorstellen en suggesties stimuleer ik de vaardigheid 'gooien – vangen' en observeer ik de kinderen.

Impuls 5. Reflecteren op de activiteit. De kinderen zijn bij de spelactiviteit betrokken waarin ze zinvol kunnen en willen deelnemen, maar ze kunnen dit nog niet op eigen kracht alleen.

- Ze lezen de schatkaart door naar de tekeningen te kijken. De route in de ruimte buiten hebben we samen gedaan door alles te benoemen.
- Het materiaal, de schoppen lokt uit tot graven. Doordat de kinderen niet wisten waar in de zandbak de schat begraven was, kostte dit veel graaftijd. De kinderen waren wel betrokken en zinvol bezig. Graven, kracht, rollenspel.
- Gebruik van de taal; De begrippen; diep, vast, los. Hard, zacht. Verwoorden van de handelingen zoals; 'Ik heb hem'.

- *De kinderen vullen na deze activiteit de schaalvraag in: Hoe vind je dat je nu gooit en vangt? De groene peil wijst een getal aan.*

A/M geeft zichzelf een 3. Ik ben bang.

B/M geeft zichzelf een 8 en zegt; poepi makkelijk.

C/J geeft zichzelf een 7, verwoord niet echt waarom.

D/J geeft zichzelf een 7 en zegt dat hij dit een beetje kan.

Kinderen;

- **A/M;** Leider schatkaart lezen activiteit 2. Plezier en actief betrokken. Neemt eigen initiatieven voor spel. Thematisch rollenspel met rollendialogen; Niet bang om de schat te gooien. Bang om de schat te vangen Ze verwoord dit door te zeggen dat de schat zo hard is. Ze probeert het wel, schrikt bij het vangen of laat de paalkop op het zand vallen. Relaties verwoorden en situaties vergelijken.
- **B/M;** Leider schatkaart lezen activiteit 1. Plezier en actief betrokken. Gooit snel, snel zonder eerst stevig stil te staan. Gooit de paalkop vaak naast de schatkist. Blijft volhouden en proberen. Wil alle handelingen snel uitvoeren. Leren om stevig, rustig klaar te staan. Eigen initiatieven nemen voor spel. Losse rollen uitvoeren in het spel. Benoemen en beschrijven van gebeurtenissen. Situaties vergelijken.
- **C/J;** is betrokken bij de activiteit. Veel interesse naar het graven. Is trots op zijn eigen resultaat. Probeert dit met een ander te delen en te benoemen door het napraten van taal. Ik heb hem. Gooit de paalkop vaak goed in de schatkist. Neemt eigen initiatieven voor spel.
- **D/J;** heeft plezier en is actief betrokken bij de activiteit. Straalt en lacht en kijkt de juf aan. Veel graven. Wil de meeste paalkoppen uitgraven. Tijdens graven onstabiele houding. Valt om in het zand. Kan de paalkoppen wel in de schatkist gooien. Is trots op zijn resultaat. Vooral bewegend en manipulerend bezig met de spullen.

Rol van de leerkracht/onderzoeker; De begeleidende rol door de spelsituatie mee op te bouwen. Daarna ga ik soufleren om rolgebonden handelingen uit te diepen om het verhaal van 'Woeste Willem' uit te spelen. Het aandeel, de hulp die ik geef bewerkstelligt dat de kinderen tot meer in staat zijn en dat zij met nieuwe

handelingsmogelijkheden in aanraking komen die de kwaliteit van hun activiteiten verhogen. Ik stel geen controlevragen maar vragen en opmerkingen die uitwisseling en vergelijking van verschillende gedachten teweeg brengen zoals; Hoe denk je dat die paalkop, schat uit de diepe kuil in het zand gehaald kan worden?

Reflectie van de leerkracht/onderzoeker; ·Materiaalkeuze; Herhalen van de activiteit was een meerwaarde omdat de kinderen veel herkenning hadden.

De paalkoppen zijn goed om uit te graven, te hard om mee te gooien en vangen.

De zandbak is een onstabiele ondergrond waardoor de kinderen moeite moeten doen om goed klaar te staan om te gooien.

Activiteit 1 veel aandacht voor gezamenlijke oriëntatie en de schatkaart lezen.

Bij activiteit 2 was er herkenning van het lezen van de kaart en het lopen van de route.

De markeringen bij de ingegraven schatten maakte de graaftijd korter. Kinderen hadden meer tijd om te gooien in de schatkist. Veel spelplezier, veel oefening.

Overgooien naar elkaar werd als een extra spel goed uitgevoerd.

Mijn ervaring; **Werken met een kleine groep kinderen geeft observatiemogelijkheden en veel specifieke informatie over het kind.**

De paalkoppen waren moeilijk om te vangen.

Aandachtspunten voor Vervolgaanbod; ·Ander materiaal om mee te gooien.

Graven is voldoende gespeeld. Andere vorm van ‘gooien – vangen’

Activiteit 3 en 4 (herhaling van act.3)

- **Dit ga ik doen;** *Welke activiteiten wil ik speciaal ondernemen*
Betekenisvol begeleid buitenspel waarbij ik de kinderen uitdaag tot de motorische vaardigheden ‘gooien – vangen’ met tennisballen.
Hierbij neem ik het thema vanuit de klas ‘Woeste Willem’ mee naar buitenspeelplaats.
- **Dit zijn mijn bedoelingen;** *Waar let ik op bij mijn begeleiding(welke impulsen, hulp)*
De kinderen die ik ga begeleiden hebben een motorische ontwikkelingsvertraging op verschillende vaardigheden volgens het LVS van van Gelder en Stroes.
A/M; is bang van de bal en onzeker. Laten ervaren wat ze wel kan en vandaar uit succeservaringen laten opdoen. *1/2 Paalkoppen waren te hard.*
B/M; stilstaan is moeilijk waardoor ze alles heel snel doet. Hierdoor gooit ze niet gericht naar de ander. *1/2 Laten ervaren wat haar lichaam doet tijdens het spel en vandaar uit succeservaringen laten opdoen.*
C/J; Komt moeilijk tot spel en samenspel. Verwoorden is moeilijk door articulatieproblemen. Observeren. Kan hij ‘gooien – vangen’. Wat doet hij precies. *1 /2 Gooit goed onderhands, vangt af en toe een paalkop tegen zijn lichaam aan.*
D/J; Loopt op zijn tenen en maakt slurfbewegingen tijdens het lopen met zijn benen en tijdens het gooien met zijn armen. Hij beweegt graag en met plezier. *1/2 Tijdens graven onstabiele houding. Valt om in het zand. Slurfbeweging met armen.*
- **Zo pak ik het aan;** *Verloop van de activiteiten. Hoe was mijn hulp. Welke resultaten/winst.*

De 5 impulsen van OGO en de rol van de leerkracht/onderzoeker;

Impuls 1. Gezamenlijke oriëntatie op de activiteit. Wat gaan we doen? Wie is deze keer de hoofdpiraat die de schatkaart vasthoudt. Wat gaan we zoeken? Naar welke plek brengt de schatkaart ons? Wat vinden we daar?

Impuls 2. Verbeteren en verdiepen van de activiteit. Aangekomen bij de schat onderzoeken we wat er in de grote schatkist zit. *Tennisballen* Wat kunnen we daarmee? Er is ook een vlot van een pallet gemaakt met een vlaggenmast met vlag. De schat moet van de schatkist naar het vlot. Hoe kunnen we dit doen zonder dat de schat in het water valt. ‘Gooien – vangen’. De kinderen zijn betrokken bij het spel.

Impuls 3. Verbreden naar anderen activiteiten.

SLO –Werpen en vangen. Wegspelen van een voorwerp zodat dit gevangen kan worden. Activiteit 3 en 4 als herhaling.

Impuls 4. Toevoegen van nieuwe handelingsmogelijkheden.

Kijk eens naar de ander als die de schat gooit. De kinderen nemen zelf initiatieven om gooien- vangen te ervaren met de tennisballen. Door middel van interacties, vragen, voorstellen en suggesties stimuleer ik de vaardigheid ‘gooien – vangen’ en observeer ik de kinderen. Stuiten van de kleine tennisballen is op de buitenspeelplaats een eenvoudigere beweging. *Spelregel*; 1x stuiten en vang.

Impuls 5. Reflecteren op de activiteit. De kinderen zijn bij de spelactiviteit betrokken waarin ze zinvol kunnen en willen deelnemen, maar ze kunnen dit nog niet op eigen kracht alleen.

- Ze lezen de schatkaart door naar de tekeningen te kijken. De route in de ruimte buiten hebben we samen gedaan door alles te benoemen.
- Het materiaal, tennisballen lukt uit tot stuiten van de bal. De kinderen waren betrokken en zinvol bezig. Stuiten werd in alle krachten van hard tot zacht ervaren in de buitenruimte. Hier was veel plek om dit met plezier en lol uit te proberen en te ervaren. Rollenspel; een piraat op het vlot en de anderen om de beurt vanuit de zandbakrand gooien of stuiten.
- Gebruik van de taal; De begrippen; Stuiten, Hard, zacht.
Verwoorden van de handelingen zoals; ‘Ben je er klaar voor’. ‘Kijk dan’. ‘Zo niet, je handen moeten naar beneden de bal vangen’.
Kinderen;
- **A/B**; Niet bang om de schat te gooien. Een beetje bang om de schat te vangen
Ze verwoordt dit door te zeggen dat de bal te hard stuit en wel klein is. Ze probeert het wel, schrikt nu minder, beweegt haar lichaam wel naar achteren toe. Wil vangen, pakt vaak naast de bal. Plezier en actief betrokken. Vooral bewegend en manipulerend bezig met spullen om vaardigheid gooien-vangen te oefenen. Samenspelen en samenwerken. Zegt; ben je er klaar voor? Geleerd van B/M.
- **B/M**; Gooit nu minder snel. Gaat eerst klaarstaan op de rand van de zandbak en kijkt naar de piraat op het vlot. Heeft na enkele keren door dat de ander naar de bal moet kijken. Praat tegen de ander. Vraagt Ben je er klaar voor? Wil de handelingen uitvoeren maar ziet de handen van C/J als klauwen hoog in de lucht. Stopt en zegt tegen hem dat hij niet klaar is. Je moet je handen zo omlaag houden en doet dit voor. Zelfsturing bij de uitvoering.

- **C/J;** Leider schatkaart lezen activiteit 3 is met plezier betrokken bij de activiteit. Veel interesse bij het lopen van de route. Loopt anders dan de tekening aangeeft en wordt door de andere kinderen gecorrigeerd. Zegt; O ja, ja, ja! Is trots op zijn eigen resultaat. Probeert dit met een ander te delen door het napraten van taal. Ben je er klaar voor? Ja, ja. Stuit de tennisballen alle kanten op. Experimenterend en manipulerend bezig.
- **D/J;** Leider schatkaart lezen activiteit 4 is met plezier betrokken bij de activiteit. Veel hard stuiten van de tennisballen. Geen controle over deze te kleine materialen voor hem. Kijkt rond en naar de ander. Onstabiele houding bij het op de rand van de zandbak staan. Valt om, gaat opnieuw proberen. Stuiten lukt wel door hem rustig de beweging te laten maken en hem op een punt op het vlot te laten richten met zijn ogen. Is trots op zijn resultaat. Manipulerend bezig met materialen en de vaardigheid gooien-vangen.

Rol van de leerkracht/onderzoeker; De begeleidende rol door de spelsituatie mee op te bouwen was nu minder nodig. Herkenning en sturen van elkaar was zichtbaar aanwezig. Soufleren om rolgebonden handelingen uit te diepen om het verhaal van ‘Woeste Willem’ uit te spelen. De hulp die ik nu geef bewerkstelligt dat zij met nieuwe handelingsmogelijkheden, *gooien – vangen en stuiten*, in aanraking komen die de kwaliteit van hun activiteiten verhogen. Ik stel geen controlevragen maar vragen en opmerkingen die uitwisseling en vergelijking van verschillende gedachten teweeg brengen zoals; Hoe denk je dat die tennisbal gevangen kan worden? Wat moet de gooier doen? En wat moet de vanger doen?

Reflectie van de leerkracht/onderzoeker; ·Materiaalkeuze; Herhalen van de activiteit was een meerwaarde omdat de kinderen opnieuw veel herkenning hadden. De tennisballen geven voor deze leeftijd kinderen een prima stuitervaring. Kleine dingen vangen zijn moeilijker dan grote voorwerpen.

Activiteit 3 ervaren, plezier hebben, grapjes maken met de tennisballen.

Activiteit 4 Kinderen hadden meer tijd om zich te richten op het stuiten, gooien en vangen naar het kind op het vlot. Veel spelplezier, veel oefening.

De tennisballen superleuk om buiten hard/zacht mee te stuiten.

Aandachtspunten voor Vervolgaanbod;

Ander materiaal om mee te gooien. Tennisballen stuiten beter als dat ze gevangen kunnen worden.

Andere vorm van ‘gooien – vangen’.

Activiteit 5 en 6 (herhaling van act.5)

- **Dit ga ik doen;** *Welke activiteiten wil ik speciaal ondernemen*
Betekenisvol begeleid buitenspel waarbij ik de kinderen uitdaag tot de motorische vaardigheden 'gooien – vangen' met knuffels.
Hierbij neem ik het thema vanuit de klas 'Woeste Willem' mee naar buitenspeelplaats. Bij activiteit 6 komt een echte 'Woeste Willem' op school op bezoek. (Bram)
Hij zal aan het einde van activiteit 6 aan de kinderen de schaalvraag stellen.
Hoe vind je dat je nu gooit en vangt?
- **Dit zijn mijn bedoelingen;** *Waar let ik op bij mijn begeleiding(welke impulsen, hulp)*
De kinderen die ik ga begeleiden hebben een motorische ontwikkelingsvertraging op verschillende vaardigheden volgens het LVS van van Gelder en Stroes.
Kinderen;
A/M; is bang van de bal en onzeker. Laten ervaren wat ze wel kan en vandaar uit succeservaringen laten opdoen. 1/2 *Paalkoppen waren te hard. 3/4 Tennisballen stuiten hard en zijn wel klein.*
B/M; stilstaan is moeilijk waardoor ze alles heel snel doet. Hierdoor gooit ze niet gericht naar de ander. 1/2 *Laten ervaren wat haar lichaam doet tijdens het spel en vandaar uit succeservaringen laten opdoen. 3/4 Gaat rustig klaarstaan en verwoord de handelingen naar de andere kinderen toe. Kan rustig stuiten, vangen lukt soms.*
C/J; Komt moeilijk tot spel en samenspel. Verwoorden is moeilijk door articulatieproblemen. Observeren. Kan hij 'gooien – vangen'. Wat doet hij precies. 1/2 *Gooit goed onderhands, vangt af en toe een paalkop tegen zijn lichaam aan. 3/4 experimenterend bezig met stuiten. Hoort dat de ander hem tips geeft en probeert deze te gebruiken.*
D/J; Loopt op zijn tenen en maakt slurfbewegingen tijdens het lopen met zijn benen en tijdens het gooien met zijn armen. Hij beweegt graag en met plezier. 1/2 *Tijdens graven onstabiele houding. Valt om in het zand. Slurfbeweging met armen. 3/4 Concentreren op een punt voor hem helpt hem om zich te richten en de bewegingen rustiger uit te voeren.*
- **Zo pak ik het aan;** *Verloop van de activiteiten. Hoe was mijn hulp. Welke resultaten/winst.*
De 5 impulsen van OGO en de rol van de leerkracht/onderzoeker;
Impuls 1. Gezamenlijke oriëntatie op de activiteit. Wat gaan we doen? Wie is deze keer de hoofdpiraat die de schatkaart vasthoudt. Wat gaan we zoeken? Naar welke plek brengt de schatkaart ons? Wat vinden we daar?
Impuls 2. Verbeteren en verdiepen van de activiteit. Aangekomen bij de schat onderzoeken we wat er in de grote schatkist zit. Knuffels, allerlei soorten en maten. Wel lekker zacht en groter dan een tennisbal. Wat kunnen we daarmee? De knuffels moeten van de schatkist naar het eiland. Gelukkig ligt er nog een vlot tussenin.
Impuls 3. Verbreden naar anderen activiteiten. De schat die gevonden is moet in op het eiland komen. Hoe doen we dat? Rollen verdelen; Piraat D/J gooit de knuffelschat vanuit de schatkist naar de piraat A/M op de rand van de zandbak. Deze

vangt de zachte knuffelschat en gooit naar de piraat C/J op het vlot. Deze piraat vangt hem en gooit hem naar de piraat op het eiland B/M. De kinderen wisselen van plek tijdens de activiteiten.

SLO – Werpen en vangen. Wegspelen van een voorwerp zodat dit gevangen kan worden. Activiteit 5 en 6 (met 'Woeste Willem') als herhaling.

Impuls 4. Toevoegen van nieuwe handelingsmogelijkheden.

Knuffels inspireren de kinderen. Iedere knuffel is anders van vorm en van materiaal. Ze hebben daardoor veel grijpmogelijkheden.

De knuffels mogen niet in het water vallen.

Impuls 5. Reflecteren op de activiteit. De kinderen zijn bij de spelactiviteit betrokken waarin ze zinvol kunnen en willen deelnemen, ze kunnen dit spel steeds beter op eigen kracht. Ik soufleur steeds minder en maak complimenten.

- Ze lezen de schatkaart door naar de tekeningen te kijken. De route is steeds anders. Het materiaal, de knuffels lokken uit tot gooien en vangen. Iedereen is verrast wat er nu in de schatkist zit. Knuffels??????
- Gebruik van de taal; De begrippen; Hard, zacht, groot, klein. Lange staart. Verwoorden van de handelingen zoals; 'Ben je er klaar voor' wordt herhaald en geeft de kinderen rust en concentratie.

Kinderen;

- **A/M;** Niet bang om de schat te gooien. Niet bang om de schat te vangen. Ze verwoordt dit door te zeggen dat de schat zo lief is (knuffels). Gooit rustig en goed naar de ander. Vangt veel knuffels en kan inspelen op de situatie als de knuffel naast haar gegooid wordt. Veel spelplezier en succeservaringen. Thematisch rollenspel met de andere kinderen. Onderhandelen, motiveren.
- **B/M;** Leider schatkaart lezen activiteit 5. Niet bang om de schat te gooien. Niet bang om de schat te vangen. Ze verwoordt het goed klaar gaan staan nog steeds naar de ander. Ondertussen zie je dat ze haar voeten goed stevig neerzet op het eiland (deken). Een voet voor en een voet achter. Gooit rustig en goed naar de ander. Vangt veel knuffels en kan inspelen met een sprongetje op de situatie als de knuffel naast haar gegooid wordt. Kijkt goed. Deelnemen aan activiteit op initiatief met de ander. rollendialogen. Vaktaal gebruiken. Samenspelen en samenwerken. Zelfsturing.
- **C/J;** Leider schatkaart lezen activiteit 6. Voelt zich meer verantwoordelijk voor de route en op het vlot voor de knuffels. Niet bang om de schat te gooien. Niet bang om de schat te vangen. Vangt veel knuffels en kan inspelen op de situatie als de knuffel naast hem gegooid wordt. Verwoordt nog steeds weinig. Kijkt meer naar de ander. Hij weet dat de ander vraagt of hij klaarstaat en antwoordt. Ja, ja. Deelnemen aan activiteit met de ander. meer rollenspel met de ander. Relaties verwoorden wil hij wel maar moeilijk door articulatieprobleem en zegt dan niets. Uiten van ervaringen en gevoelens veel met lichaamstaal.
- D/J;** geniet van al het spel. Lacht en heeft plezier. Hij gooit alle knuffels uit de kist aan de volgende piraat. Dit gooien is heel wisselend. Soms blijven ze aan

zijn hand hangen en komt de knuffel naast iemand uit. Concentratie op een punt blijven herhalen. Dan gaat het gooien zichtbaar beter. Vangen van knuffels lukt hem beter doordat er meer grijpmogelijkheden zijn. Dit geeft hem succeservaringen. Mooi!

Uiten van ervaringen en gevoelens veel met lichaamstaal. Lachen, dansen. Juf aankijken en genieten van een compliment.

-

Rol van de leerkracht/onderzoeker; De begeleidende rol door de spelsituatie mee op te bouwen was nodig voor de rolverdeling. Herkenning en sturen van elkaar was zichtbaar aanwezig. Soufleren om rolgebonden handelingen uit te diepen om het verhaal van ‘Woeste Willem’ uit te spelen was vooral in de fantasievorm. Ho, D/J, kijk uit, niet in het water vallen. De hulp die ik nu geef bewerkstelligt dat zij met nieuwe handelingsmogelijkheden, *gooien – vangen*, in aanraking komen die de kwaliteit van hun activiteiten verhogen (grijpfunctie, zacht en groot genoeg en het stuit niet we). Ik stel geen controlevragen maar vragen en opmerkingen die uitwisseling en vergelijking van verschillende gedachten teweeg brengen zoals; Dat vangen met de knuffels gaat nu goed, hoe zou dat komen?

Reflectie van de leerkracht/onderzoeker; ·Materiaalkeuze; Herhalen van de activiteit was een meerwaarde omdat de kinderen veel herkenning hadden. De kinderen nemen zelf initiatieven om gooien- vangen goed uit te voeren. Door middel van interacties met elkaar hoor je ze regelen en overleggen met elkaar. Ze wachten goed op hun beurt in hun eigen rol.

Activiteit 5 veel aandacht voor concentratie om te vangen en goed rustig aan te gooien.

Bij activiteit 6 was het een verrassing dat ze bezoek van een echte ‘Woeste Willem’ kregen. Ze wilden hem laten zien hoe ze de knuffels op het eiland brachten. Kinderen namen rustig de tijd om te gooien naar elkaar. Ze ondersteunen de handeling met taal. Veel spelplezier, veel oefening. Overgooien naar elkaar werd als een extra spel goed uitgevoerd. Iedereen was trots en voldaan.

Aandachtspunten voor

Afsluiting met ‘Woeste Willem’.

“WW” speelde de rol mee en heeft allerlei kosteloos materiaal in zijn schatkist. Dit was voor de kinderen een herkenning en zo konden we tot oplossingen komen om wel goed te gooien en vangen.

Tijdens het spel waren we problemen tegen gekomen.

De ze problemen zijn we samen gaan oplossen. De kinderen mochten daarbij meedenken. ‘Woeste Willem’ had steeds andere materialen. Niet te hard. Niet te klein, Niet te veel stuiten dat is moeilijk om te vangen. De knuffels waren de perfecte oplossing van ‘Woeste Willem’. Dicht bij de belevingswereld van de kinderen en kosteloos materiaal wat zacht was, allerlei vormen had die je makkelijk kon

vastgrijpen. De kinderen hebben dit proces met allerlei (senso) motorische prikkels kunnen ervaren op de buitenspeelplaats.

De schaalvragenlijst geeft dit ook aan.

Hij vroeg aan het einde van activiteit 6 aan de kinderen de schaalvraag.

Hoe vind je dat je nu gooit en vangt?

A/M geeft zichzelf een 8, Zegt; Ik ben niet bang om de knuffels te vangen. Ze is blij.

B/M geeft zichzelf een 9-10, Zegt; het gaat nu beter als eerst, nog niet altijd goed

C/J geeft zichzelf een 9-10, Zegt; ik kan vangen. Hij is blij en staat dicht bij 'WW'.

D/J geeft zichzelf een 9, Zegt dat hij dit nu goed kan en lacht met heel zijn gezicht.

Wat een spel, wat samenspel en wat een activiteit van dit groepje kinderen!

Activiteit 7. De hele klas doet mee!

- **Dit ga ik doen;** *Welke activiteiten wil ik speciaal ondernemen*
Betekenisvol begeleid buitenspel waarbij ik de kinderen uitdaag tot de motorische vaardigheden 'gooien – vangen' met knuffels.
Hierbij neem ik het thema vanuit de klas 'Woeste Willem' mee naar buitenspeelplaats. Bij activiteit 6 doet de hele klas mee. Het groepje mag aan de groep verwoorden wat ze gespeeld hebben.
- **Dit zijn mijn bedoelingen;** *Waar let ik op bij mijn begeleiding(welke impulsen, hulp)*
De kinderen die ik ga begeleiden hebben een motorische ontwikkelingsvertraging op verschillende vaardigheden volgens het LVS van van Gelder en Stroes.

A/M; is bang van de bal en onzeker. Laten ervaren wat ze wel kan en vandaar uit succeservaringen laten opdoen. 1/2 *Paalkoppen waren te hard. 3/4 Tennisballen stuiten hard en zijn wel klein. 5/6 Met knuffels gooien goed en vangen goed zonder angst.*

B/M; stilstaan is moeilijk waardoor ze alles heel snel doet. Hierdoor gooit ze niet gericht naar de ander. 1/2 *Laten ervaren wat haar lichaam doet tijdens het spel en vandaar uit succeservaringen laten opdoen. 3/4 Gaat rustig klaarstaan en verwoord de handelingen naar de andere kinderen toe. Kan rustig stuiten, vangen lukt soms. 5/6 verwoorden wat ze gaat doen met gooien en vangen. Doet het en het lukt.*

C/J; Komt moeilijk tot spel en samenspel. Verwoorden is moeilijk door articulatieproblemen. Observeren. Kan hij 'gooien – vangen'. Wat doet hij precies. 1/2 *Gooit goed onderhands, vangt af en toe een paalkop tegen zijn lichaam aan. 3/4 experimenterend bezig met stuiten. Hoort dat de ander hem tips geeft en probeert deze te gebruiken. 5/6 Bewegingen zijn soepel. Spelregels en leren spelen met de ander geven hem meer structuur om tot goed gooien en vangen te komen zonder clownesk gedrag.*

D/J; Loopt op zijn tenen en maakt slurfbewegingen tijdens het lopen met zijn benen en tijdens het gooien met zijn armen. Hij beweegt graag en met plezier.

1/2 *Tijdens graven onstabiele houding. Valt om in het zand. Slurfbeweging met*

armen.3/4 Concentreren op een punt voor hem helpt hem om zich te richten en de bewegingen rustiger uit te voeren.5/6 Succeservaringen met knuffels door grijpmogelijkheden. Slurfbewegingen blijven invloed op de beweging hebben. Hier vervolg aandacht aan schenken.

Doel:

De kinderen mogen aan de klas uitleggen wat ze met de schatkaart en de schat van 'Woeste Willem gedaan hebben'. We spelen met de hele klas het spel. De knuffels moeten nu via een lange weg naar het kraaiennest op het klimrek gebracht worden.

- **Zo pak ik het aan;** Verloop van de activiteiten. Hoe was mijn hulp. Welke resultaten/winst.

De 5 impulsen van OGO en de rol van de leerkracht/onderzoeker;

Impuls 1. Gezamenlijke oriëntatie op de activiteit. Wat gaan we doen? Wie is deze keer de hoofdpiraat die de schatkaart vasthoudt. Wat gaan we zoeken? Naar welke plek brengt de schatkaart ons? Wat vinden we daar?

Impuls 2. Verbeteren en verdiepen van de activiteit. Aangekomen bij de schat onderzoeken we wat er in de grote schatkist zit. Knuffels, allerlei soorten en maten. Wel lekker zacht en groter dan een tennisbal. Wat kunnen we daarmee? De knuffels moeten van de schatkist naar het eiland. Gelukkig ligt er nog een vlot tussenin. Nu helpen alle kinderen van de klas om de knuffels in het kraaiennest te brengen.

Impuls 3. Verbreden naar anderen activiteiten. De schat die gevonden is moet in het kraaiennest komen. Hoe doen we dat? Rollen verdelen; Piraat A/M gooit de knuffelschat vanaf de rand van de zandbak naar de piraat B/M op het vlot. Deze piraat vangt hem en gooit hem naar de piraat D/Jop het eiland De kinderen wisselen van plek tijdens de activiteiten. De andere kinderen krijgen een getekend eiland op de speelplaats en gooien en vangen de knuffels als een apenketting verder naar het kraaiennest op het klimrek waar piraat C/J ze vangt en bewaart.
SLO – Werpen en vangen. Wegspelen van een voorwerp zodat dit gevangen kan worden.

Impuls 4. Toevoegen van nieuwe handelingsmogelijkheden.

Het kraaiennest is de verzamelplek. Piraat C/J heeft de verantwoording. De hele klas speelt mee. Het groepje speelt de handelingen voor.

Impuls 5. Reflecteren op de activiteit

A/M. Leider schatkaart lezen activiteit 7. Leest de kaart echt en ziet dat ze rond de boom moeten lopen. De anderen worden teruggeroepen. Ze wacht tot ze er zijn en de reis gaat verder.

Het groepje van 4 kinderen heeft vol trots hun spel met de klas gespeeld. Merkbaar was dat de kinderen goed in hun rol bleven op het eiland. De kinderen die het spel nooit gespeeld hadden, speelde alles voor de eerste keer. Hier kwamen spelmomenten naar voren waar veel, te veel, ondersteuning van de leerkracht naar toe moest.

Rol van de leerkracht/onderzoeker;

De begeleidende rol door de spelsituatie mee op te bouwen was nodig voor de rolverdeling. Structureren en verdiepen

Reflectie van de leerkracht/onderzoeker;

De grote groep vroeg veel uitleg en begeleiding waardoor niet iedereen voldoende actief kon zijn. *Ik heb zo ervaren dat in kleine groepjes werken veel effectiever werkt.* Meer activiteit voor de kinderen en minder wachten op wat gaat gebeuren.

Activiteit 8 Reflectiegesprek met de kinderen

- **Dit ga ik doen;** *Welke activiteiten wil ik speciaal ondernemen*
Reflectiegesprek met de kinderen aan de hand van video beelden.
- **Dit zijn mijn bedoelingen;** om een goed beeld te krijgen wat het buitenspelen heeft opgeleverd, is het volgens Caminada (2012) noodzakelijk de eigen ervaringen en belevingen van de kinderen in beeld te krijgen.
- **Zo pak ik het aan;** *Verloop van de activiteiten. Hoe was mijn hulp. Welke resultaten/winst.*
Om het heel concreet te maken heb ik videobeelden. Aan de hand van de beelden zijn de daaraan gerelateerde vragen over de spelactiviteiten gesteld om de beurt aan de 4 kinderen.

Evaluatievragen;

1. Welke plek op de speelplaats zien we hier?
2. Wie hebben daar gespeeld?
3. Wat heb je gedaan?
4. Waarom ging het heel goed, wel goed, niet zo goed of slecht?
5. Waren er momenten dat je het spel leuk vond? Waarom?

Rol van de leerkracht/onderzoeker; De bedoeling is dat de kinderen het gevoel krijgen dat hun ideeën en belevingen ertoe doen. Ik heb daarbij een actieve luisterhouding en tegelijkertijd een oog voor de reactie van de andere kinderen.

Reflectie van de leerkracht/onderzoeker;

Antwoorden kinderen: **Vraag 1** Alle kinderen kunnen de plekken op de speelplaats goed benoemen.

De zandbak, de route over de berg en om de boom en het klimrek worden benoemd.

Vraag 2-3-4-5.

A/M; 2-Ik heb de schat gegooid naar de anderen.

3- Ik heb de knuffelschatten gegooid en gevangen daar was ik niet bang van.

4- ik kan al goed vangen met zachte dingen, de paalkoppen waren hard.

Dat doet pijn

5- dat ik knuffelschatten mocht gooien en vangen.

B/M; 2- Ik heb met allemaal gespeeld.

3- Ik heb heel veel schatten gegooid en gevangen.

4- ik kan al goed vangen en gooien als je zegt; 'Ben je er klaar voor'.

5- ik vond alles leuk.

C/J; 2- Ik heb op het klimrek gezeten, dat was het kraaiennest hè juf.

3- de schatten vangen en bewaren.

4- ik kan al goed vangen maar op het klimrek niet altijd.

5- met 'Woeste Willem' spelen.

C/J; 2- Ik vind de zandbak met de schatkist en het vlot leuk.

3- Ik was op het vlot en viel er bijna af. Toen zei de juf "kijk uit val niet in het

water'. Dat was leuk.

4- ik kan al goed vangen met de knuffels, gooien soms wel, soms niet.

Waarom? weet ik niet.

5- toen ik niet in het water viel en 'Woeste Willem' die er was.

Het effect op de kinderen was vooral het spelplezier wat ze hadden.

Daarnaast was er volop spel en activiteit.

Zelfreflectie;

Ik ben er met betrekking tot het kind in geslaagd om

- Ieder kind te stimuleren, zodat het zichtbaar betrokken kon spelen en er groei zichtbaar was in het spel.
- Bij mijn interventies ook relaties te leggen met de specifieke ontwikkelingsaspecten, gooien -vangen' doormiddel van persoonlijke aanwijzingen aan de kinderen.
A/M; luisteren naar de angst van het kind. Dit serieus nemen en zorgen voor zachte materialen. De knuffels.
B/M; zorgen voor rust, praten en zeg tegen de ander; 'ben je er klaar voor. Dit had ze zelf bedacht en dit heb ik gestimuleerd. Ook de voeten stevig neerzetten in het zand, de tijd nemen zodat ze beter kon gooien.
C/J; Zorgen voor samenspel met de ander. Kijk en luister naar de ander. dit is een spel voor twee kinderen. Verantwoording geven. Denk jij dat jij dat kunt.
D/J; Kijken naar een vast punt geeft meer rust en richting.
- Hierdoor heb ik goed ingespeeld op de specifieke onderwijsbehoefte.

Ik ben er met betrekking tot de omgeving in geslaagd om

- De kinderen veel gevarieerde spelmogelijkheden te bieden.
- Rijke uitdagende inrichting op de speelplaats aansluitend bij het thema 'Woeste Willem'.
- De kinderen afwisselend vrije en begeleidende exploratie ruimte gegeven.
- Mijn collega's enthousiast te maken door modelling.
Modelling stimuleert en motiveert anderen(leerkrachten, kinderen) door voordoen.

Ik ben er met betrekking tot de onderlinge contacten tussen de kinderen in geslaagd om

- Kinderen te stimuleren in samenspel door ze tegen elkaar te laten praten over hun handelingen.
- Samen spelregels te bedenken.

Ik ben er met betrekking tot mijn eigen vaardigheden in geslaagd om

- Een prettige sfeer te creëren door uitdagend materiaal en de kinderen serieus te nemen.
- Zelf betrokken te zijn bij het spel en daarnaast geleidelijk terug te stappen zodat de verantwoordelijkheid van het spelverloop weer bij de kinderen zelf ligt.
- Te observeren van de specifieke vaardigheden ‘gooien- vangen’ tijdens het spel.
- De kinderen pedagogisch en didactisch te ondersteunen door de hulpvraag van ieder kind te zien. De zone van naaste ontwikkeling.
- Te zorgen dat er veel uitdaging was om te spelen door nieuwe materialen en spel van binnen mee naar buiten te nemen.
Veel spelplezier heeft zich doorgezet in spelvormen buiten.
-
- Het bijhouden van een observatie en planningsysteem is intensief. Dit valt te leren. Ik heb me hierin moeten verdiepen. Het kost vooral tijd en energie. Op directieniveau zal daar rekening gehouden moeten worden.

Bijlage 5: Vragenlijst collega's

Beste collega's,

Zoals jullie weten ben ik bezig met de studie MRT (Motorische Remedial Teaching) bij Fontys OSO in Tilburg.

Voor mijn onderzoek "**Begeleid Spel op de buitenspeelplaats**"

heb ik jullie visie en mening nodig.

Als leerkracht, Ib-er, hebben jullie al jarenlang ervaring en van deze expertise wil ik graag gebruik maken.

Het doel van mijn onderzoek is:

Onderzoeken of door het gericht inzetten van begeleid spel buiten vanuit de visie van OGO op de buitenspeelplaats (thema van binnen mee naar buiten nemen), er extra oefensituaties en oefentijd gecreëerd kan worden voor kinderen met motorische ondersteuningsbehoeften.

Dit maakt dat kinderen leren met hun grenzen om te gaan en worden uitgedaagd deze grenzen te verleggen waardoor hun motoriek kan verbeteren.

In de onderstaande lijst staan vragen over begeleid spel op de buitenspeelplaats.

- Het eerste gedeelte gaat over hoe u denkt over het verschil tussen het buitenspel waarbij het thema niet mee naar buiten wordt genomen en tijdens het spel waarbij het thema vanuit de klas wel mee naar buiten is genomen?
- Het tweede gedeelte bestaat uit open vragen over geleid spel buiten. Daarnaast kunt U wensen voor de toekomst aangeven.

Mag ik jullie vragen om deze vragenlijst in te vullen.

De tijdsinvestering zal ongeveer 20 minuten zijn.

De resultaten zullen anoniem gebruikt worden.

De vragenlijst mag digitaal ingeleverd worden.

hlangenhuijsen@home.nl

Bij voorbaat hartelijk dank voor de medewerking.

Met vriendelijke groet,

Hélène Langenhuijsen

Vragenlijst voor de onderbouwcollega's "Geleid spel op de buitenspeelplaats".

In maart/april heb ik voor mijn onderzoek het thema "Woeste Willem" vanuit de klas mee naar de buitenspeelplaats van de school genomen.

Deel 1

Zie je verschil tussen het buitenspel waarbij het thema niet mee naar buiten wordt genomen en tijdens het spel waarbij het thema vanuit de klas wel mee naar buiten is genomen?

	<u>Buitenspel</u> waarbij het thema "Woeste Willem" vanuit de klas niet mee naar buiten genomen is.	<u>Buitenspel</u> waarbij het thema "Woeste Willem" vanuit de klas wel mee naar buiten genomen is.
Welke verschillen in <u>betrokkenheid</u> van kinderen om te bewegen heb je tijdens het (geleid) spel gezien bij de kinderen?		
Welke verschillen in spel zie je als je het thema vanuit de klas mee naar buiten neemt en uitdagende materialen aanbiedt die beweging (gooien – vangen) uitlokken?		
Welke meerwaarde heb je gezien bij het geleid spel op de buitenspeelplaats doordat het thema uit de klas mee naar buiten is genomen.		

Deel 2.

Open vragen:

1. Welke triggers of prikkels binnen dit onderzoek maakt jou als onderbouwleerkracht enthousiast om ideeën of thema's uit te werken die beweging stimuleren voor de buitenspeelplaats?
2. Welke mogelijkheden in de naaste zone van ontwikkeling zie je als leerkracht door de door de betrokkenheid van de kinderen bij het thema "Woeste Willem" op de buitenspeelplaats?
3. Welke tips heb je nog voor thema's ten aanzien van geleid spel op de buitenspeelplaats?
4. Welke samenwerking lijkt je haalbaar om geleid spel op de buitenspeelplaats verder uit te werken binnen de thema's van de onderbouw?
5. In welke mate vind je het als leerkracht belangrijk dat de buitenspeeltijd effectief benut wordt?

Hartelijk dank voor het invullen van de vragenlijst.

Met vriendelijke groet, Hélène Langenhuijsen

Bijlage 6: Tabellen 1-2-3, leerlingvolgsysteem van Gelder en Stroes.

Tabel 1: Resultaten van de 0 – meting; afname LVS van van Gelder en Stroes (2010) de 4- Sen. De gekleurde vakken geven de opvallende cijfers van de testleeftijd aan.

Naam	J/M	Meetdatum	Geb. dat.	Leeftijd	Testleeftijd	Stilstaan S1	Springkracht S2	Springen coördinatie S3	Stuiten S4	Opmerkingen
Kind A/M	M	1-11-2011	11-2-2006	5,7	3,3	5,0	6,0	1,0	1,0	Vangt de bal met haar borst/angstig. Licht overgewicht.
Kind B/M	M	1-11-2011	11-1-2007	4,8	4,0	2,0	4,0	5,0	5,0	S1 Re. niveau I / S2 Re. niveau II
Kind C/J	J	1-11-2011	17-10-2006	5,0	4,3	4,0	5,0	3,0	5,0	S1 Re. niveau I / S2 Re. niveau II
Kind D/J	J	1-11-2011	25-10-2006	5,0	4,0	4,0	4,0	3,0	5,0	Kan hinkelen. Loopt met slurfbewegingen en veel op zijn tenen

Tabel 2: De resultaten van de hele test; afname LVS van van Gelder en Stroes (2010) bij 4 kinderen voor de interventies meteen korte beschrijving.

Naam	J/M	Meetdatum	Geb. dat.	Leeftijd	Testleeftijd	Stilstaan S1	Springkracht S2	Springen coördinatie S3	Stuiten S4	Balanceren	Klimmen	Rollen	Vangen	Opmerkingen
Kind A/M	M	27-03-2012	11-02-2006	6,1	5,5	6,0	6,0	6,0	5,0	5,0	6,0	5,0	5,0	oefenen van koprol en vangen is moeilijk. A/M vangt alleen met zachte bal, Angst
Kind B/M	M	27-03-2012	11-01-2007	5,2	5,0	5,0	5,0	5,0	6,0	4,0	5,0	5,0	5,0	koprol staat op het hoofd. gooien, vangen heel haastig, snel zonder concentratie en rust om naar de ander te kijken.
Kind C/J	J	27-03-2012	17-10-2006	5,4	5,2	5,0	5,0	5,0	6,0	6,0	5,0	5,0	5,0	Leren samenspelen met de ander om gooien en vangen uit te voeren. clownesk gedrag, gericht gooien nog moeilijk. Vangen met de toppen van de vingers.
Kind D/J	J	27-03-2012	25-10-2006	5,4	5,0	5,0	5,0	5,0	6,0	4,0	5,0	4,0	6,0	tips geven voor oef. Rechterbeen (voet naar binnen), bij het gooien slurbeweging van de armen. Vangen lukt goed

Tabel 3: De resultaten van de hele test; afname LVS van van Gelder en Stroes (2010) bij 4 kinderen na de interventies met een korte beschrijving.

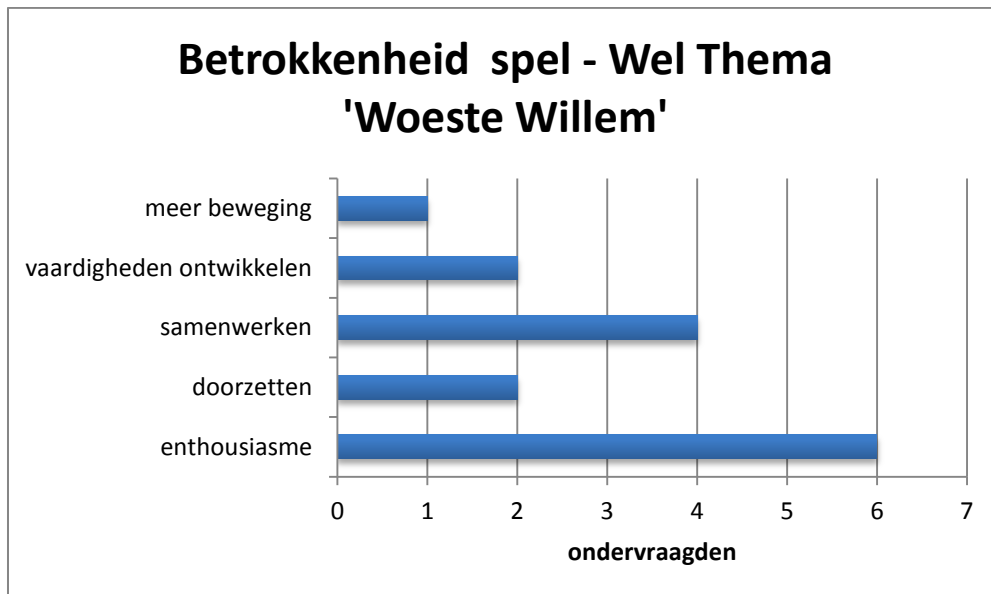
Naam	J/M	Meetdatum	Geb. dat.	Leeftijd	Testleeftijd	Stilstaan S1	Springkracht S2	Springen coördinatie S3	Stuiteren S4	Balanceren	Klimmen	Rollen	Vangen	Opmerkingen
Kind A/M	M	27-05-2012	11-02-2006	6,3	5,8	6,0	6,0	6,0	5,0	6,0	6,0	5,0	6,0	Angst uitgesproken door A/M. Ze wil oefenen met zachte voorwerpen. Dit lukt en gewone bal.
Kind B/M	M	27-05-2012	11-01-2007	5,4	5,5	6,0	6,0	6,0	6,0	5,0	5,0	5,0	5,0	Onrust minder door met de ander te overleggen; vraagt uit zichzelf aan de ander; "ben je er klaar voor?"
Kind C/J	J	27-05-2012	17-10-2006	5,6	5,8	6,0	6,0	5,0	6,0	6,0	6,0	5,0	6,0	vangt nu met een goede houding van de handen. Is trots op zijn eigen resultaat en heeft plezier. Hoeft daardoor geen clownesk gedrag meer te vertonen.
Kind D/J	J	27-05-2012	25-10-2006	5,6	5,5	5,0	6,0	5,0	6,0	5,0	6,0	5,0	6,0	Slurfbeweging armen en handen is in mindere mate maar vooral in vrije situaties aanwezig. Rechterbeen (voet naar binnen) blijft ondanks oefentips. Verwijzing naar podotherapeut.

Bijlage 7: Uitwerking vragenlijsten collega's

In de tabellen is gebruik gemaakt van steekwoorden die op de verticale as zijn gepositioneerd.

Deel 1:

Vraag 1: Welke verschillen in betrokkenheid om te bewegen heb je tijdens het begeleide buitenspel gezien bij de kinderen?

Van de ondervraagden:

benoemen bij betrokkenheid bij het OGO - thema wel mee naar de buitenspeelplaats:

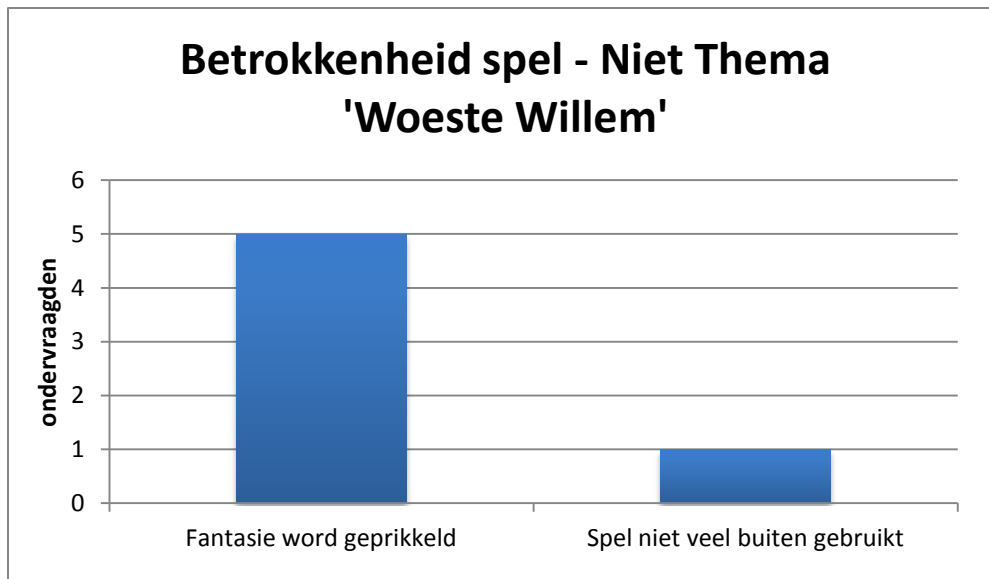
-6 ondervraagden dat kinderen met veel enthousiasme vanuit het thema spelen.

-4 ondervraagden dat kinderen zichtbaar samenwerken.

-2 ondervraagden dat kinderen meer doorzetten tijdens de spelmomenten.

-2 ondervraagden dat kinderen specifiek vaardigheden ontwikkelen.

-1 ondervraagde dat kinderen meer in beweging zijn.

Van de ondervraagden:

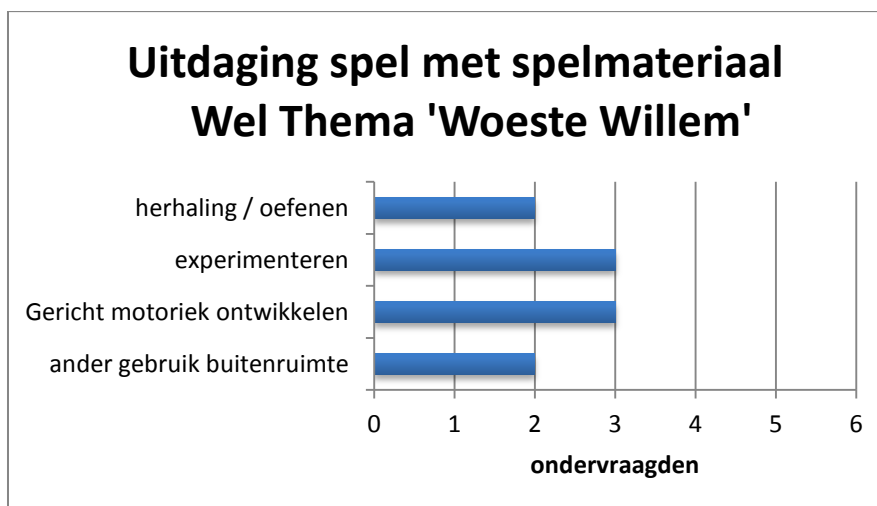
benoemen bij betrokkenheid spel bij het OGO - thema niet mee naar de buitenspeelplaats:

-5 ondervraagden dat de fantasie van de kinderen meer geprikkeld wordt zonder begeleid spel.

-benoemt 1 ondervraagde dat het OGO - thema niet buiten uitgespeeld wordt.

In deze tabellen is af te lezen welke waarde de ondervraagde belangrijk vinden om wel of niet het OGO – thema met begeleid spel mee naar de buitenspeelplaats te nemen.

Vraag 2: Welke verschillen in spel zie je als je het thema vanuit de klas mee naar buiten neemt en uitdagende materialen aanbiedt die beweging 'gooien – vangen' uitlokken?

Van de ondervraagden:

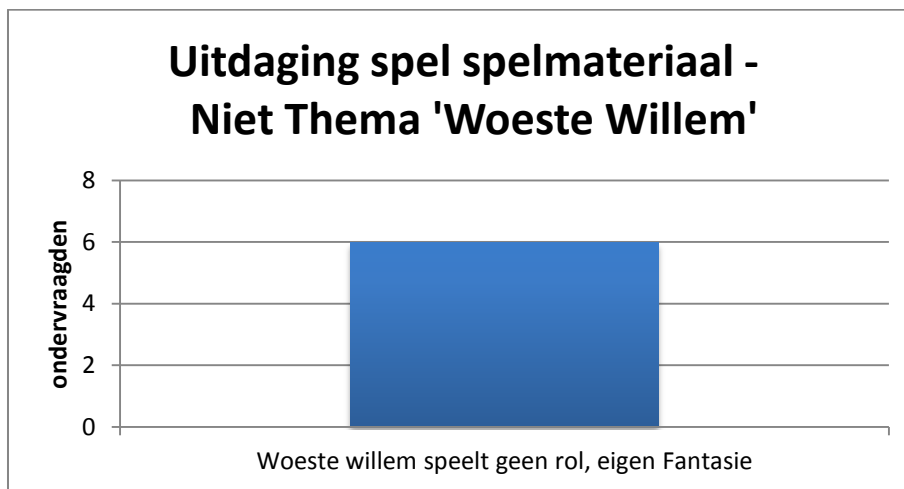
benoemen bij uitdaging spelmateriaal bij het OGO - thema wel mee naar de buitenspeelplaats:

-2 ondervraagden dat kinderen meer kunnen herhalen en oefenen binnen spelsituaties.

-4 ondervraagden dat kinderen in de buitenruimte op een ander manier in de ruimte kunnen experimenteren met de beweging 'gooien – vangen'.

-4 ondervraagden dat kinderen meer doelgericht specifieke motorische vaardigheden kunnen ontwikkelen.

-2 ondervraagden dat leerkrachten de buitenruimte anders gebruiken. De buitenruimte wordt gebruikt als ontwikkelinstrument.

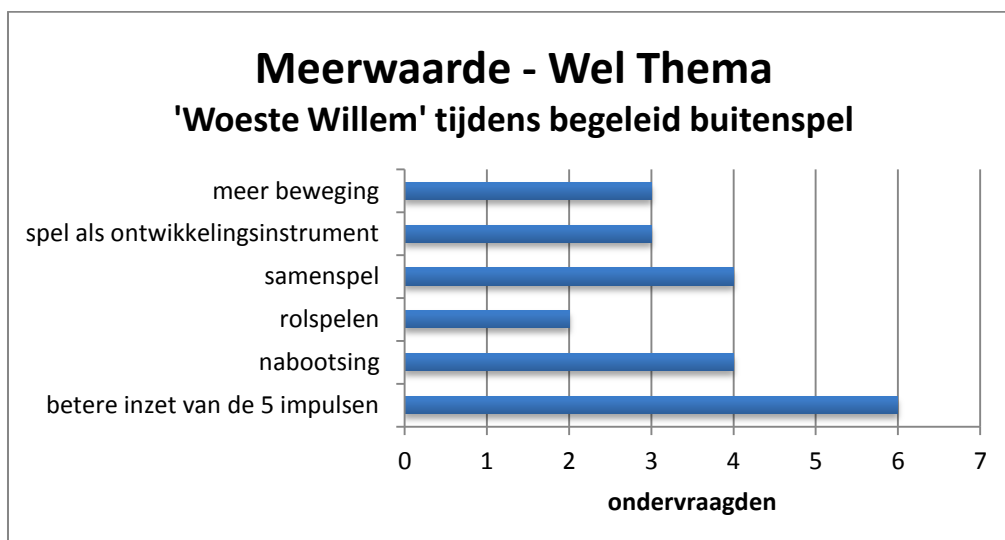

Van de ondervraagden:

benoemen alle ondervraagden dat bij de uitdaging spelmateriaal bij het OGO – thema niet mee naar de buitenspeelplaats het thema geen rol speelt en de kinderen naar vrije fantasie spelen.

In deze tabellen is af te lezen welke waarde de ondervraagde belangrijk vinden om uitdagend spel materiaal van het OGO – thema met begeleid spel mee naar de buitenspeelplaats te nemen.

Vraag 3: Welke meerwaarde heb je gezien bij het begeleidspel op de buitenspeelplaats doordat het thema uit de klas mee naar buiten genomen is?

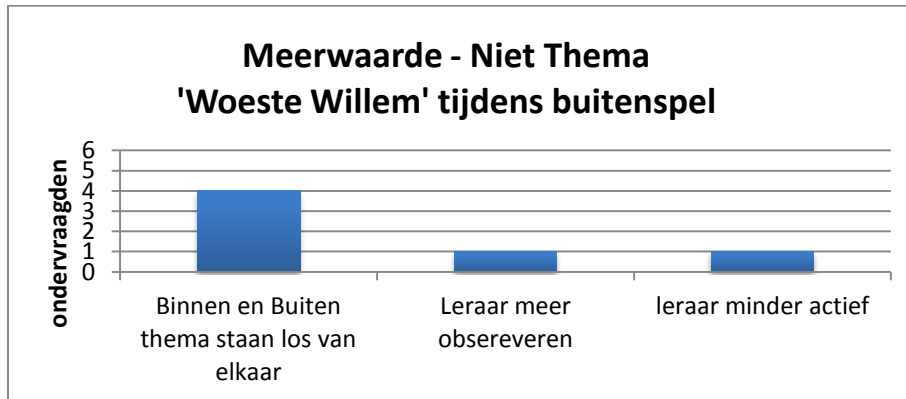

Van de ondervraagden:

benoemen als meerwaarde bij het OGO - thema wel mee naar de buitenspeelplaats:

-3 ondervraagden dat kinderen meer beweging hebben.

- 3 ondervraagden dat begeleidspel als ontwikkelinstrument ingezet kan worden.
- 4 ondervraagden dat kinderen meer doelgericht tot samenspel komen.
- 2 ondervraagden dat kinderen meer tot rollenspel komen op de buitenspeelplaats.
- 4 ondervraagden dat kinderen meer door nabootsing ervaren, leren.
- 6 ondervraagden dat leerkrachten de 5 impulsen van OGO beter kunnen inzetten tijdens begeleidspel buiten door het OGO – thema mee naar de buitenspeelplaats te nemen.

Van de ondervraagden:

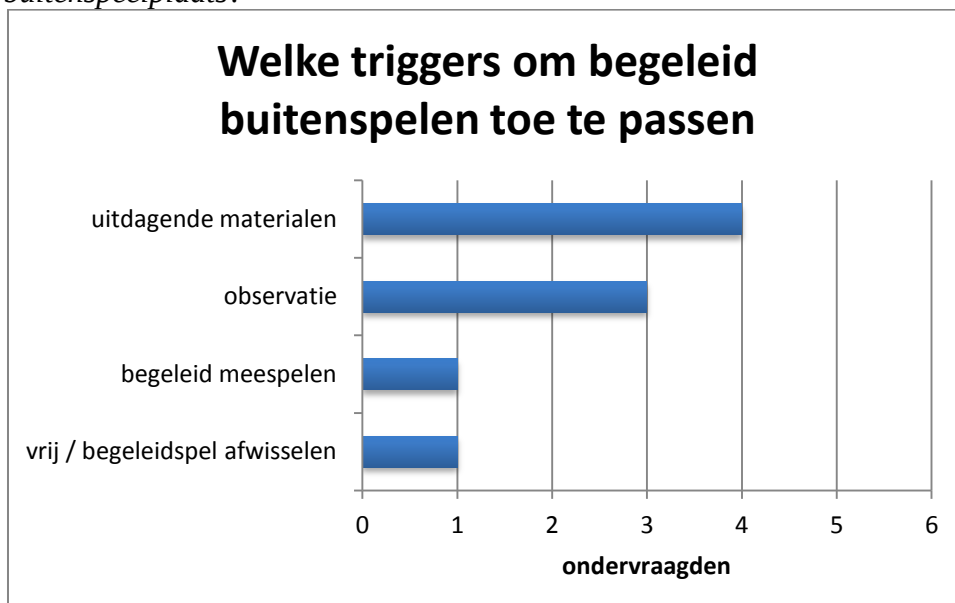
benoemen als het OGO – thema niet mee naar de buitenspeelplaats meegenomen wordt:

- 4 ondervraagden dat het thema binnen en buiten los van elkaar staan.
- 1 ondervraagde dat de leerkracht minder actief is tijdens het buitenspel.
- 1 ondervraagde dat de leraar meer een observerende rol aanneemt.

In deze tabellen is af te lezen welke meerwaarde de ondervraagde belangrijk vinden om het OGO – thema met begeleid spel wel of niet mee naar de buitenspeelplaats te nemen.

Deel 2:

Vraag 1: Welke triggers of prikkels binnen dit onderzoek maakt jou als onderbouwleerkracht enthousiast om ideeën of thema's uit te werken die beweging stimuleren voor de buitenspeelplaats?

Van de ondervraagden:

benoemen van triggers bij het OGO – thema mee naar de buitenspeelplaats

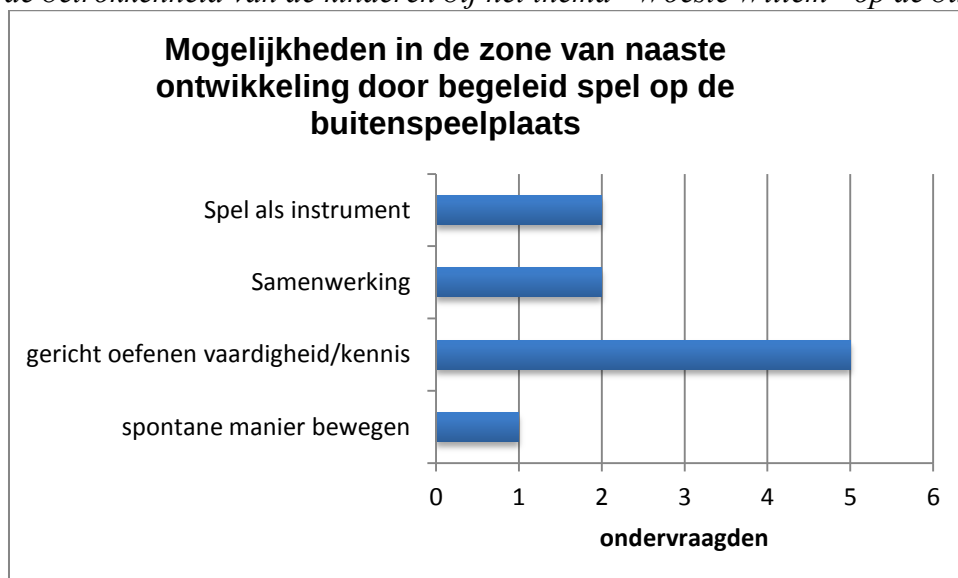
-1 ondervraagde vindt dat vrij en begeleid spel met afwisseling ingezet moet worden.

-1 ondervraagde dat de leerkracht gericht meespeelt tijdens het buitenspel.

-3 ondervraagden dat tijdens begeleidspel gericht geobserveerd kan worden.

-4 ondervraagden vinden dat er nieuwe uitdagende materialen komen die uitdagen tot bewegen.

Vraag 2: Welke mogelijkheden in de zone van naaste ontwikkeling zie je als leerkracht door de betrokkenheid van de kinderen bij het thema “Woeste Willem” op de buitenspeelplaats?

Van de ondervraagden:

benoemen als mogelijkheden om kinderen te begeleiden in de zone van naaste ontwikkeling door het OGO – thema mee naar de buitenspeelplaats te nemen.

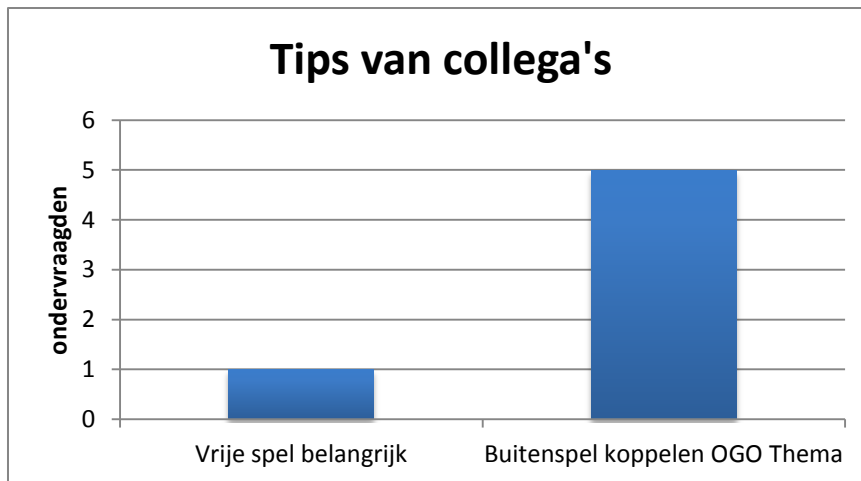
-1 ondervraagde dat bewegen op een spontane manier geoefend wordt.

-5 ondervraagden dat tijdens begeleidspel gericht vaardigheden kunnen worden geoefend.

-2 ondervraagden vinden dat kinderen leren samenwerken.

-2 ondervraagden vinden dat spel als ontwikkelinstrument ingezet kan worden.

Vraag 3: Welke tips heb je voor thema's ten aanzien van begeleid spel op de buitenspeelplaats?

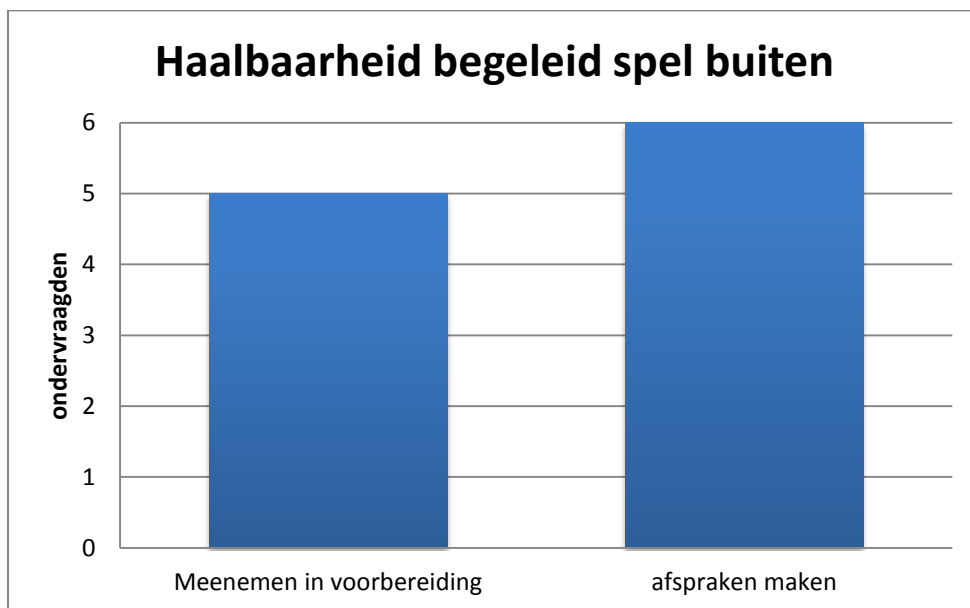
Van de ondervraagden:

benoemen als tips voor thema's ten aanzien van begeleid spel op de buitenspeelplaats.

-1 ondervraagde dat vrij spel belangrijk is

-5 ondervraagden dat begeleidspel buiten te koppelen is aan een OGO-thema.

Vraag 4: Welke samenwerking lijkt je haalbaar om begeleid spel op de buitenspeelplaats verder uit te werken binnen de thema's van de onderbouw?

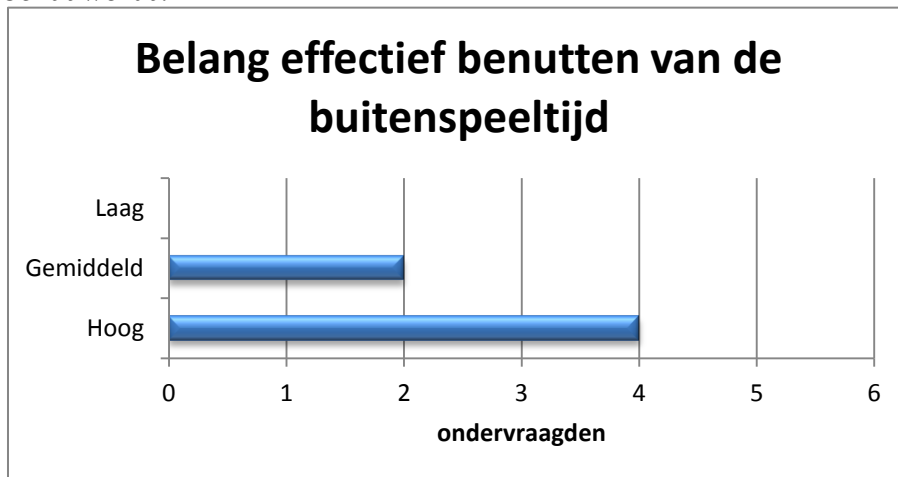
Van de ondervraagden:

benoemen als haalbaarheid van begeleid spel op de buitenspeelplaats?

-5 ondervraagde dat dit meegenomen moet worden in de voorbereiding van het thema.

-6 ondervraagden dat begeleidspel buiten te koppelen is aan een OGO-thema mits er goede afspraken met elkaar gemaakt worden.

Vraag 5: In welke mate vind je het als leerkracht belangrijk dat de buitenspeeltijd effectief benut wordt?

Van de ondervraagden:

benoemen als belang effectief benutten van de buitenspeeltijd.

-4 ondervraagden dat de effectiviteit hoog is.

-2 ondervraagden dat de effectiviteit gemiddeld is

-0 ondervraagden dat de effectiviteit laag is.

Bijlage 8: Verslag van het interview 13 juni 2012 – OGO Deskundige

Mevrouw S. D. is sinds 2007 werkzaam bij De Activiteit. Na de opleiding tot kleuterleidster en de applicatiecursus werkt zij tot op heden als leerkracht (groep 1 t/m 8) en bouwcoördinator/Intern begeleider in het basisonderwijs. Zij heeft diverse opleidingen gevolgd, onder meer op het gebied van de Gordon methode, middenmanagement, adaptief en effectief coachen. Momenteel werkt zij twee dagen per week als OGO- coördinator en specialist 'jonge kind' op de school en besteedt daarnaast veel van haar tijd aan de realisering van OGO in de onderwijspraktijk. In haar eigen praktijk voor opvoedingsondersteuning coacht zij ouders met uiteenlopende opvoedingsgerelateerde vragen.

De school waar ik een afspraak heb straalt met de heldere zonnige kleuren een welkom binnen uit. Ook de ontvangst is warm en goed georganiseerd. Mensen in elkaars nabijheid helpen elkaar om mij de weg te wijzen. Mevrouw S. D. ontvangt mij en is betrokken bij mijn onderwerp en vragen. Dat geeft een gevoel van vertrouwen waardoor het gesprek een open karakter krijgt. Na het gesprek krijg ik een rondleiding door de school en ontmoet ik enkele onderbouwleerkrachten die uitdagende leerrijke hoeken over de dierentuin in de klas hebben. De buitenspeelplaats is met de verbouwing opgeknapt en ziet er kleurrijk uit met speeltoestellen en veel betegeling. Een trapmuurtje voor voetbal wordt door de naschoolse opvang intensief gebruikt. Naar mijn eerste indruk veel ruimte voor de kinderen. Ik zie weinig natuurgroen.

Mevrouw S.D. is van mening dat de buitenruimte van de school een “vergeten” gebied is. Hier kun je voor je school ontwikkelpunten vinden. Op dit moment spelen de kinderen op haar school bewust met veel materiaal buiten zodat er voor iedereen voldoende aanwezig is. De kinderen hoeven zich dan niet te vervelen. Enkele leerkrachten op haar school zien de buitenspeeltijd vooral als “pauze”. Voor het komende schooljaar heeft de school, waar zij werkzaam is, een studente met een schoolonderzoeksplan (SOP). Hierbij wordt van buitenaf, door de ogen van iemand die niet direct bij de school betrokken is, gekeken naar de speelplaats en het buitenspel van de kinderen. Ook de rol van de leerkracht wordt daarbij als een belangrijke factor meegenomen. Zo zal onderzocht worden wat de OGO literatuur hierover aangeeft en waar mogelijkheden liggen voor kansen en verbeterpunten om de buitenspeeltijd effectief te benutten binnen het onderwijs. Een manier om spel uit te dagen is het aanbieden van materialen die bij het OGO - thema horen. Door de betrokkenheid van de kinderen bij het OGO - thema hebben de kinderen interesse om te onderzoeken en te exploreren. Een uitdagende leerrijke omgeving is belangrijk voor de ontwikkeling van kinderen. Mevrouw S.D. geeft aan dat kinderen buiten geobserveerd kunnen worden. Goed observeren geeft waardevolle informatie over het kind. Dit kan binnen in de klas maar zeker ook tijdens het buitenspel. Vanuit deze observatie kunnen de bedoelingen van de leerkracht uitgezet en uitgewerkt worden. Alleen materialen aanbieden tijdens het buitenspel geeft geen optimale ontwikkeling. Er blijven kansen liggen. Door het begeleidende spel van de leerkracht komt er verdieping in het spel. De naaste zone van ontwikkeling van het kind kan verder gestimuleerd worden door interventies van de leerkracht. In de praktijk heeft Mevrouw S.D. ervaring met materialen die bij enkele OGO- thema's van haar school speciaal verzameld en aangeboden waren. Zo was de periode van de verbouwing van de school een mooie

gelegenheid om “bouwen en sjouwen” uit te werken tijdens het buitenspel. Materialen zoals stenen, planken, lappen, dekens, touwen prikkelde de fantasie en de beleving van de kinderen. Tijdens de buitenspeeltijden waren kinderen betrokken en actief aan het spelen, bouwen, sjouwen en ontdekken. Ook het thema verkeer is uitgewerkt voor de buitenspeelplaats. Om een leerrijke omgeving te creëren is er buiten op de speelplaats een verkeersplein uitgezet. Samen met de kinderen worden attributen in de klas gemaakt zoals verkeersborden. Kinderen nemen een rol aan tijdens het buitenspel door verkleedkleding van een agent aan te hebben of door chauffeur van een bus, auto, trein te zijn. Ook fietsers en voetgangers zijn daarbij aanwezig.

Spelbegeleiding voor het jonge kind op de buitenspeelplaats is noodzakelijk volgens Mevrouw S.D. Zelf heeft ze ervaring om kinderen te begeleiden op de buitenspeelplaats. Kinderen spelen graag buiten. De interesses en de mogelijkheden van het kind zijn voor haar een belangrijk uitgangspunt. Ze stemt haar begeleiding af door aan te sluiten bij wat het kind kan en wat het doel is in de zone van naaste ontwikkeling is. De buitenspeelplaats en spel kunnen daarbij als “ontwikkelinstrument” ingezet worden. Voor alle kinderen maar zeker voor kinderen die op extra ontwikkelingsondersteuning aangewezen zijn. Bewustwording van de rol van de leerkracht is daarbij belangrijk. De leerkracht heeft een cruciale rol. Observeren en er wat mee doen! Leerkrachten zorgen dat het spel voor de kinderen interessanter en rijker wordt. Leerkrachten herkennen de leermogelijkheden en zoeken naar de zone van naaste ontwikkeling om deze op een zinvolle manier te benutten. Leerkrachten moeten kinderen veel ruimte bieden om te laten spelen, we moeten hun ook weer leren spelen. Mevrouw S.D. is er van overtuigd dat door het professioneel begeleide spel op de buitenspeelplaats, een ontwikkelingsgerichte spelpedagogiek en didactiek, leerkrachten ook leermogelijkheden kunnen inbrengen om ontwikkeling systematisch te bevorderen. De waarde van het spel wordt daardoor alleen maar groter. Ze vindt dat begeleid spel buiten veel meer ingezet, gebruikt kan worden.

Mevrouw S. D. geeft de volgende argumenten om het belang van het OGO thema met begeleid spel mee naar de buitenspeelplaats te nemen:

- Kinderen spelen graag buiten.
- Kinderen leren spelen.
- Buiten spelen biedt eindeloze mogelijkheden om tegemoet te komen aan de exploratiedrang van kinderen.
- Buiten ervaart een kind de wereld op een andere manier met al zijn zintuigen.
- Het spel van de kinderen wordt rijker.
- De zone van naaste ontwikkeling kan zinvol benut worden.
- De buitenspeelplaats kan als ontwikkelinstrument ingezet worden.
- Zoals de begeleidende rol van de leerkracht binnen in de hoeken ingezet wordt, kan deze op de buitenspeelplaats ook benut worden.
- Veel OGO- thema uitwerkingen lenen zich goed om mee naar de buitenspeelplaats te nemen om de echte wereld echt na te spelen en te ervaren.

- Door de betrokkenheid van de kinderen bij het OGO- thema hebben de kinderen interesse om te onderzoeken en te exploreren.
De kinderen gaan betrokken en actief spelen, nemen een rol aan.
- Buiten kunnen kinderen geobserveerd worden. Goed observeren geeft waardevolle informatie over het kind.
- Vanuit deze observatie kunnen de bedoelingen van de leerkracht uitgezet en uitgewerkt worden.
- De leerkracht is de meerwetende partner.
- Door het begeleidende spel van de leerkracht komt er verdieping in het spel.
- Buitenspeeltijd is zeker ook onderwijstijd en geen ‘pauze’.
- In de praktijk heeft Mevrouw S.D. ervaring met materialen die bij enkele OGO-thema's van haar school speciaal verzameld en aangeboden waren.
- Betrokken en actief spel door OGO- themamaterialen.
- Waarde van spel wordt groter.